

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ «ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

**Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, ίδρυση, ιστορικό
και επικοινωνιακή πολιτική**

Άννα Κάνδια

Αθήνα, Νοέμβριος 2018

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ «ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

**Γεωργιτσογιάννη Ευαγγελία, καθηγήτρια, Χαροκόπειο
Πανεπιστήμιο**

**Κουτρούμπα Κωνσταντίνα, αν. καθηγήτρια, Χαροκόπειο
Πανεπιστήμιο**

**Μαλινδρέτος Γεώργιος, επ. καθηγητής, Χαροκόπειο
Πανεπιστήμιο**

Η Άννα Κάνδια

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1)** Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.
- 2)** Αποδέχομαι ότι η ΒΚΠ μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη της, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Abstract.....	6
Συντομογραφίες	7
Εισαγωγή	8
1 ^ο Μέρος: Θεωρητική Προσέγγιση	
1. ΕΘΝΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ (ΕΙΜ).....	12
1.1 Ιστορικό ίδρυσης του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου και ο μουσειολογικός του τύπος.....	12
1.2 Η συλλεκτική πολιτική του ΕΙΜ	22
2. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΙΜ.....	28
2.1 Γενικές θεωρήσεις.....	28
2.2 Το μοντέλο διοίκησης της ΙΕΕΕ	29
2.3 Η εξωτερική επικοινωνιακή πολιτική του ΕΙΜ.....	32
2.4 Επικοινωνιακά μέσα.....	46
2 ^ο Μέρος : Ερευνητικό μέρος	
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	49
3.1 Αντικείμενο και στόχοι της έρευνας.....	49
3.2 Ερωτήματα	50
3.3 Αξιοποιήσιμο υλικό.....	50
3.4 Κατηγοριοποίηση δεδομένων καταγραφής.....	52
3.5 Παρατηρήσεις-Σχόλια.....	54
4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	55
4.1 Περιγραφή αποτελεσμάτων της έρευνας.....	55
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	62
Βιβλιογραφία	72
Παραρτήματα Ι.....	75
Παράρτημα ΙΙ.....	90
Παραρτήματα ΙΙΙ, ΙV, V.....	102
Παράρτημα εικόνων	109

Περίληψη

Στην παρούσα μελέτη γίνεται προσπάθεια να ερμηνευθεί η επικοινωνιακή πολιτική του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου (ΕΙΜ). Στο πρώτο μέρος της εργασίας αναφέρονται οι τρόποι που επέλεγε κατά την πρώτη περίοδο της λειτουργίας του (1884-1962) για να επιτύχει τους σκοπούς και τους στόχους του που δεν ήταν άλλοι από την προβολή και τη διάδοση της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Ενώ στο δεύτερο μέρος γίνεται εκτενής καταγραφή και ανάλυση των επικοινωνιακών τρόπων και των μέσων που χρησιμοποιεί από το 1963, χρονιά ορόσημο γιατί αποκτά μόνιμη στέγη, μέχρι σήμερα. Σκοπός της μελέτης είναι να δείξει κατά πόσο αυτοί οι τρόποι επικοινωνίας μεταξύ Μουσείου και κοινού έχουν αλλάξει με το πέρασ των χρόνων, αν οι προτεραιότητες και οι στόχοι του ΕΙΜ έχουν μεταβληθεί και αν οι τρόποι που χρησιμοποιεί ως μέσο για να τους επιτύχει αποφέρουν τελικά τα επιθυμητά για αυτό αποτελέσματα.

Υλικό της έρευνας αποτέλεσαν τα *Πρακτικά των Ετήσιων Συνεδριάσεων* της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος (ΙΕΕΕ) στην οποία ανήκει το ΕΙΜ και οι εκθέσεις των εφόρων των τμημάτων της από το 1963 μέχρι το 1977 που δημοσιεύονται στο *Δελτίο της ΙΕΕΕ*, τα *Πεπραγμένα της ΙΕΕΕ* που δημοσιεύονται σε ετήσια βάση από το 1978 μέχρι σήμερα και το Αρχείο της ΙΕΕΕ που διατηρείται από την ίδρυσή της, το 1882, μέχρι σήμερα.

Συμπερασματικά αναφέρεται ότι οι τρόποι επικοινωνίας που χρησιμοποιεί κατά κόρον το ΕΙΜ για την προβολή του και την προσέλκυση νέων επισκεπτών είναι κυρίως οι περιοδικές εκθέσεις, οι εκδόσεις και τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Έμφαση δόθηκε στη μελέτη των τύπων των περιοδικών εκθέσεων που οργανώνει ή συμμετέχει το ΕΙΜ, στην περιοδικότητά τους, τις θεματικές που πραγματεύονται κ.ά. Επίσης έγινε προσπάθεια να αποσαφηνιστούν τα οφέλη των περιοδικών εκθέσεων είτε αυτές οργανώνονται κατά αποκλειστικότητα από το ΕΙΜ είτε σε συνεργασία με άλλους αδελφούς φορείς καθώς και τα οφέλη των εν λόγω συνεργασιών.

Λέξεις κλειδιά: [Μουσεία, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, επικοινωνιακή πολιτική, περιοδικές εκθέσεις]

Abstract

In this study will be presented the communication policy of National Historical Museum of Athens. Periodical exhibitions, publishing and the educational programs are the most popular ways for NHM to be shown off and to attract new visitors.

Specifically this study developed all the types of periodical exhibitions. Some of them are organized exclusively by NHM and some others by collaborations between NHM and others cultural foundations. The profits from the periodical exhibitions are so many and many are the benefits and profits from the collaborations of the cultural foundations too.

Keywords: [Museums, National Historical Museum, communication policy, periodical exhibitions]

Συντομογραφίες

ΑΙΕΕΕ: Αρχείο Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος

ΔΙΕΕΕ: Δελτίο Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος

ΕΙΜ: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο

ΙΕΕΕ: Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος

ICOM: International Council of Museums/Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων

Φ.Σ. Παρνασσός: Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσός

Εισαγωγή

Ο ρόλος του μουσείου τον 21^ο αιώνα είναι πολύπλευρος και πολυσχιδής. Εκτός από τη συμβολή του στην προβολή και ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς αναλαμβάνει να αναπτύξει τις επικοινωνιακές του τεχνικές και να καλλιεργήσει διάυλο επικοινωνίας μεταξύ αυτού και του ευρύ κοινού προκειμένου να γίνει ελκυστικό και να επιτύχει και τους αρχικούς του στόχους. Πρέπει να απευθύνεται σε όλες τις ομάδες κοινού και αναπτύσσοντας τα επικοινωνιακά του μέσα να τις εξυπηρετεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Στη σύγχρονη εποχή ένα μουσείο καλείται να αφουγκράζεται τις κοινωνικές αλλαγές, να προσαρμόζεται σε αυτές και να ακολουθεί τις τάσεις της εποχής του ώστε να είναι σε θέση να παρέχει όσο το δυνατόν καλύτερες υπηρεσίες ψυχαγωγίας και ενημέρωσης στους επισκέπτες του. Κάτι αντίστοιχο προσπαθεί να επιτύχει και το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο (ΕΙΜ) που μετρά εκατόν τριάντα τέσσερα χρόνια ζωής.

Το ΕΙΜ μέσα στη μακρά του πορεία προσπαθούσε πάντα χωρίς να παρεκκλίνει από τους στόχους και τους σκοπούς που όριζε το καταστατικό της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος (ΙΕΕΕ) στην οποία ανήκει, να εξελίσσεται ακολουθώντας σταθερά και μελετημένα βήματα.

Σε αυτήν την εργασία θα μελετηθούν οι τρόποι που χρησιμοποιούσε κατά τις πρώτες δεκαετίες της λειτουργίας του αλλά και αυτοί που χρησιμοποιεί, αναπτύσσει και καλλιεργεί το ΕΙΜ σήμερα προκειμένου να προβάλει και να αναδείξει το περιεχόμενο του. Μέσα στο πέρας των ετών λειτουργίας του έχουν αλλάξει πολλά σε ό,τι αφορά στον τρόπο προβολής και ανάδειξης των πτυχών της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Αλλιώς αντιλαμβανόταν τα πράγματα πριν εκατό χρόνια αλλιώς σήμερα. Άλλες πρακτικές ανάδειξης της ιστορίας υιοθετούσε παλιότερα, άλλες τις τελευταίες δεκαετίες. Ανάλογα λοιπόν με τη ζήτηση και την εποχή προσαρμόζονται και οι δράσεις και οι δραστηριότητες του.

Παλιότερα επιδιόταν συχνά στη δημιουργία ή την αναστήλωση μνημείων σε ιστορικούς τόπους θέλοντας με αυτόν τον τρόπο να δημιουργήσει τόπους ιστορικής μνήμης. Σήμερα επιδίδεται με μεγάλη επιτυχία στην παραγωγή εκδόσεων και στη δημιουργία περιοδικών εκθέσεων κατανοώντας ότι αυτός είναι ένας επιτυχημένος

τρόπος προβολής και ανάδειξης των ιστορικών συλλογών που διαθέτει. Παράλληλα είναι ένας τρόπος ανανέωσης του περιεχομένου του και προβολής αντικειμένων που συνήθως βρίσκονται κλεισμένα σε αποθήκες. Μέσα όμως από τις περιοδικές εκθέσεις δημιουργείται πρόσφορο έδαφος για μία ακόμα πρακτική στην οποία το ΕΙΜ επιδίδεται τις τελευταίες δεκαετίες με μεγάλη επιτυχία και αυτή δεν είναι άλλη από τις συνεργασίες μεταξύ αδελφών φορέων.

Μέσα από τις συνεργασίες δίνεται η ευκαιρία γόνιμου διαλόγου μεταξύ των φορέων, ανταλλαγής τεχνογνωσίας, υλικού/αντικειμένων και εμπειριών δημιουργώντας την ευκαιρία και τη δυνατότητα σε μεγαλύτερο εύρος κοινού να παρακολουθήσει τις δράσεις και τις δραστηριότητες τους.

Αντικείμενο της παρούσας έρευνας αποτελεί η μελέτη κάποιων βασικών στοιχείων της επικοινωνιακής πολιτικής του ΕΙΜ και πως αυτά επιδρούν στο κοινό του, στη λειτουργία και την πορεία του μέσα στην πολυετή ύπαρξή του. Η έρευνα εστιάζει στη χρονική περίοδο που μεσολαβεί μεταξύ του 1963- έτος απόκτησης μόνιμης στέγης της ΙΕΕΕ- και 2017.

Μέσα από αυτήν την έρευνα θα διαφανεί η σημασία που δίνει το ΕΙΜ στον ρόλο των περιοδικών εκθέσεων, εξετάζοντας τη συχνότητα με την οποία τις πραγματοποιεί αλλά και το αντικείμενο αυτών και πως αυτό σχετίζεται με το γενικότερο περιεχόμενο του Μουσείου και πως συγχρονίζεται με την επικαιρότητα. Επίσης θα εξετασθούν και οι συνεργασίες που έχει κάνει με άλλους πολιτιστικούς φορείς και ιδρύματα καθώς και η φύση των φορέων αυτών και αν υπάρχουν σχήματα συνεργασιών που επαναλαμβάνονται.

Υλικό για την έρευνα αποτέλεσε το Αρχείο της ΙΕΕΕ όπου φυλάσσεται όλη η αλληλογραφία της από το 1884 μέχρι σήμερα, τα *Πρακτικά των Ετήσιων Συνεδριάσεων* και οι εκθέσεις των Εφόρων των διαφόρων τμημάτων της από το 1963 μέχρι το 1977 που δημοσιεύονται στο *Δελτίο της ΙΕΕΕ* και τέλος τα *Πεπραγμένα της ΙΕΕΕ* που δημοσιεύονται σε ετήσια βάση από το 1978 μέχρι σήμερα.

Αφού αποδελτιώθηκαν όλες οι σχετικές πληροφορίες με την επικοινωνιακή πολιτική του ΕΙΜ από το παραπάνω υλικό έρευνας, καταρτίστηκαν δύο εκτενείς πίνακες που παρατίθενται στο Παράρτημα. Στον πρώτο καταγράφονται όλες οι βασικές πρακτικές επικοινωνιακής πολιτικής του ΕΙΜ και στον δεύτερο οι εκδόσεις

που έχει πραγματοποιήσει από την έναρξη της λειτουργίας του μέχρι σήμερα. Στο 4^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που εξήχθησαν βάσει αυτών των πινάκων όπου διαφαίνεται η σημασία που δίνει το ΕΙΜ στην οργάνωση περιοδικών εκθέσεων κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες οργάνωσης. Επίσης ελήφθησαν συνεντεύξεις από μέλη του Δ.Σ. της ΙΕΕΕ και της διεύθυνσης του ΕΙΜ.

Η οργάνωση περιοδικών εκθέσεων που παράλληλα αποτελούν πρόσφορο έδαφος για εποικοδομητικές συνεργασίες με αδελφούς φορείς αποτελούν βασικό κομμάτι της λειτουργίας και προβολής ενός φορέα σαν το ΕΙΜ. Οι περιοδικές εκθέσεις είτε αν οργανώνονται αποκλειστικά από το ΕΙΜ είτε σε συνεργασία με άλλους φορείς αποτελούν έναν πολύ επιτυχημένο τρόπο επικοινωνίας με το ευρύ κοινό. Τέτοιου είδους συνεργασίες αποβαίνουν ευεργετικές για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς αλλά και για το ίδιο το κοινό που μπορεί να παρακολουθεί και να συμμετέχει σε δράσεις που πιθανότατα υπό άλλες συνθήκες να μην ήταν εφικτό.

Στη σύγχρονη εποχή ο ανταγωνισμός μεταξύ των πολιτιστικών φορέων γίνεται ολοένα και εντονότερος. Αυξάνεται ραγδαία ο αριθμός των φορέων/ιδρυμάτων που μπορούν και παρέχουν ψυχαγωγία και διασκέδαση με αποτέλεσμα οι πολιτιστικοί φορείς να πρέπει να γίνουν περισσότερο ελκυστικοί προκειμένου να διεκδικήσουν τη βιωσιμότητά τους. Από την άλλη πρέπει να αφουγκράζονται και να ανταποκρίνονται στις εκάστοτε κοινωνικές αλλαγές προσεγγίζοντας ολοένα και περισσότερους επισκέπτες αυξάνοντας τις υπηρεσίες και τις παροχές τους. Από αυτή την προσπάθεια δεν μπορεί να απέχει και το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

1^ο Μέρος

ΕΘΝΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Κεφάλαιο 1^ο

ΕΘΝΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

1.1 *Ιστορικό ίδρυσης του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου*

Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο (ΕΙΜ) ανήκει στην Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος (ΙΕΕΕ) που ιδρύθηκε το 1882 με πρωτοβουλία και κατόπιν προτροπής σημαντικών λόγιων προσωπικοτήτων του 19^{ου} αι. Έντονη υπήρξε τότε η ανάπτυξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας που είχε σαν αποτέλεσμα την ίδρυση πληθώρας συλλόγων, σωματείων και φορέων που είχαν σκοπό τη συλλογή, διατήρηση και προβολή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, αναδεικνύοντας τις τέχνες, τα γράμματα, τις επιστήμες και την παράδοση της χώρας. Κανένας όμως σύλλογος ή φορέας μέχρι το 1882, δεν είχε ασχοληθεί με τη νεώτερη ιστορία του νεοσύστατου ελληνικού κράτους και τη λαογραφία που πρόσφατα είχε αρχίσει να αναπτύσσεται ως επιστήμη στην Ελλάδα από τον περίφημο καθηγητή λαογραφίας, Νικόλαο Πολίτη¹.

Παράλληλα η νεότερη ελληνική ιστορία, εκείνη την περίοδο αποτελούσε ένα παρθένο πεδίο έρευνας και ανακάλυψης που αφορούσε το πολύ κοντινό παρελθόν ενώ σταδιακά εξέλειπαν και οι τελευταίοι πρωταγωνιστές εκείνης της περιόδου που θα μπορούσαν να αποτελέσουν βασική πηγή μαρτυριών και πληροφόρησης. Κατά συνέπεια δημιουργήθηκε η ανάγκη της συλλογής, διάσωσης και προβολής του οτιδήποτε θα μπορούσε να αποτελέσει αδιάψευστο μάρτυρα των σημαντικών ιστορικών γεγονότων του 19^{ου} αι.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Τάκης Λάππας αφορμή για τη δημιουργία της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος αποτέλεσε το σχόλιο ενός λόγιου γερμανού επισκέπτη στην Αθήνα, που απόρησε με την απουσία σχετικής ιστορικής εταιρείας και αντίστοιχου μουσείου στον ιστορικό αυτόν τόπο². Αυτό το σχόλιο κινητοποίησε τον Νικόλαο Πολίτη και τον Δημήτριο Καμπούρογλου ώστε να μεταδώσουν την ανάγκη ίδρυσης ενός τέτοιου φορέα και σε άλλους λόγιους της εποχής εκείνης, που τελικά έγιναν κοινωνοί σε αυτό το εγχείρημα.

¹ Π. Μουλλάς, «Πολίτης Νικόλαος», στο *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό* τομ. 8^{ος} (1983), 320-321.

² Τ. Λάππας, *Τα 100 χρόνια της Ιστορικής-Εθνολογικής Εταιρείας και του Μουσείου της 1882-1982*, Αθήνα 1982, 5.

Η ΙΕΕΕ ιδρύθηκε μόλις πενήντα χρόνια μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Στις 17 Μαΐου 1882 πραγματοποιήθηκε η πρώτη επίσημη συνεδρίαση των ιδρυτών της³, όπου και συντάχθηκε η ιδρυτική της πράξη, το *Σχέδιο Κανονισμού*, μέσα στην οποία καθορίζεται με σαφήνεια ο σκοπός της ...ή *περισυναγωγήν ιστορικής και έθνολογικής ὕλης καὶ παντοειδῶν ἀντικειμένων, συντελούντων εἰς διαφώτισιν τῆς μέσης καὶ νέας ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας, τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἡ σύστασις μουσείου καὶ ἀρχείου περιλαμβανόντων τὰ τοιαῦτα μνημεῖα τοῦ ἑθνικοῦ βίου*⁴. Μία μέρα αργότερα τα πρώτα μέλη της απηύθυναν ανοιχτή πρόσκληση σε λόγιους να ενσωματωθούν στους κόλπους της και να συνδράμουν στην ευόδωση του σκοπού της, προσφέροντας με τον τρόπο τους στο έργο της⁵.

Στις πρώτες αρχαιρεσίες πρόεδρος ορίστηκε ο Τ. Φιλήμων, αντιπρόεδρος ο Σπ. Λάμπρος, γραμματέας ο Ν. Πολίτης, ταμίας ο Ν. Αξελός, έφορος του Μουσείου ο Ι. Τζέτζης, έφορος του Αρχείου ο Ι. Πρωτόδικος και σύμβουλοι ο Αντ. Μηλιαράκης⁶, Μ. Βρατσάνος, Δ. Καμπούρογλου, Γ. Βρούτος και Αλ. Ολύμπιος. Τέλος ως αναπληρωματικοί σύμβουλοι εκλέχθηκαν οι Ν. Σχινάς, Τ. Αμπελάς και Δ. Βορρέας⁷.

Με βασιλικό διάταγμα της 27^{ης} Μαΐου 1889 που δημοσιεύεται στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, εγκρίνεται η σύσταση της Εταιρείας και το Καταστατικό της⁸. Ενώ το Καταστατικό της που πολύ πρόσφατα, μεταφέρθηκε στην καθομιλουμένη, μεταξύ των σκοπών της ορίζει και την ενθάρρυνση και ενίσχυση ιστορικών ερευνών και συγγραφών συναφών με τη μέση και νέα ελληνική ιστορία⁹.

³ Αρχείο ΙΕΕΕ, Ιδρυτικά. Πρακτικά της Α' Συνόδου των εταίρων της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος. Αθήνα, 17/5/1882.

Έχουν προηγηθεί σύμφωνα με τον Τάκη Λάππα ο οποίος γράφει το 1982 για τα εκατό χρόνια λειτουργίας της ΙΕΕΕ, προηγούμενες ανεπίσημες συζητήσεις και συναντήσεις μεταξύ των πρωτεργατών, προκειμένου να παραθέσουν την ιδέα της ίδρυσης μιας τέτοιας εταιρείας και να πείσουν όσους δυσκολεύτηκαν να πεισθούν να συμμετάσχουν. Βλ. Τ. Λάππας, *Τα 100 Χρόνια της Ιστορικής-Εθνολογικής Εταιρείας και του Μουσείου της 1882-1982*, Αθήνα 1982, 5.

⁴ Αρχείο ΙΕΕΕ, Ιδρυτικά. *Σχέδιο Κανονισμού της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*.

⁵ *Αιών*, 18/5/1882, σ. 3.

⁶ Ο Αντώνιος Μηλιαράκης (1841-1905), διορισμένος ως στενογράφος στη Βουλή από το 1862 μέχρι το 1904 όπου και συνταξιοδοτήθηκε, παράλληλα ασχολήθηκε με γεωγραφικές και ιστορικές μελέτες ενώ διετέλεσε γραμματέας της Κεντρικής Υπέρ των Κρητών Επιτροπής και ιδρυτικό μέλος της Ι.Ε.Ε.Ε. Βλ. Ρ. Κατσιμάρδου, «Ο γεωγράφος και ιστορικός Αντώνιος Μηλιαράκης (1841-1905)», *Τεκμήρια Ιστορίας. Μονογραφίες* (2016), 97-106.

⁷ Αρχείο ΙΕΕΕ, Πρακτικά Γ' Συνόδου, 10/6/1882 & Γ. Νικολάου, «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος. Τα πρώτα χρόνια της δράσης της (1882-1892)», *Τεκμήρια Ιστορίας-Μονογραφίες* (2010), 11-24.

⁸ Βασιλικό Διάταγμα της 27^{ης} Μαΐου 1889 (ΦΕΚ Αρ. 85, Αθήνα, 3/4/1889).

⁹ Αριθ. 82/2016 διαταγή του Ειρηνοδικείου Αθηνών.

Αρκετά από τα ιδρυτικά μέλη της IEEE δραστηριοποιούνταν ταυτόχρονα και στον Φ.Σ. Παρνασσός¹⁰ με τον οποίο υπήρχε πολύ στενή συνεργασία. Κομβικό σημείο αυτής της συνεργασίας υπήρξε η στιγμή της πρώτης επίσημης δημόσιας πανελλήνιας παρουσίας της IEEE, μόλις δύο χρόνια από την ίδρυσή της¹¹, όταν αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί έκθεση εν όψει του εορτασμού της επετείου της ενάρξεως της Ελληνικής Επανάστασης, το 1884. Η Έκθεση μνημείων του Ιερού Αγώνος όπως και ονομάστηκε, φιλοξενήθηκε σε αίθουσα του Πολυτεχνείου και αφορούσε την περίοδο της Επανάστασης. Ιθύνων νους γι' αυτή τη συνεργασία, σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας Ακρόπολις¹², ήταν ο Χ. Άννινος ενώ για την πραγματοποίηση της έκθεσης υπήρξε πλήρης οργάνωση και μέριμνα πολλών ατόμων¹³.

Για να προσεγγίσουν τους κατόχους ιερών κειμηλίων, οι υπεύθυνοι οργάνωσης της έκθεσης, δημοσίευσαν ανοιχτή πρόσκληση απευθυνόμενη προς κάθε ενδιαφερόμενο που κατείχε αντικείμενα, έγγραφα, εικόνες, σφραγίδες, αυτόγραφα, όπλα, λάφυρα, κοσμήματα ακόμα και εξαρτήματα πλοίων¹⁴. Παραδειγματική ήταν η ανταπόκριση των κρατικών φορέων και ιδρυμάτων που διέθεταν σχετικό υλικό, όπως το Υπουργείο Ναυτικών, το Υπουργείο Στρατιωτικών, το Απομαχικό Ταμείο κ.ά. που με προθυμία δέχτηκαν να τα παραχωρήσουν για να εκτεθούν¹⁵.

Συνολικά κατάφεραν να συγκεντρωθούν περί τα 1.500 αντικείμενα¹⁶ ενώ οι εκθέτες ανήλθαν στους 296¹⁷. Τα αντικείμενα χωρίστηκαν σε τέσσερις θεματικές

¹⁰ Κ. Βοβολίνης, *Το Χρονικό του Παρνασσού (1865-1950)*, Αθήνα 1951, 153-154.

¹¹ Ιω. Μαζαράκης-Αινιάν, «Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο», *Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Η ιστορία και οι συλλογές του*, Αθήνα 2015, 9.

¹² *Ακρόπολις*, 27/12/1883, σ. 3-4.

¹³ Για την πραγματοποίηση της έκθεσης ορίστηκαν από το Δ.Σ. της IEEE, δύο εξαμελείς επιτροπές. Η μία ήταν υπεύθυνη για το επιστημονικό κομμάτι της έκθεσης και απαρτιζόταν από τους Κ. Παπαρηγόπουλο, Π. Κορωναίο, Τ. Μαυρομμάτη, Αλ. Βάσσο, Γ. Φιλάρετο και Α. Βαρούχα και η άλλη για το διακοσμητικό-αισθητικό και αντίστοιχα απαρτιζόταν από τους Γ. Βρούτο, Γ. Ζέζο, Γ. Δροσίνη, Α. Κουρτίδη, Μιχ. Λάμπρο και Μ. Κατσίμπαλη. *Ακρόπολις*, 12/1/1884, σ.3.

¹⁴ *Ακρόπολις*, 7/2/1884, σ.4.

¹⁵ *Ακρόπολις*, 3/2/1884, σ.3 & 14/3/1884, σ.3.

¹⁶ Ο Λάμπας αναφέρει ότι τα αντικείμενα που συγκεντρώθηκαν για την έκθεση ήταν περί τα 1100. Συγκεκριμένα τα γλυπτά και οι εικόνες ήταν 224, τα όπλα 246, τα χειρόγραφα και τα έντυπα 423 και τα διάφορα άλλα 170. Βλ. Τ. Λάμπας, *Τα 100 χρόνια της Ιστορικής-Εθνολογικής Εταιρείας και του Μουσείου της 1882-1982*, Αθήνα 1982, 16. Στα πεπραγμένα του Φ.Σ. Παρνασσός αναφέρεται ότι τα αντικείμενα ξεπέρασαν τα 1500 γιατί στον κατάλογο του Ράδου αρκετοί αριθμοί είναι περιεκτικοί. Βλ. Κ. Βοβολίνης, *Το Χρονικό του Παρνασσού (1865-1950)*, Αθήνα 1951, 153-154.

¹⁷ Από αυτούς οι 234 ήταν ιδιώτες, οι 36 οικογένειες και οι 26 νομικά πρόσωπα, όπως τα Υπουργεία Στρατιωτικών, Ναυτικών, Παιδείας, το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο, η Εθνική Βιβλιοθήκη και η

ενότητες και ανάλογα εκτέθηκαν. Για τις ανάγκες της έκθεσης κυκλοφόρησε και πολυσέλιδος κατάλογος¹⁸, τη σύνταξη του οποίου ανέλαβε ο ποιητής Γ. Δροσίνης¹⁹. Ορίστηκε το ωράριο λειτουργίας της έκθεσης καθώς και το αντίτιμο του εισιτηρίου που κυμαινόταν ανάλογα με την ημέρα και την ώρα της επισκέψεως αλλά και την ιδιότητα τού κάθε επισκέπτη²⁰. Τα εγκαίνια πραγματοποιήθηκαν με αρκετή μεγαλοπρέπεια, την 25^η Μαρτίου, παρουσία πολλών σημαντικών πολιτικών προσωπικοτήτων²¹. Αρχικά είχε αποφασισθεί ότι η διάρκειά της θα ήταν μία εβδομάδα αλλά λόγω της μεγάλης ανταπόκρισης, παρατάθηκε για μία επιπλέον εβδομάδα²². Εν τέλει την έκθεση κατάφεραν να επισκεφθούν περί τα 23.599 άτομα εκ των οποίων τα 16.300 δωρεάν²³.

Δυστυχώς δε σώζεται φωτογραφικό υλικό από αυτή την έκθεση όμως υπάρχουν αναλυτικές περιγραφές σε διάφορα δημοσιεύματα της εποχής που μπορούν να δώσουν μια σαφή εικόνα του τρόπου με τον οποίο εκτέθηκαν τα αντικείμενα²⁴.

Η έκθεση αυτή αποτέλεσε την πρώτη δημόσια αφήγηση της περιόδου της Ελληνικής Επανάστασης και γνώρισε μεγάλη απήχηση²⁵ ενώ παράλληλα δεν έλειψαν τα παράπονα και τα επικριτικά σχόλια²⁶. Η μεγάλη εισροή αντικειμένων

Βιβλιοθήκη της Βουλής, το Πολυτεχνείο, η Αρχαιολογική Εταιρεία, οι Δήμοι Μεσολογγίου και Σπετσών, διάφορες μονές, η εφημερίδα *Εστία* κ.ά. Βλ. Βοβολίνης, ό.π. 154.

¹⁸ Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» και Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος (επιμ.), *Έκθεσις Μνημείων του Ιερού Αγώνος*, Αθήνα 1884.

¹⁹ *Ακρόπολις*, 25/3/1884, σ. 8.

²⁰ Η έκθεση ήταν ανοιχτή για το κοινό 9.30-11.30 το πρωί και 2.00-6.00 το απόγευμα. Η τιμή του εισιτηρίου κατά τις πρωινές ώρες διαμορφώθηκε στις 2δρχ. εκτός Τρίτης και Παρασκευής που γίνονταν δεκτοί μόνο μαθητές συνοδευόμενοι από καθηγητές με δωρεάν είσοδο και τις Κυριακές το πρωί που η είσοδος ήταν ελεύθερη για όλο το κοινό. Ενώ τις μεσημβρινές ώρες Δευτέρας, Τρίτης, Τετάρτης και Παρασκευής η τιμή ήταν 1 δρχ. και την Πέμπτη και την Κυριακή 50λ. Τις μεσημβρινές ώρες του Σαββάτου και τις πρωινές ώρες της Κυριακής των Βαΐων, η είσοδος για το κοινό ήταν ελεύθερη. *ΑΙΩΝ*, 23/3/1884, σ.4.

²¹ Κ. Βοβολίνης, *Το Χρονικό του Παρνασσού (1865-1950)*, Αθήνα 1951, 153, *Ακρόπολις*, 27/3/1884, σ.2 & *ΑΙΩΝ*, 26/3/1884, σ. 4.

²² *ΑΙΩΝ*, 31/3/1884, σ. 4 & *ΑΙΩΝ*, 2/4/1884, σ.4.

²³ Βοβολίνης, ό.π. 153.

²⁴ *Εστία*, τόμ. 17, αρ. 430 (1884) 193-205, *Εστία*, τόμ. 17, αρ. 432 (1884) 229-230, *Εστία*, τόμ. 17, αρ. 433 (1884) 250-251, *Εστία*, τόμ. 17, αρ. 434 (1884) 271.

²⁵ *Ακρόπολις*, 27/3/1884, σ.2.

²⁶ Τ. Λάππας, *Τα 100 χρόνια της Ιστορικής-Εθνολογικής Εταιρείας και του Μουσείου της 1882-1982*, Αθήνα 1982, 18 & *ΑΙΩΝ*, 31/3/1884, σ. 3. Επίσης διαμαρτυρίες για την ύπαρξη εισιτηρίου στην έκθεση Βλ. *Ακρόπολις*, 27/3/1884, σ.4, για τις περιορισμένες ώρες όπου η είσοδος θα ήταν ελεύθερη για το κοινό αλλά και για το ότι δεν τηρήθηκε το σχετικό ωράριο λειτουργίας λόγω της μεγάλης εισροής επισκεπτών Βλ. *Εφημερίς*, 26/3/1884, για τον τραυματισμό επισκέπτριας από όπλο που εκτίθετο Βλ. *Ακρόπολις*, 1/4/1884, σ. 2.

που ακολούθησε, δημιούργησε την ανάγκη για κατασκευή κτηρίου που θα στέγαζε αυτά τα κειμήλια²⁷.

Τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της ΙΕΕΕ κάποια από τα μέλη της δέχτηκαν να φυλάξουν προσωρινά στις οικίες τους τα κειμήλια που βρέθηκαν στην κατοχή της, μέχρι τη στιγμή που παραχωρήθηκε δωμάτιο στον υπόγειο χώρο του κτηρίου της Βουλής²⁸. Η ραγδαία συγκέντρωση υλικού σύντομα απέδειξε ότι ο χώρος στο υπόγειο της Βουλής ήταν εξαιρετικά μικρός. Για τον λόγο αυτό το Δ.Σ. της προσπάθησε να εξασφαλίσει μεγαλύτερο χώρο απευθυνόμενο τον Οκτώβρη 1883, στον Δήμαρχο Αθηναίων, Δημήτριο Σκαρλάτο Σούτσο²⁹.

Μετά την Έκθεση των Μνημείων του Ιερού Αγώνα, το 1884, ο μεγάλος αριθμός των δωρηθέντων αντικειμένων οδήγησε τον Χαρίλαο Τρικούπη στο να παραχωρήσει στην ΙΕΕΕ την αίθουσα του Πολυτεχνείου που φιλοξένησε την ανωτέρω έκθεση. Μέσα από την πληθώρα των αντικειμένων που είχαν συγκεντρωθεί δημιουργήθηκε η πρώτη μόνιμη έκθεση του ΕΙΜ στο Πολυτεχνείο. Από αναφορές του Κ. Ράδου αλλά και από φωτογραφικό υλικό δίνεται η αίσθηση ότι η αίθουσα ήταν ασφυκτικά γεμάτη με εκθέματα (εικ.1-2). Η τάση της κατάμεστης έκθεσης είχε τα κατάλοιπα της στις αίθουσες με τα αξιοπερίεργα αντικείμενα των προπερασμένων αιώνων όπου συσσωρεύονταν αντικείμενα ασύνδετα μεταξύ τους σε αίθουσες με σκοπό τη θέαση τους³⁰.

Το ΕΙΜ θα παραμείνει περί τα δώδεκα χρόνια στην αρχική αίθουσα του Πολυτεχνείου. Στο μεταξύ λόγω μεγάλης συγκέντρωσης αντικειμένων το Δ.Σ. της ΙΕΕΕ το 1894, αιτήθηκε μεγαλύτερης αίθουσας από τον τότε Διευθυντή του Πολυτεχνείου, Αναστάσιο Θεοφιλά ο οποίος ανταποκρίθηκε με προθυμία³¹. Το Μουσείο ξανάνοιξε επίσημα για το κοινό ανήμερα του Πάσχα- 24 Μαρτίου 1896³².

²⁷ *ΑΙΩΝ*, 30/3/1884, σ.3.

²⁸ Τ. Λάμπας, *ό.π.* 14 & *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 8/9/1961.

²⁹ *ΑΙΕΕΕ*, αντίγραφο επιστολής της ΙΕΕΕ προς τον Δήμαρχο Αθηναίων, Αθήνα, 31/10/1883.

³⁰ S. Pearce, *Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές. Μια πολιτισμική μελέτη*. Θεσσαλονίκη 2002, 143-146.

³¹ «Πρακτικά ΙΕΕΕ», 5/2/1895, *ΑΙΕΕΕ Δ'* (1892) 752 & *ΑΙΕΕΕ Ε'* (1892) 165.

³² Τ. Λάμπας, *ό.π.*, 22.

την παραμονή της Εθνικής Επετείου και παραμονή της ενάρξεως των Ολυμπιακών Αγώνων του 1896 (εικ.3-4)³³.

Οι αίθουσες και τα κτήρια που κατά καιρούς στεγάστηκε το ΕΙΜ παρέμεναν παροδικές λύσεις στο πρόβλημα εξεύρεσης μόνιμης στέγης που αποτελούσε τον διακαή πόθο πολλών μελών της ΙΕΕΕ για πάρα πολλές δεκαετίες³⁴. Το 1903 τα αντικείμενα εγκιβωτίστηκαν και αποθηκεύτηκαν σε διάφορα άλλα δωμάτια του Πολυτεχνείου λόγω επικείμενων επισκευαστικών εργασιών σε αυτό. Τρία χρόνια (1905-1908) έμεινε το Μουσείο κλειστό, γεγονός που επέφερε μεγάλη οικονομική ζημία³⁵. Μόλις το 1908 τα αντικείμενα επέστρεψαν στην αίθουσα που τα φιλοξενούσε και στις 10 Ιουλίου του ίδιου έτους εγκαινιάστηκε η καινούρια έκθεση³⁶.

Το 1907 η Ρωξάνη Κοζάκη-Τυπάλδου είχε κληροδοτήσει στην Εταιρεία, ακίνητο επί της οδού Αμαλίας, το οποίο η ΙΕΕΕ προσπάθησε να αξιοποιήσει για τη στέγαση της³⁷. Λόγω όμως της ακαταλληλότητας του ακινήτου και της αδυναμίας εξεύρεσης των απαιτούμενων χρηματικών πόρων, το εγχείρημα ματαιώθηκε.

Κατά καιρούς είχαν προταθεί διάφορα κτήρια για τη στέγαση της ΙΕΕΕ και του ΕΙΜ αλλά καμία από τις προτάσεις δεν ευοδώθηκε, με αποτέλεσμα το ΕΙΜ να παραμείνει στην αίθουσα του Πολυτεχνείου έως τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

³³ Πλούσιο πληροφοριακό υλικό για τη μόνιμη αυτή έκθεση αποτελεί ο κατάλογος του Μουσείου που εκδόθηκε το 1927 από τον Πρόεδρο της ΙΕΕΕ, Κωνσταντίνο Ράδο. Βλ. Κ. Ράδος, *Εικονογραφημένος κατάλογος των αντικειμένων του μουσείου*, Αθήνα 1927.

³⁴ Αναγινώσκοντας τα πρακτικά των ετών σχεδόν από την ίδρυση της Εταιρείας και μέχρι την τελική εγκατάστασή της στο Μέγαρο της Παλαιάς Βουλής το 1962, αντιλαμβάνεται κανείς την αγωνία και τη συνεχή προσπάθεια των μελών του Δ.Σ. της, για εύρεση οριστικής και μόνιμης στέγης. Μέλημα τους μεταξύ άλλων ήταν και το να πληροί κάποιες βασικές προϋποθέσεις ώστε να εξασφαλίζεται η ασφαλής αποθήκευση των αντικειμένων. Ενδεικτικά βλ. «Πρακτικά 19/5/1896», *ΔΙΕΕΕ Ε'* (1896), 163-164 & «Πρακτικά 10/6/1912», *ΔΙΕΕΕ Ζ'* (1912), 6-8.

³⁵ «Πρακτικά ΙΕΕΕ 28/5/1906», *ΔΙΕΕΕ Ζ'*, 9-11.

Μεγάλη πηγή εσόδων για την Εταιρεία, από την έναρξη της λειτουργίας του Μουσείου της μέχρι και σήμερα, αποτελούν οι συνδρομές των μελών της καθώς και οι εισπράξεις από τα εισιτήρια. Ωστόσο υπήρξαν περίοδοι που είτε το Μουσείο λόγω διαφόρων αιτιών παρέμενε κλειστό κατά συνέπεια δεν υπήρχαν εισπράξεις από επισκέψεις είτε παρατηρείται μείωση του αριθμού των μελών της λόγω οικονομικών δυσκολιών όπως για παράδειγμα συνέβη κατά τα έτη 1909 και 1910. Αυτές τις οικονομικές δυσχέρειες κλήθηκε πολλές φορές η ΙΕΕΕ να αντιμετωπίσει με διάφορους τρόπους ανάλογα με τις εκάστοτε δυνατότητες της. Βλ. «Πρακτικά 16/5/1910» και «Πρακτικά 22/5/1911», *ΔΙΕΕΕ Ζ'*, 7-8.

³⁶ Τ. Λάππας, ό.π. 26.

³⁷ «Πρακτικά 17/5/1909» & *ΔΙΕΕΕ Ζ'*, 6-7.

Το 1935 όταν η Βουλή μεταφέρθηκε στα Παλαιά Ανάκτορα της πλατείας Συντάγματος, τα μέλη της ΙΕΕΕ έκαναν προσπάθειες ώστε να τους παραχωρηθεί το ιστορικό κτήριο που τη στεγάζε μέχρι πρότινος. Μόλις το 1938 αποφασίστηκε η παραχώρηση του εν λόγω κτηρίου³⁸. Λόγω όμως των δυσάρεστων γεγονότων της εμπλοκής της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και του Εμφυλίου που ακολούθησε, η ΙΕΕΕ δεν κατάφερε παρά το 1962, να ανοίξει επίσημα τις πόρτες της στο κοινό εγκαινιάζοντας το καινούριο της μουσείο.

Το διάστημα που μεσολάβησε από την έκρηξη του Β΄ Π.Π. μέχρι και το τέλος του Εμφυλίου, για λόγους απόλυτης ασφάλειας και προστασίας, τα προσκτήματα της ΙΕΕΕ εγκιβωτίστηκαν και φυλάχθηκαν σε ασφαλείς και κατάλληλους χώρους διαφόρων κτηρίων της Αθήνας³⁹. Το 1951 και ενώ ο κίνδυνος είχε παρέλθει, επειδή προβλεπόταν ότι το κτήριο της Παλαιάς Βουλής δεν θα ήταν σύντομα διαθέσιμο, το Δ.Σ. ενοικίασε το κτήριο του «Εργαστηρίου Απόρων Γυναικών» (Λεωφ. Αμαλίας αρ. 38) με σκοπό να εκθέσει εκεί τα αντικείμενα του για όσο χρειαζόταν⁴⁰.

Τέλος αφού το νεοκλασικό της Παλαιάς Βουλής δέχτηκε τις κατάλληλες επισκευαστικές εργασίες λόγω των παρατεταμένων φθορών που είχε υποστεί από την τριαντάχρονη σχεδόν φιλοξενία του Υπουργείου Δικαιοσύνης σε αυτό⁴¹, άνοιξε επίσημα στο κοινό στις 21 Ιουνίου 1962, στεγάζοντας τη μόνιμη έκθεση του Μουσείου της ΙΕΕΕ⁴² αλλά και όλα τα τμήματα αυτής. Η λειτουργία της ΙΕΕΕ σε ότι αφορά τη στέγασής της ήταν αρκετά πολυτάραχη και καθόλου απρόσκοπτη. Κατά καιρούς ακόμα και σήμερα αντιμετωπίζει προβλήματα που εκφράζονται στις εκάστοτε Γενικές Συνελεύσεις των Εταίρων της⁴³. Παρ' όλες τις αντιξοότητες μετά από 135 και πλέον έτη, η ΙΕΕΕ και το ΕΙΜ συνεχίζουν την αδιάκοπη λειτουργία τους μέχρι σήμερα.

³⁸ Τ. Λάμπρας, ό.π. 34.

³⁹ Δ. Μπότασης, «Η αναβίωση της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας», *ΔΙΕΕΕ ΙΙ'* (1956), γ'-η'.

⁴⁰ Τ. Λάμπρας, 34-36 & Χ. Δημακοπούλου, *Η Ίδρυση της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος* (1982), σ. 10. Πρόκειται για ανάτυπο εκ του περιοδικού «Βωμοί» τχ 67 (Μάιος-Ιούνιος 1982).

⁴¹ Δημακοπούλου, ό.π. σ. 10.

⁴² Δημακοπούλου, ό.π. σ.10.

⁴³ Γ. Νικολάου, «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος τη δεκαετία 1917-1926», *Τεκμήρια Ιστορίας- Μονογραφίες* (2015), 11.

Ο χώρος όπου φιλοξενείται ή στεγάζεται ένα μουσείο καθώς και η γεωγραφική του θέση παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας του και την εικόνα που δημιουργεί στους δυνάμει επισκέπτες του⁴⁴. Η αρχιτεκτονική ενός μουσείου συμβάλει στη διαμόρφωση της ατμόσφαιρας, των νοημάτων, των αξιών, των σχέσεων αλλά και των παραστάσεων του κοινού, μπορεί ακόμα και να επισκιάζει τα ίδια τα εκθέματα με τον επιβλητικό και πομπώδη χαρακτήρα του⁴⁵. Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο στεγάζεται σε κτήριο κλασικής αρχιτεκτονικής και η πρώτη του χρήση ως μεγάρου του ελληνικού κοινοβουλίου (1875-1935) αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της μόνιμης έκθεσης του ενώ μπορεί να μην αποφεύγεται η επιβολή του κτηρίου στη διαμόρφωση της εικόνας που αποκομίζουν οι επισκέπτες. Το ότι δεν είναι ένα κτήριο που φτιάχτηκε εξ αρχής για να γίνει μουσείο σημαίνει ότι η άνεση του επισκέπτη που αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ψυχαγωγία και τη διευκόλυνσή του στην πρόσληψη πληροφοριών, σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να θυσιάζεται⁴⁶.

Η μόνιμη έκθεση του ΕΙΜ εγκαινιάστηκε το 1962 ενώ το 1982 εν όψει του εορτασμού των 100 ετών της λειτουργίας της ΙΕΕΕ, πραγματοποιήθηκε επανέκθεση. Η επανέκθεση αυτή γνώρισε μεγάλη ανταπόκριση από το κοινό, αυξάνοντας κατά πολύ τον αριθμό των επισκεπτών του ΕΙΜ⁴⁷. Έκτοτε η μόνιμη έκθεση παραμένει η ίδια με ελάχιστες αλλαγές και προσθήκες όπου αυτό κρίθηκε εντελώς απαραίτητο.

Η μόνιμη έκθεση του ΕΙΜ είναι ανεπτυγμένη στον α' όροφο του κτηρίου και εξιστορεί μέσα από τα εκθέματα της, την εποχή από την πτώση του Βυζαντίου μέχρι και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι αίθουσες στις οποίες αναπτύσσεται αυτή είναι οι χώροι όπου φιλοξενούνταν τα γραφεία των πολιτικών κομμάτων κατά την περίοδο λειτουργίας του κτηρίου ως Ελληνικό Κοινοβούλιο (1875-1935) και βρίσκονται περιμετρικά της μεγάλης αίθουσας των συνεδριάσεων. Περιλαμβάνει 19 αίθουσες και διαδρόμους που έχουν διαμορφωθεί κατάλληλα ώστε να χωρίζονται σε 19 και οι θεματικές ενότητες της μόνιμης έκθεσης. Οι θεματικές αυτές ενότητες ακολουθούν μια χαλαρή χρονολογική σειρά ώστε να μπορεί ο επισκέπτης να

⁴⁴ Φ. Μπαντιμαρούδης, *Πολιτιστική Επικοινωνία. Οργανισμοί, θεωρίες, μέσα*, Αθήνα 2011, 104.

⁴⁵ Ει. Νάκου, *Μουσεία: Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*, Αθήνα 2001, 148-151.

⁴⁶ G. Hein, *Learning in the Museum*, New York 2005, 137.

⁴⁷ «Πεπραγμένα Δ.Σ. ΙΕΕΕ», στο *Πεπραγμένα του έτους 1982*, 8.

διαμορφώνει νοητά το χρονολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί κατά την περιήγησή του.

Οι θεματικές ενότητες βάσει των αιθουσών είναι οι εξής:

Διαδρ. 1: Το τέλος του Βυζαντίου

Αιθ. 2: Λατινοκρατία- Τουρκοκρατία 13^{ος}-18^{ος} αι.

Αιθ. 3: Η αφύπνιση της Εθνικής Συνείδησης των Ελλήνων (1670-1821)

Αιθ. 4: Η Ελληνική Επανάσταση (1821-1827)

Αιθ. 5: Τα όπλα του Αγώνα

Διαδρ. 6: Έλληνες λόγιοι στη Δύση 14^{ος} -15^{ος} αι.

Διαδρ. 7: Η Έξοδος του Μεσολογγίου

Διαδρ. 8: Φιλελληνισμός

Αιθ. 9: Ο Ναυτικός Αγώνας του 1821

Αιθ. 10: Η ίδρυση του Νεοελληνικού Κράτους

Αιθ. 11: Εδραίωση του Κοινοβουλευτισμού- Διεύρυνση των συνόρων

Αιθ. 12: Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912-1913), Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Μικρασιατική Εκστρατεία (1919-1922)

Διαδρ. 13: Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος- Ελληνοϊταλικός πόλεμος

Αιθ. 14: Ενθύμια Βασιλείας Όθωνα- Γεωργίου Α΄

Διαδρ. 15 & Αιθ.16-17: Λαογραφική Συλλογή

Διαδρ. 18: Κεντρικός Διάδρομος. Προτομές μεγάλων προσωπικοτήτων.

Αιθ. 19: Όψεις της Ελληνικής Κοινωνίας 19^{ος} αι.

Τέλος ένα μέρος της μόνιμης έκθεσης είναι αφιερωμένο στη λαογραφική συλλογή που αποτελείται από παραδοσιακές ενδυμασίες του 18^{ου}, 19^{ου} και 20^{ου} αι. και κοσμήματα τόσο ιερατικά όσο και κοσμικά.

Ο τρόπος έκθεσης και παρουσίασης των αντικειμένων στη μόνιμη έκθεση χαρακτηρίζεται από τις μουσειολογικές και μουσειογραφικές αντιλήψεις του περασμένου αιώνα. Χαρακτηριστικό της μόνιμης έκθεσης είναι η πληθώρα των αντικειμένων που φιλοξενεί, αυτό συμβαίνει γιατί την εποχή που στήθηκε θεωρήθηκε προτιμότερο να εκτεθούν όσα περισσότερα αντικείμενα γίνεται από το να βρίσκονται κλεισμένα στις αποθήκες, ακόμα και αν ο τρόπος έκθεσης τους ήταν αντισυμβατικός -πολλές προσωπογραφίες αγωνιστών και πίνακες ζωγραφικής βρίσκονται σε πάρα πολύ μεγάλο ύψος πράγμα κουραστικό για τους επισκέπτες.

Ο μουσειολογικός τύπος που αντιπροσωπεύει καλύτερα το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο τείνει να είναι ο παραδοσιακός. Η ίδρυσή του άλλωστε συμπίπτει με την εποχή διαμόρφωσης της εθνικής μας ταυτότητας και της σύνδεσης αυτής με την ιδέα του έθνους-κράτους όπου το συγκεκριμένο Μουσείο κλήθηκε να προβάλλει και να προωθήσει. Άλλωστε τα μουσεία του 19^{ου} αιώνα συνδέθηκαν στενά με την ιδέα του έθνους και ανέλαβαν να προβάλλουν το εθνικό παρελθόν μέσα από τα αντικείμενα των συλλογών τους τα οποία εκλαμβάνονταν ως η εθνική πολιτιστική κληρονομιά μας⁴⁸.

Τα εκθέματα του Μουσείου παρουσιάζονται ως κλειστές θεματικές ενότητες, κατά κύριο λόγο χρονολογικά ταξινομημένες ενώ επιβάλλεται στον επισκέπτη συγκεκριμένη πορεία θέασης της μόνιμης έκθεσης, χωρίς να είναι εφικτή η αποσπασματική ή επιλεκτική θέαση τμημάτων αυτής. Βέβαια αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι το κτήριο που στεγάζεται το ΕΙΜ, δεν κατασκευάστηκε εξ αρχής για να καλύψει τις ανάγκες ενός μουσείου. Παράλληλα δεν έχουν γίνει ιδιαίτερες μετατροπές στο αρχικό αρχιτεκτονικό του σχέδιο, συμβατές με τις σύγχρονες μουσειογραφικές και μουσειολογικές απαιτήσεις. Σημαντικό είναι ότι το ίδιο το κτήριο αποτελεί ιστορικό μνημείο σύγχρονο της εποχής που προβάλλει το ΕΙΜ μέσα από τα ιστορικά του κειμήλια.

Τα αντικείμενα που εκτίθενται στο Μουσείο προβάλλονται ως τη βασική μας πολιτιστική κληρονομιά και παρουσιάζονται με βάση την αντικειμενική ακαδημαϊκή γνώση και πληροφορία χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η μορφωτική, κοινωνική, εθνική και φυλετική διαστρωμάτωση των επισκεπτών του Μουσείου. Παρ' όλα αυτά το ΕΙΜ δεν επιδιώκει να νοηματοδοτήσει ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα αντίθετα παραθέτει τα ιστορικά τεκμήρια και αφήνει τον επισκέπτη ελεύθερο να συνάγει τα συμπεράσματά του. Βέβαια ακόμα και αυτό απέχει πολύ από τις σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις του 21^{ου} αιώνα που δίνουν περισσότερη βαρύτητα στο κοινό από ότι στα εκθέματα ενώ παράλληλα δίνουν πολυδιάστατες ερμηνείες, αφήνοντας πάντα στον θεατή τον τελευταίο λόγο για την ολοκλήρωση του νοήματος και των ερμηνειών των αντικειμένων, συλλογών, εκθέσεων.

⁴⁸ Ει. Νάκου, *Μουσεία: Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*, Αθήνα 2001, 132.

Η ατμόσφαιρα ενός παραδοσιακού μουσείου πρέπει να γίνει περισσότερο φιλική προς τον επισκέπτη, να παρέχει υποστήριξη και να ενθαρρύνει τη συμμετοχή και την ανακάλυψη⁴⁹. Μόνο τότε μπορεί να «κερδίσει» το κοινό του που αποτελεί και το βασικό τρόπο προβολής και προώθησής του, επιτυγχάνοντας την αύξηση της επισκεψιμότητάς του.

Τέλος η ΙΕΕΕ λειτουργεί στην Ύδρα ως παραρτήματα του Μουσείου της από το 2001 την ιστορική οικία του Λάζαρου Κουντουριώτη και από το 2016 το ακίνητο που άνηκε στον ζωγράφο Παναγιώτη Τέτση⁵⁰.

1.2 Η συλλεκτική πολιτική του ΕΙΜ

Μέσα από το ιδρυτικό έγγραφό της ΙΕΕΕ⁵¹ διαφαίνεται η συλλεκτική πολιτική που αργότερα θα ακολουθήσει. Αυτή έγκειται στο να συγκεντρώνει αντικείμενα που θα απαρτίσουν τη μόνιμη έκθεση του ΕΙΜ καθώς και βιβλία και αρχειακό υλικό που κατατίθεται στη Βιβλιοθήκη και στο Αρχείο της Εταιρείας αντίστοιχα. Σταδιακά δημιουργήθηκε μιας σπάνιας σημασίας αποθετήριο αντικειμένων πάσης φύσεως που παρουσιάζουν και τεκμηριώνουν παράλληλα τα ιστορικά γεγονότα της νεότερης εποχής.

Η σωστή συλλεκτική δραστηριότητα αποτελεί μια πολύ σοβαρή διαδικασία για κάθε μουσείο⁵² και το ΕΙΜ προσπαθεί να ανταποκρίνεται με τον σωστότερο δυνατό τρόπο σε αυτό. Τα πρώτα προσκτήματα της Εταιρείας προέρχονταν από τις δωρεές που έσπευσαν να κάνουν τα μέλη της και οι οικογένειές τους κατά την ίδρυσή της. Η μεγάλη όμως συρροή αντικειμένων πραγματοποιήθηκε αμέσως μετά το τέλος της *Έκθεσης των μνημείων του Ιερού Αγώνα*, όταν πολλοί από τους εκθέτες προτίμησαν να τα δωρίσουν στην ΙΕΕΕ αφού έκριναν θετικά την πρώτη προσπάθεια της και διείδαν το αξιόλογο έργο της. Οι συλλογές της που μόλις είχαν ξεκινήσει να διαμορφώνονται άρχισαν να εμπλουτίζονται, αποτελώντας τον πρώτο ιστό γύρω από τον οποίο δημιουργήθηκε και η πρώτη μόνιμη έκθεση του Μουσείου.

⁴⁹ Gr. Black, *Το ελκυστικό μουσείο. Μουσεία και επισκέπτες*, Αθήνα 2014, 233.

⁵⁰ Ο Παναγιώτης Τέτσης (1925-2016) χαράκτης και ζωγράφος γεννήθηκε στην Ύδρα, αποφοίτησε από τη Σχολή Καλών Τεχνών της οποίας για χρόνια υπήρξε καθηγητής, μαθήτευσε δίπλα σε καταξιωμένους καλλιτέχνες της εποχής του ενώ έργα του εκτέθηκαν τόσο σε ομαδικές όσο και σε ατομικές του εκθέσεις.

⁵¹ Βλ. Σημ. 3.

⁵² Αλ. Μπούνια, *Στα παρασκήνια του Μουσείου*, Αθήνα 2015, 42-55.

Η πρακτική της δωρεάς αντικειμένων αποτελεί μέχρι σήμερα τον συνηθέστερο τρόπο εμπλουτισμού των συλλογών του ΕΙΜ. Οι δωρεές αυτές συνήθως προέρχονται από απογόνους προσώπων που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο κατά τους προηγούμενους αιώνες στην πολιτική, πολεμική, οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας αλλά και από ανθρώπους που κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες, βρέθηκαν στην κατοχή τους πολύτιμα αντικείμενα, η ταυτότητα και η τεκμηρίωση των οποίων πρέπει παρ' αυτά να αποδεικνύεται με σαφή τρόπο.

Μια άλλη καρποφόρα προσπάθεια της ΙΕΕΕ στα πρώτα χρόνια της πορείας της, για τη διάσωση και διαφύλαξη πολύτιμων τεκμηρίων της νεότερης ιστορίας αποτέλεσαν οι διάφορες αποστολές που οργάνωσε ακόμα και σε περιοχές του υπόδουλου ελληνισμού, όπως ήταν οι Ήπειρος, Μακεδονία, Μικρά Ασία, Κύπρος και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Εκεί κάνοντας επιτόπια έρευνα συνέλλεγε σχετικό υλικό είτε αρχαικό είτε αντικείμενα που σχετίζονταν με τη νεότερη ελληνική ιστορία. Η πιο επιτυχημένη τέτοιου είδους αποστολή πραγματοποιήθηκε το 1885 όταν το πολεμικό πλοίο «Ναύαρχος Μιαούλης» έπλευσε σε πολλές περιοχές και ο Γ. Μαζαράκης, υπάλληλος του Υπουργείου Ναυτικών και μέλος της ΙΕΕΕ, οικειοθελώς επιφορτίστηκε με την ευθύνη της συγκέντρωσης παντός είδους τεκμηρίων αλλά και της εγγραφής νέων μελών στους καταλόγους της⁵³. Γινόταν ενημέρωση για τον σκοπό και το έργο της Εταιρείας ώστε να ευαισθητοποιηθούν οι κάτοικοι και να συνεχίσουν την περισυλλογή αντικειμένων και την αποστολή τους αργότερα σε αυτήν⁵⁴.

Σε αντιδιαστολή με τις πολυάριθμες δωρεές στις νέες προσκτήσεις της Εταιρείας έρχονται να προστεθούν αρχικά και οι από καιρού εις καιρόν παραγγελίες που έχουν πραγματοποιηθεί από την ίδια. Όπως για παράδειγμα συνέβη στην περίπτωση του αρκετά μεγάλου αριθμού προσωπογραφιών αγωνιστών που φιλοτεχνήθηκαν από γνωστούς ζωγράφους κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της.

⁵³ Αρχείο ΙΕΕΕ, Διάφορα 1885, 2/2/1885 & Αι. Δερμιτζάκη, *Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος: ίδρυση, συλλεκτική πολιτική και άλλες δράσεις (1882-1926)*. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα 2011, 270-271.

⁵⁴ Γ. Μαζαράκης-Αινιάν, «Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο», *Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Η ιστορία και οι συλλογές του* (2015), 9-10.

Επίσης πολλές συλλογές του ΕΙΜ δημιουργήθηκαν κατόπιν ειδικής μέριμνας της ΙΕΕΕ. Παράδειγμα είναι η συλλογή φωτογραφικού υλικού με μεσαιωνικά και νεότερα μνημεία της Ελλάδας, κάποια εκ των οποίων δεν σώζονται πια. Η ΙΕΕΕ από το 1899 είχε την πρόθεση να τα διασώσει ακόμα και ως φωτογραφικά πειστήρια αντιλαμβανόμενη ότι κινδύνευαν να καταστραφούν⁵⁵.

Οι συλλογές με εφήμερο αλλά και πολεμικό υλικό όπως συνέβη μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-1913, δημιουργήθηκαν κατόπιν πρόσκλησης της ΙΕΕΕ, προς οποιονδήποτε να καταθέσει σε αυτήν σχετικό υλικό⁵⁶. Ακόμη και σήμερα μεριμνά να συλλέγει εφήμερα αντικείμενα που μπορεί να είναι ευτελούς οικονομικής αξίας αλλά αργότερα θα αποτελούν αδιάψευστους μάρτυρες σημαντικών κοινωνικοπολιτικών γεγονότων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004, που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα και η ΙΕΕΕ προσπάθησε να συγκεντρώσει οποιοδήποτε αντικείμενο σχετιζόταν με την οργάνωση και τη διεξαγωγή τους. Επίσης σε τακτική βάση μεριμνά για την συλλογή αφισών με πολιτικό ή κοινωνικό περιεχόμενο που μπορεί να είναι ανηρτημένες στον δρόμο, με το να τις αποκαθλώνει και να τις εντάσσει στην πλούσια συλλογή αφισών που διαθέτει.

Η αγορά ιστορικών κειμηλίων αποτελεί ίσως τη δεύτερη συνηθέστερη πηγή εισροής αντικειμένων σε ένα μουσείο μετά τις δωρεές. Οι αγορές αυτές γίνονται είτε από τους απογόνους που τυγχάνει να κατέχουν κάτι, είτε από συλλέκτες είτε από παλαιοπώλες. Για τον λόγο αυτό παρακολουθεί τις δημοπρασίες γνωστών οίκων προκειμένου να είναι ενήμερη και να προλαβαίνει να αγοράσει πολύτιμα γι' αυτήν αντικείμενα.

⁵⁵ «Εκθεσις του Εφόρου του Μουσείου», *ΔΙΕΕΕ* τομ. Ε' (1896), 582-583.

⁵⁶ Αρχείο ΙΕΕΕ, 13/12/1912. Πρόκειται για επιστολή της ΙΕΕΕ προς τον Επιτελάρχη του εν Μακεδονία Ελληνικού Στρατού, Παναγιώτη Δαγκλή, τον οποίο αφού συγχαίρει, του ζητά να γίνει κοινωνός στο έργο της και να μεριμνήσει για την περισυλλογή υλικού σχετικού με τους Βαλκανικούς Πολέμους ώστε να κατατεθεί στις συλλογές της.

Επίσης Αρχείο ΙΕΕΕ, 19/12/1912. Πρόκειται για δύο αντίγραφα επιστολών, το ένα προς τους διευθυντές των εφημερίδων της εποχής από τους οποίους ζητά να δωρίσουν στο μουσείο τις φωτογραφίες που δημοσίευσαν στις εφημερίδες τους και αφορούν τους δύο Βαλκανικούς Πολέμους και το άλλο αποτελεί προκήρυξη της ΙΕΕΕ για τις εφημερίδες και απευθύνεται προς οποιονδήποτε μπορεί να αφορά και προτρέπει οποιονδήποτε κατέχει υλικό σχετικό με τους Πολέμους αυτούς να το καταθέσει στο Μουσείο εμπλουτίζοντας τις συλλογές του και δίνοντας την ευκαιρία στο ευρύ κοινό να ενημερωθεί για τους απελευθερωτικούς αγώνες.

Επίσης υπάρχουν περιπτώσεις όπου η ΙΕΕΕ ήρθε σε συνεννόηση με άλλους φορείς και μουσεία πραγματοποιώντας είτε μόνιμα δάνεια είτε ανταλλαγές αντικειμένων, για να συμπληρώσει τις συλλογές της με πολύτιμα αντικείμενα. Αντίστοιχα έχει παραχωρήσει υλικό που δεν συνέπιπτε με το περιεχόμενο των δικών της συλλογών αλλά ήταν σχετικό με το περιεχόμενο άλλων μουσείων ή φορέων⁵⁷. Έτσι γίνεται εκλογίκευση των συλλογών και καλύτερη οργάνωση και κατανομή πόρων μεταξύ των μουσείων⁵⁸. Το ζήτημα της ανταλλαγής αντικειμένων η ΙΕΕΕ κλήθηκε να το αντιμετωπίσει για πρώτη φορά, μόλις το 1913, όταν ακόμα ήταν πρωτοφανές για την ελληνική πολιτιστική πραγματικότητα⁵⁹. Αποτέλεσμα αυτού ήταν, το 1919, να πραγματοποιηθεί τροποποίηση του καταστατικού της ώστε να ρυθμίζονται τέτοια ζητήματα ανταλλαγών αντικειμένων⁶⁰.

Κάπως έτσι, αδιάλειπτα και με απόλυτη προσήλωση στους αρχικούς της στόχους, συνεχίζεται ο εμπλουτισμός των συλλογών της με αντικείμενα που διαφωτίζουν και τεκμηριώνουν τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν κατά τη διάρκεια της νεότερης ελληνικής ιστορίας.

Το ΕΙΜ από την έναρξη της λειτουργίας του μέχρι σήμερα έχει κατορθώσει να απαρτίσει σημαντικές και πλουσιότερες συλλογές που συντελούν στην ακριβή τεκμηρίωση πολλών σημαντικών ιστορικών γεγονότων αλλά και στη διασαφήνιση όλων των εκφάνσεων της καθημερινής δημόσιας και ιδιωτικής ζωής του ελληνικού πληθυσμού σε όλα σχεδόν τα γεωγραφικά μήκη και πλάτη όπου υπήρξε ενεργός και δραστήριος.

⁵⁷ Κάτι αντίστοιχο κλήθηκε να αντιμετωπίσει για πρώτη φορά η ΙΕΕΕ, το 1913, όταν ο έφορος του Metropolitan Museum of Art της Νέας Υόρκης, Bashfold Dean υπέβαλε αίτημα με το οποίο ζητούσε από την ΙΕΕΕ εκ μέρους του Metropolitan ορισμένα δείγματα από τον μεσαιωνικό οπλισμό που η Εταιρεία διέθετε σε πολλαπλά αντίτυπα στο Μουσείο της. Για την εκπλήρωση αυτού του αιτήματος, εκτός από την καταβολή ενός συγκεκριμένου χρηματικού ποσού, ο Bashfold Dean πρόσφερε ως αντάλλαγμα και ορισμένα αντικείμενα από τις συλλογές του περίφημου αμερικανικού μουσείου, τα οποία είχαν απόλυτα συνάφεια με τη νεότερη ελληνική ιστορία και εντάσσονταν στα συλλεκτικά ενδιαφέροντα της Εταιρείας. Βλ. Ευ. Αντζουλάτου- Ρετσίλα, «Η Αμερικανική κουλτούρα στην Ελλάδα: Προσεγγίσεις για την αξιοποίηση και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς» στο Ελ. Μαραγκού & Θ. Τσιμπούκη (επιμ.), *Η δική μας Αμερική*, Αθήνα 2010, 485-488 & ΔΙΕΕΕ Ζ', *Πρακτικά ΙΕΕΕ* 1916, σ. 12-13.

⁵⁸ Αλ. Μπούνια, *Στα παρασκήνια του Μουσείου*, Αθήνα 2015, 47.

⁵⁹ Ευ. Αντζουλάτου- Ρετσίλα, «Η Αμερικανική κουλτούρα στην Ελλάδα: Προσεγγίσεις για την αξιοποίηση και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς» στο Ελ. Μαραγκού & Θ. Τσιμπούκη (επιμ.), *Η δική μας Αμερική*, Αθήνα 2010, 485-511.

⁶⁰ *Καταστατικό ΙΕΕΕ*, τροποποιημένο και εγκεκριμένο κατά τις 4/11/1919.

Αρχικά η συλλογή ζωγραφικών έργων-συνθέσεων περιλαμβάνει περί τις 500 συνθέσεις ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών με ιδιαίτερη ιστορική και καλλιτεχνική αξία⁶¹. Έπειτα η συλλογή ζωγραφικών έργων-προσωπογραφιών περιλαμβάνει περί τα 600 έργα του 19^{ου} και 20^{ου} αι. και προέρχεται από δωρεές κρατικών φορέων και ιδιωτών, κυρίως απογόνων⁶². Η συλλογή όπλων περιλαμβάνει περί τα 1500 αντικείμενα από τον αμυντικό και επιθετικό οπλισμό και την πολεμική εξάρτυση, 14^{ου}-20^{ου} αι. και πολλά όπλα που άνηκαν σε επώνυμους αγωνιστές της Ελληνικής Επανάστασης. Η συλλογή σημαιών αριθμεί περί τις 250 ελληνικές και ξένες σημαίες. Η συλλογή στρατιωτικών στολών αριθμεί περίπου 100 πλήρεις στολές επωνύμων αξιωματικών του Ελληνικού Στρατού αλλά και διπλωματών, από την Επανάσταση του 1821 μέχρι και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η συλλογή ακροπρώρων⁶³ περιλαμβάνει μικρό αριθμό αλλά αντιπροσωπευτικό του ελληνικού πολεμικού στόλου του 19^{ου} αι. Ακόμη η συλλογή μεταλλίων και παρασήμων που αποτελείται από 2000 περίπου αντικείμενα κυρίως τιμητικά, αναμνηστικά και στρατιωτικά μετάλλια και παράσημα. Η συλλογή προσωπικών αντικειμένων περιλαμβάνει περί τα 400 προσωπικά αντικείμενα (είδη γραφείου, ρολόγια, πίπες, ταμπακοθήκες κ.ά.) γνωστών πολιτικών προσωπικοτήτων ή αγωνιστών. Η συλλογή των ιερατικών/εκκλησιαστικών αποτελείται από περίπου 100 εκκλησιαστικά αντικείμενα ή τμήματα ιερατικών ενδυμάτων, με σημαντικότερα αυτά του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄ και του Μητροπολίτη Χρυσοστόμου Σμύρνης. Η συλλογή γλυπτών αριθμεί περίπου 400 έργα ελλήνων και ξένων γλυπτών με θέματα εμπνευσμένα από τη νεότερη ελληνική ιστορία. Η συλλογή ρολογιών αποτελείται από επιτραπέζια ρολόγια, ρολόγια τζακιού και ρολόγια τσέπης του 18^{ου}, 19^{ου} και 20^{ου} αι. αγγλικής, γαλλικής και ελβετικής κατασκευής. Η συλλογή κεραμικών αριθμεί περί τα 700 αντικείμενα κατασκευασμένα από πηλό, πορσελάνη και γυαλί κυρίως αντικείμενα φιλελληνικής τέχνης. Η λαογραφική συλλογή αποτελείται από περίπου 6000 αντιπροσωπευτικά δείγματα της νεοελληνικής τέχνης και πιο

⁶¹ Αν. Κούλη, «Συλλογή Ζωγραφικών Έργων-Συνθέσεις», *Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Η ιστορία και οι συλλογές του* (2015), 14.

⁶² Ιφ. Βογιατζή, «Συλλογή Ζωγραφικών Έργων-Προσωπογραφίες», *Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Η ιστορία και οι συλλογές του* (2015), 18.

⁶³ Πρόκειται για τα ξυλόγλυπτα αγάλματα που τοποθετούσαν στις πλώρες των πλοίων και απεικόνιζαν αρχικά μυθικά όντα, γοργόνες και θρησκευτικές μορφές και αργότερα ήρωες της αρχαίας ιστορίας και μυθολογίας ενώ και τα ονόματα των πλοίων αυτών ήταν εμπνευσμένα από την αρχαιότητα και την ελληνική μυθολογία.

συγκεκριμένα αστικές ενδυμασίες, κεντήματα, υφαντά, σταμπωτά, προϊόντα αργυροχρυσοχοΐας όπως κοσμήματα, φυλακτά, στέφανα γάμου, τάματα κ.ά. Η συλλογή ιστορικών επίπλων αριθμεί περί τα 200 ιστορικά έπιπλα (θρόνους, γραφεία, καρέκλες κ.ά.) που ανήκαν σε σημαντικές προσωπικότητες του ελληνισμού του 18^{ου} και 19^{ου} αι.⁶⁴ Η συλλογή λαϊκών εικόνων και γελοιογραφιών περιλαμβάνει περίπου 1200 λαϊκές εικόνες και 1100 γελοιογραφίες που κυκλοφόρησαν από τα τέλη του 19^{ου} μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αι. και των οποίων οι συνθέσεις καλύπτουν εικονογραφικά σημαντικά γεγονότα της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Η συλλογή χαρακτηριστικών περιλαμβάνει περί τα 9000 έργα ευρωπαϊκής και ελληνικής χαρακτηριστικής τέχνης από τον 16^ο έως και τον 20^ό αι. Η συλλογή χαρτών αριθμεί περί τους 1000 γεωγραφικούς, εθνογραφικούς, πολιτικούς, οδικού δικτύου και ναυσιπλοΐας χάρτες καθώς και ρυμοτομικά και πολεοδομικά σχέδια. Η συλλογή σχεδίων περιλαμβάνει σχέδια κάστρων της οθωμανικής εποχής, αποτυπώσεις παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, αποτυπώσεις και προτάσεις για τα βασιλικά κτήματα και δημόσια κτήρια και άλλα σημαντικά σχέδια που είτε υλοποιήθηκαν είτε όχι. Η συλλογή αφισών περιλαμβάνει περίπου 700 αφίσες κυρίως πολιτικού περιεχομένου του 20^{ου} και 21^{ου} αιώνα. Η συλλογή του φωτογραφικού αρχείου αριθμεί περί τις 200.000 φωτογραφίες λυτές ή δεμένες σε λευκώματα, επιστολικά δελτάρια και αρνητικά που καλύπτουν πολλά σημαντικά γεγονότα του 19^{ου} και 20^{ου} αι.

Αυτές είναι οι μεγαλύτερες και σημαντικότερες συλλογές που έχουν δημιουργηθεί μέχρι στιγμής με βάσει τα αντικείμενα που έχει καταφέρει να συλλέξει το ΕΙΜ. Ωστόσο υπάρχουν και άλλες μικρότερες συλλογές που δοθείσης ευκαιρίας εμπλουτίζονται. Ενώ πάντα όλες οι συλλογές είναι ανοιχτές και προσβάσιμες στο ερευνητικό κοινό.

⁶⁴ Για εκτενή παρουσίαση της Συλλογής των Επίπλων βλ. Γ. Νικολάου, «Η Συλλογή επίπλων του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου», *Τεκμήρια Ιστορίας- Μονογραφίες* (2009), 69-76.

Κεφάλαιο 2ο

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΙΜ

2.1 Γενικές θεωρήσεις

Η επικοινωνιακή πολιτική των πολιτιστικών ιδρυμάτων αποτελεί μία αμφίδρομη σχέση, μεταξύ ιδρύματος και κοινού, με σκοπό να υπάρξει σύγκλιση⁶⁵. Σκοπός για τα περισσότερα πολιτιστικά ιδρύματα αποτελεί η επίτευξη οποιασδήποτε μορφής τέτοιας σύγκλισης γιατί αυτή είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη και την εύρυθμη λειτουργία τους. Ωστόσο στην επικοινωνιακή πολιτική εντάσσονται και οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των υπαλλήλων και της διοίκησης του εκάστοτε φορέα.

Στην εποχή μας οι πολιτιστικοί φορείς δεν πρέπει να εφησυχάζονται. Πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις και τις μεταβολές του περιβάλλοντος στο οποίο υπάρχουν και λειτουργούν, να ανανεώνουν διαρκώς το πολιτιστικό τους «προϊόν» και να το καθιστούν ελκυστικό στο ευρύ κοινό, γιατί ο ανταγωνισμός μεταξύ αυτών είναι μεγάλος και διακυβεύεται ακόμα και η βιωσιμότητά τους. Πρέπει να γίνουν τα μουσεία περισσότερο ανταγωνιστικά, διεκδικώντας την προσοχή μεγαλύτερου ποσοστού επισκεπτών⁶⁶. Πρέπει να επιδιώκουν τη δημιουργία ενός δικτύου ουσιαστικής και συνεχούς επαφής και επικοινωνίας με το κοινό και μάλιστα με όσο το δυνατόν περισσότερες ομάδες κοινού⁶⁷. Η συνεχής ανανέωση του περιεχόμενου των δράσεων και των δραστηριοτήτων τους μπορεί να κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον των επισκεπτών ακόμα και όταν πρόκειται για επαναλαμβανόμενες επισκέψεις στον ίδιο χώρο⁶⁸.

Για όλους τους πολιτιστικούς φορείς του 21^{ου} αι., η επιτυχημένη επικοινωνιακή πολιτική είναι το μέσο με το οποίο επιτυγχάνεται η προβολή τους και η προώθηση των δράσεων και των εκδηλώσεων τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

⁶⁵ G. Hein, *Learning in the museum*, New York 2005, 151.

⁶⁶ Gr. Black, *Το ελκυστικό μουσείο. Μουσεία και επισκέπτες*, Αθήνα 2014, 199 & N.Merriman, «Ανοίγοντας τα μουσεία στο κοινό», *Αρχαιολογία & Τέχνες* 72 (1999), 43-46.

⁶⁷ Α. Αθανασοπούλου, «Εναισθητοποίηση και Συμμετοχή του κοινού», *ΕΑΠ Πολιτιστική Επικοινωνία* τομ. Β (2003), 116-117.

⁶⁸ Φ. Μπαντιμαρούδης, *Πολιτιστική Επικοινωνία. Οργανισμοί, θεωρίες, μέσα*, Αθήνα 2011, 102-104.

Αφορμή και κίνητρο για τη συμμετοχή του κοινού στις δραστηριότητες των πολιτιστικών φορέων αποτελεί η ανάγκη για ψυχαγωγία και διασκέδαση όσο και η επιθυμία απόκτησης καινούργιων γνώσεων και εμπειριών⁶⁹. Για τον λόγο αυτό οι φορείς αναζητούν τρόπους ικανοποίησης των απαιτήσεων των επισκεπτών τους⁷⁰.

Ένα μουσείο πρέπει να αναζητά αποτελεσματικούς τρόπους επικοινωνίας ώστε να γνωστοποιεί στο ευρύ κοινό το περιεχόμενο του και τις υπηρεσίες που παρέχει. Η διαχείριση των συλλογών του, η βιβλιοθήκη, τα αρχεία του και η ανοιχτή πρόσβαση του κοινού σε αυτά, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, οι εκδόσεις, οι ξεναγήσεις και οι παρουσιάσεις, η μόνιμη έκθεση, οι περιοδικές και περιοδεύουσες εκθέσεις, οι προβολές, η συμβολή στη διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων και ομιλιών καθώς και η πραγματοποίηση συνεργασιών με άλλους φορείς και ιδρύματα απαρτίζουν ένα σημαντικό κομμάτι αυτού που ονομάζεται επικοινωνιακή πολιτική ενός φορέα.

Οι συνεργασίες και οι συνέργιες μεταξύ πολιτιστικών φορέων και ιδρυμάτων, είναι περισσότερο καρποφόρες για όλους τους εμπλεκόμενους αλλά και για το ίδιο το κοινό από ότι οι δράσεις που πραγματοποιούνται από έναν μεμονωμένο φορέα. Οι συλλογικές δράσεις και δραστηριότητες συνήθως μπορούν να είναι πιο πλήρεις και μπορούν να απευθυνθούν με μεγαλύτερη επιτυχία σε μεγαλύτερο εύρος κοινού.

2.2 Το μοντέλο διοίκησης της ΙΕΕΕ

Η ΙΕΕΕ, όσον αφορά στη σύστασή της, χαρακτηρίζεται μη κερδοσκοπικό κοινωφελές και εθνωφελές Σωματείο⁷¹ ενώ η γενική λειτουργία της επιμερίζεται στα διάφορα τμήματα της (μουσείο, βιβλιοθήκη, αρχείο). Η οργάνωσή της είναι ιεραρχική. Στην κορυφή αυτής βρίσκεται το διοικητικό συμβούλιο και ακολουθεί η γενική διεύθυνση του Μουσείου και οι προϊστάμενοι των τμημάτων αυτής, ενώ στη βάση της ιεραρχίας βρίσκονται οι υπόλοιποι εργαζόμενοί της.

Την κορυφή λοιπόν της διοίκησης αποτελεί το άμισθο διοικητικό συμβούλιο που αποτελείται από δεκαπέντε μέλη και προκύπτει έπειτα από τις τακτικές αρχαιρεσίες

⁶⁹ Ευ. Αντζουλάτου-Ρετσίλα, *Πολιτιστικά και Μουσειολογικά Σύμμεικτα*, Αθήνα 2005, 243.

⁷⁰ Ei. Hooper-Greenhill, *Educational role of the museum*, London and New York 1999, 28-30.

⁷¹ *Καταστατικό ΙΕΕΕ*, τροποποιημένο και εγκεκριμένο το 2016.

που πραγματοποιούνται κάθε τρία χρόνια με τη συμμετοχή του συνόλου ή της πλειοψηφίας του σώματος των εταίρων/μελών της⁷². Επίσης από το Δ.Σ. ορίζονται και οι εκάστοτε έφοροι των τμημάτων της ΙΕΕΕ οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την παρακολούθηση της λειτουργίας τους και την ενημέρωση του Δ.Σ. για την πρόοδο των εργασιών που λαμβάνουν χώρα σε αυτά. Για παράδειγμα για τις εργασίες και τα θέματα που αφορούν στη λειτουργία του μουσείου και του αρχείου, όπως αναφέρει και το *Σχέδιον Κανονισμού*, είναι επιφορτισμένος ο έφορος του μουσείου και ο έφορος του αρχείου αντίστοιχα⁷³, διαχωρίζοντας και παράλληλα μοιράζοντας με αυτόν τον τρόπο τις αρμοδιότητες της γενικής λειτουργίας της Εταιρείας στα ανάλογα τμήματά της.

Μετά το Δ.Σ. ακολουθεί η γενική διεύθυνση η οποία είναι επιφορτισμένη με τη λειτουργία του Μουσείου και των επιμέρους τμημάτων της ΙΕΕΕ, έχοντας ως βασική της αρμοδιότητα την υλοποίηση του σχεδιασμού που χαράσσει το εκάστοτε διοικητικό συμβούλιο. Αυτή οργανώνει, διευθύνει και ελέγχει τις λειτουργικές ανάγκες του Μουσείου, συντονίζει το ανθρώπινο δυναμικό και είναι αρμόδια για την ανάδειξη και προβολή των μουσειακών συλλογών.

Κάτω από τη γενική διεύθυνση βρίσκονται οι προϊστάμενοι των τμημάτων. Όλοι μαζί συνεργάζονται στενά προκειμένου να επιτύχουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για την εύρυθμη λειτουργία αυτών.

Τέλος στην κατώτατη βαθμίδα της ιεραρχίας βρίσκεται το λοιπό προσωπικό είτε πρόκειται για επιστημονικό είτε για διοικητικό, τεχνικό και φυλακτικό. Όλοι αυτοί λογοδοτούν στον αρμόδιο προϊστάμενο τους ενώ οφείλουν να υπηρετούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα καθήκοντά τους.

Για τη διεύθυνση της βάσης της, η ΙΕΕΕ από την ίδρυσή της, εφάρμοσε την πρακτική διατήρησης καταλόγου μελών τους οποίους ενίοτε χαρακτηρίζει ως

⁷² Η δημιουργία του σώματος των εταίρων/μελών αναλύεται στην επόμενη ενότητα.

⁷³ Ο έφορος του αρχείου έχει την φροντίδα της διαφύλαξης και της κατατάξεως των εν αυτό εγγράφων, συντάσσει λεπτομερή κατάλογον αυτών και συνεννοείται μετὰ τῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἀρχείου περὶ πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς βελτίωσιν καὶ πλουτισμὸν αὐτοῦ.

Ὁ έφορος τοῦ μουσείου ἔχει τὰ αὐτὰ καθήκοντα ἐν τοῖς ἀφορῶσιν εἰς τὰ προσκῆματα τοῦ μουσείου, καὶ συνεννοεῖται μετὰ τῆς τοῦ μουσείου ἐπιτροπείας. Ἀμφότεροι οἱ έφοροι εἰσὶ προσωπικῶς ὑπεύθυνοι διὰ πᾶσαν βλάβην ἢ ἀπώλειαν πραγμάτων, ὧν ἡ φύλαξις εἶναι ἀνατεθειμένη αὐτοῖς. Βλ. *Σχέδιον Κανονισμού* της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος, Αρχείο ΙΕΕΕ.

εταίρους⁷⁴ και η εγγραφή των οποίων γίνεται έναντι μικρής ετήσιας συνδρομής⁷⁵. Έτσι αναπτύχθηκε ένα ευρύτατο δίκτυο μελών που δεν περιορίστηκε μόνο στις περιοχές της Ελλάδας⁷⁶, ενώ τα μέλη δεν ήταν μόνο Έλληνες αλλά και ξένοι⁷⁷. Σήμερα ο κατάλογος των μελών της IEEE αριθμεί περί τα 120 μέλη.

Η διοίκηση λοιπόν αφορά στον τρόπο με τον οποίο, τόσο η γενική διεύθυνση προς τους προϊσταμένους των επιμέρους τμημάτων, όσο και εκείνοι με τη σειρά τους προς τους υφισταμένους τους, ασκούν επιρροή ώστε όλοι να προσφέρουν όσο το δυνατόν περισσότερα για την επίτευξη των στόχων και των σκοπών της IEEE. Η σχέση της γενικής διεύθυνσης και των προϊσταμένων προς τους υφισταμένους τους δεν εξαντλείται στο πλαίσιο μίας σχέσης εξουσίας, αλλά συχνά παίρνει τη μορφή μιας άριστης συνεργασίας. Αυτού του τύπου η σχέση, αν και δεν ορίζεται σαφώς από κάπου, είναι εκείνη που τελικά δίνει ώθηση και κινητοποιεί το προσωπικό. Κομβικό ρόλο έχει η δυνατότητα δημιουργικότητας και πρωτοβουλιών προς τους εργαζομένους που τους καθιστούν υπεύθυνους και τους συνδέουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο με το αντικείμενο της εργασίας τους⁷⁸. Έτσι, παρά τις όποιες δυσκολίες προερχόμενες κυρίως από τις σημερινές δύσκολες οικονομικές συνθήκες

⁷⁴ Γ. Νικολάου, «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος. Τα πρώτα χρόνια της δράσης της (1882-1892)», *Τεκμήρια Ιστορίας- Μονογραφίες* (2010), 15.

⁷⁵ Αξίζει να σημειωθεί ότι η ετήσια αυτή χρηματική εισφορά των μελών της υπήρξε και εξακολουθεί να είναι πολύ ευεργετική για τη λειτουργία της IEEE αφού αποτελεί το μόνο σταθερό της έσοδο, που μπορεί να καλύπτει μέρος των βασικών της υποχρεώσεων. Ωστόσο συχνά παρατηρείται το φαινόμενο κυρίως σε περιόδους γενικότερης οικονομικής δυσπραγίας πολλοί να ανακαλούν τις εγγραφές τους και να παύονται από μέλη, μη δυνάμενοι να ανταποκριθούν στην πληρωμή των οικονομικών τους υποχρεώσεων. Σήμερα η ετήσια εισφορά των μελών ανέρχεται στα 30ευρώ.

⁷⁶ Αν και οι περισσότερες εγγραφές παρατηρούνται στην Αθήνα και τον Πειραιά, ωστόσο μέλη της εγγράφονται από πολλά μέρη της Ελλάδας, όπως τον Πύργο, το Άργος, την Κόρινθο, το Αίγιο, την Πάτρα, την Τρίπολη, την Αμφισσα, τη Χαλκίδα, τη Λαμία, το Μεσολόγγι, τον Βόλο, τον Αλμυρό, τις Μηλές, τη Θεσσαλονίκη, τα Ιωάννινα, τα Τρίκαλα, την Κοζάνη, την Καβάλα, την Καστοριά και από πολλά νησιά τόσο του Αιγαίου όσο και του Ιονίου κ.ά. Βλ. Γ. Νικολάου, «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος. Η δεύτερη και η τρίτη δεκαετία της δράσης της (1893-1916)», *Τεκμήρια Ιστορίας-Μονογραφίες* (2011), 11-13.

⁷⁷ Συγκεκριμένα κατά την πρώτη δεκαετία της λειτουργίας της, καταγράφονται μέλη από πολλές ελληνικές περιοχές αλλά και από πολλά μέρη του κόσμου όπως την Ιταλία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Αγγλία, την Αυστρία, τη Δανία, την Ισπανία, το Βέλγιο, τη Ρωσία, τη Σερβία, την Ουγγαρία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τις ΗΠΑ, την Αίγυπτο, την Τουρκία, τη Συρία κ.α. Βλ. Γ. Νικολάου, «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος. Τα πρώτα χρόνια της δράσης της (1882-1892)», *Τεκμήρια Ιστορίας- Μονογραφίες* (2010), 16-17.

Ενώ τις επόμενες δεκαετίες παρατηρούνται εγγραφές μελών και από άλλα κράτη όπως Ισραήλ και Ινδία ενώ ενέγραψε μέλη και σε χώρες όπου είχε ήδη δραστηριοποιηθεί. Βλ. Γ. Νικολάου, «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος. Η δεύτερη και η Τρίτη δεκαετία της δράσης της (1893-1916)», *Τεκμήρια Ιστορίας-Μονογραφίες* (2011), 11-13.

⁷⁸ Παράρτημα IV, ερ. 6^η.

κατορθώνεται μία άψογη και αρμονική συνεργασία που επιφέρει τα μέγιστα δυνατά αποτελέσματα σε ότι αφορά στην εσωτερική της λειτουργία.

2.3 Η εξωτερική επικοινωνιακή πολιτική του ΕΙΜ

Από τις πρώτες πρωτοποριακές ενέργειες της ΙΕΕΕ, που σκοπό είχαν τη διατήρηση, την ανάπτυξη και την ενίσχυση της συλλογικής και ιστορικής μνήμης, ήταν η κατασκευή αναμνηστικών πλακών και η ανέγερση, διάσωση και συντήρηση μνημείων σε ιστορικούς τόπους⁷⁹.

Αρχικά το 1898, αντικατέστησε την αναμνηστική αψίδα υπέρ των πεσόντων Φιλελλήνων στον καθολικό ναό της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στο Ναύπλιο.

Έπειτα το 1899 με δική της πρωτοβουλία, ανεγέρθηκε αναμνηστική πλάκα στο Άστρος, στον χώρο όπου συνήλθε τον Απρίλιο του 1823 η Β' Εθνοσυνέλευση των Ελλήνων⁸⁰. Το 1921 υπήρξε δραστήριο έτος για την Εταιρεία λόγω των εορτασμών της εκατονταετηρίδας από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης. Πραγματοποιήθηκε η ανέγερση πλάκας στην Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Κατεζών, στη μνήμη της πρώτης Συνέλευσης της Πελοποννησιακής Γερουσίας που συγκλήθηκε στις 26 Μαΐου 1821. Κατόπιν ανεγέρθηκε πλάκα στη μνήμη του ποιητή Βηλαρά στο Τσεπέλοβο της Ηπείρου όπου πέθανε και ενταφιάστηκε. Πραγματοποιήθηκε η τοποθέτηση αναμνηστικών πλακών στο κενοτάφιο του Γ. Καραϊσκάκη στο ναό του Αγίου Δημητρίου στη Σαλαμίνα και στο κτήριο όπου χρησίμευσε ως ενδιαίτημα και στρατηγείο του, καθώς και στην οικία όπου γεννήθηκε ο Οδ. Ανδρούτσος στην Ιθάκη⁸¹. Τέλος αναμνηστική πλάκα τοποθετήθηκε και στη Δρέμισσα Φωκίδας (που αργότερα μετονομάστηκε σε Πανουργιάς) στη μνήμη των Γ. Γκούρα, Ιω. Μαμούρη, Πανουργιάδων και όσων άλλων αγωνιστών γεννήθηκαν εκεί.

Το 1925 η ΙΕΕΕ ενήργησε προκειμένου να διασωθεί και να επισκευαστεί η ιστορική οικία του αιγύπτιου στρατηγού, Μεχμέτ Αλή, στη γενέτειρά του την Καβάλα, η οποία κινδύνευε να καταστραφεί από πυρκαγιές που προκαλούνταν σε

⁷⁹ Ευ. Παπασπύρου, «Πρωτοβουλίες της ΙΕΕΕ για την ανάδειξη ιστορικών χώρων και μνημείων», *Τεκμήρια Ιστορίας-Μονογραφίες* (2015), 107-115.

⁸⁰ «Πρακτικά 13/5/1900», *ΔΙΕΕΕ ΣΤ'*(1901), 8.

⁸¹ «Πράξεις της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος- Μνημεία και αναμνηστικά πλάκα», *ΔΙΕΕΕ Η'*(1923), 3-11.

παρακείμενα κτήρια⁸². Την ίδια χρονιά μέλος της IEEE χρηματοδότησε την ανέγερση μνημείου στο Ναύπλιο, προς τιμήν του στρατηγού Νικηταρά⁸³. Και τέλος την ίδια χρονική περίοδο η IEEE μερίμνησε ώστε να διασωθούν πολλά πυροβόλα που είχαν χρησιμοποιηθεί σε διάφορες σημαντικές πολεμικές συγκρούσεις και έπειτα από τις απαραίτητες διεργασίες⁸⁴ κάποια μεταφέρθηκαν στο ΕΙΜ ενώ άλλα συντηρήθηκαν και παρέμειναν στον φυσικό τους χώρο⁸⁵.

Το 1940 χρηματοδότησε την αντικατάσταση των ξύλινων σταυρών στον Κήπο των Ηρώων στο Μεσολόγγι με μαρμάρινους, ανανεώνοντας τους αλλά και καθιστώντας τους ανθεκτικότερους στις φθορές.

Επίσης πρωτοστάτησε στην οργάνωση επιτροπής ώστε να συγκεντρωθούν χρήματα για την ανέγερση προτομής του Γ. Καραϊσκάκη στην πόλη της Σαλαμίνας⁸⁶. Ακολούθησαν πολλές παρόμοιες προσφορές σε διάφορους τόπους και με αφορμές διάφορα ιστορικά γεγονότα.

Αποτέλεσμα αυτής της δράσής της ήταν η σύνδεσή της με ιστορικούς τόπους και ιστορικά πρόσωπα ενώ κατάφερε να γνωστοποιήσει τους σκοπούς, τη δράση και το έργο της σε ευρύτερους πληθυσμούς που υπό άλλες συνθήκες δύσκολα θα μπορούσε να επιτευχθεί λόγω απόστασης. Συχνά οι δράσεις αυτές συνδυάζονταν με επίσημες τελετές όπου συνέρρεε πλήθος από τις γύρω περιοχές και την Αθήνα προσδίδοντας επισημότητα και δημιουργώντας εορταστικό κλίμα⁸⁷.

Ένας άλλος σημαντικός στόχος των μουσείων είναι η εκπαιδευτική τους αποστολή που μπορεί να συντελέσει ακόμα και στην κοινωνική αλλαγή⁸⁸. Ένα

⁸² «Η εν Καβάλλα οίκια τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου», *ΔΙΕΕΕ Θ'* (1926), 705-706.

⁸³ «Πράξεις της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος- Αναμνηστικά ιστορικών γεγονότων και προσώπων», *ΔΙΕΕΕ Θ'* (1926), 673-674.

⁸⁴ Υπήρξε αλληλογραφία με τη Διεύθυνση Πυροβολικού του Υπουργείου των Στρατιωτικών προκειμένου να περιγραφούν τα πυροβόλα και να δοθεί άδεια μεταφοράς κάποιων εξ αυτών στο Μουσείο. Βλ. «Διάσωσις και Συντήρησις των ιστορικών πυροβόλων», *ΔΙΕΕΕ Θ'*, 699-704.

⁸⁵ «Διάσωσις και Συντήρησις των ιστορικών πυροβόλων», *ΔΙΕΕΕ Θ'*, 699-704 & Γ. Νικολάου, «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος τη δεκαετία 1917-1926», *Τεκμήρια Ιστορίας-Μονογραφίες* (2015), 15.

⁸⁶ «Πράξεις...» ό.π., 3-11.

⁸⁷ Για τον εορτασμό της ανέγερσης της αναμνηστικής πλάκας στο Άστρος, με πρωτοβουλία του Υπουργού των Ναυτικών Β. Βουδούρη παραχωρήθηκε πλοίο του πολεμικού ναυτικού προκειμένου να καταστεί ευκολότερη η μεταφορά των επίσημων προσωποτήτων από την Αθήνα στο Άστρος εν όψει των εορτασμών. Βλ. «Πρακτικά 13/5/1900», *ΔΙΕΕΕ ΣΤ'* (1901), 8-9.

⁸⁸ Sh. Macdonald, *Μουσείο και Μουσειακές Σπουδές ένας πλήρης οδηγός*, Αθήνα 2006, 483.

μουσείο μπορεί να προσφέρει χρήσιμες γνώσεις, πληροφορίες και ερεθίσματα που διευρύνουν τους ορίζοντες των παιδιών και των ενηλίκων⁸⁹.

Η εκπαιδευτική πολιτική που αποτελεί μέρος της επικοινωνιακής πολιτικής ενός φορέα μπορεί να εκδηλωθεί με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Οι ξεναγήσεις, το έντυπο πληροφοριακό υλικό και τα εκπαιδευτικά προγράμματα για όλες τις ηλικιακές ομάδες, αποτελούν μόνο μερικούς από αυτούς. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα αποτελούν ένα σημαντικό εκπαιδευτικό βοήθημα ενεργούς συμμετοχής και διάδρασης των επισκεπτών και μια ευχάριστη εμπειρία που μπορεί να οδηγήσει σε μια σχέση διάρκειας⁹⁰.

Ο παιδαγωγικός ρόλος του ΕΙΜ εκφράζεται και μέσα από τις εκπαιδευτικές του δράσεις όπου η γνώση και η πληροφορία μπορεί να παράγεται και να αφομοιώνεται από τους μαθητές πιο αποτελεσματικά⁹¹. Επίσης το ΕΙΜ επιτυγχάνει μέσω της εκπαιδευτικής του πολιτικής μια τάση για εξωστρέφεια και μια πιο άμεση και παραγωγική επικοινωνία με τους επισκέπτες του.

Δυστυχώς στο ΕΙΜ δε λειτουργεί ξεχωριστό εκπαιδευτικό τμήμα με απόλυτα καθορισμένους εκπαιδευτικούς στόχους και αποκλειστικό αντικείμενο τις εκπαιδευτικές δράσεις. Αντίθετα εργαζόμενοι που απασχολούνται σε διάφορα άλλα τμήματα, μεταξύ των διαφόρων άλλων καθηκόντων τους, αναλαμβάνουν και από έναν ξεχωριστό τομέα των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα κάποιοι αναλαμβάνουν τον σχεδιασμό των προγραμμάτων και κάποιοι άλλοι τη διεξαγωγή τους. Όσοι ασχολούνται με τα εκπαιδευτικά προγράμματα συνήθως έχουν σχετικές παιδαγωγικές σπουδές είτε ενασχολήσεις που σχετίζονται με εκπαιδευτικές τεχνικές. Ένα βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει το εκπαιδευτικό τμήμα είναι η ανεπαρκής στελέχωσή του ώστε να μπορεί να εξυπηρετεί μεγαλύτερο αριθμό σχολείων.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα επιδιώκεται να είναι διαθεματικά και να χαρακτηρίζονται από διάδραση και βιωματικές εμπειρίες. Συχνά χρησιμοποιούνται

⁸⁹ Φ. Μπαντιμαρούδης, *Πολιτιστική Επικοινωνία. Οργανισμοί, θεωρίες, μέσα*, Αθήνα 2011, 50-51.

⁹⁰ Α. Αθανασοπούλου, «Ευαισθητοποίηση και Συμμετοχή του κοινού», *ΕΑΠ Πολιτιστική Επικοινωνία*, τομ. Β (2003), 149.

⁹¹ Eι. Hooper-Greenhill, *Museums and Education. Purpose, pedagogy, performance*, London, New York 2007, 170.

αυθεντικά αλλά και πιστά αντίγραφα κειμηλίων με τα οποία τα παιδιά μπορούν να έρθουν σε άμεση επαφή.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρονται σε συστηματική βάση στο ΕΙΜ είναι τα εξής:

- «Γνωριμία με τις ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές»: για μαθητές νηπιαγωγείου και των πρώτων τάξεων του δημοτικού
- «Γαλανόλευκη η θωριά σου»: για μαθητές της ΣΤ' δημοτικού
- «Όψεις της καθημερινής ζωής των Ελλήνων (18^{ος}-19^{ος} αι.): για μαθητές ΣΤ' δημοτικού και Γ' γυμνασίου
- «Ας γνωρίσουμε το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο»: για μαθητές νηπιαγωγείου και Α' δημοτικού

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται ως επί το πλείστον σε μαθητές ΣΤ' Δημοτικού και Γ' Γυμνασίου γιατί αυτών των τάξεων οι μαθητές επισκέπτονται κατά κύριο λόγο το Μουσείο⁹² λόγω θεματικής.

Επίσης εκπαιδευτικά προγράμματα υλοποιούνται και στα πλαίσια κάποιων περιοδικών εκθέσεων του ΕΙΜ. Συνήθως επιλέγονται οι εκθέσεις όπου οργανώνει μόνο του το Μουσείο και έχουν πολύ μεγαλύτερη χρονική διάρκεια.

Το Μουσείο, στα πλαίσια της εκπαιδευτικής του πολιτικής, προσφέρει εκπαιδευτικό υλικό για την προετοιμασία των μαθητών που θα το επισκεφθούν αλλά και στους εκπαιδευτικούς που θέλουν εποπτικό υλικό για να εμπλουτίσουν τις παραδόσεις και τις παρουσιάσεις συγκεκριμένων θεματικών ενοτήτων στο πλαίσιο των παραδόσεων τους. Το υλικό αυτό προέρχεται από τις συλλογές του Μουσείου και δανείζεται είτε παραχωρείται σε ψηφιακό αντίγραφο.

Σε καθορισμένες ημερομηνίες που γίνονται γνωστές και στους σχολικούς συλλόγους πραγματοποιούνται από το Μουσείο ενημερωτικές συναντήσεις για τους εκπαιδευτικούς που προγραμματίζουν να το επισκεφθούν με τους μαθητές τους χωρίς τη βοήθεια κάποιου ξεναγού. Αυτό λειτουργεί βοηθητικά προς τους εκπαιδευτικούς που ενημερώνονται καλύτερα ώστε να πραγματοποιήσουν μια πιο παραγωγική και ενδιαφέρουσα για τους μαθητές τους επίσκεψη.

⁹² Οι επισκέπτες του είναι κυρίως μαθητές της Στ' Δημοτικού και της Γ' Γυμνασίου γιατί σε αυτές τις τάξεις η διδακτέα ύλη στο μάθημα της ιστορίας ταυτίζεται με την περίοδο της ιστορίας που πραγματεύεται και παρουσιάζει το ΕΙΜ.

Στον τομέα της εκπαιδευτικής πολιτικής μπορούν να ενταχθούν τα παραμύθια και τα επιτραπέζια παιχνίδια που σχεδιάστηκαν από συνεργάτες του Μουσείου και έχουν αντλήσει υλικό από τις συλλογές του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το επιτραπέζιο παιχνίδι «Πανόραμα της Ελληνικής Επανάστασης» το οποίο αποστέλλεται εν είδει μουσειοσκευής σε σχολεία, κατόπιν σχετικού αιτήματος τους.

Επίσης νέα τάση στη μουσειοπαιδαγωγική θεωρία αποτελούν οι εκπαιδευτικές δράσεις που απευθύνονται σε οικογένειες. Τέτοιες δράσεις αποτελούν κίνητρο για μια επίσκεψη σε μουσείο στα πλαίσια μιας οικογενειακής βόλτας.

Από τη μία οι οικογένειες είναι ένα κοινό στο οποίο στοχεύουν πολλά μουσεία προκειμένου να αυξήσουν την επισκεψιμότητά τους από την άλλη όμως πρέπει να λαμβάνονται υπόψη πολλοί παράγοντες ώστε μια τέτοια επίσκεψη να καταλήξει να είναι ευχάριστη και εποικοδομητική εμπειρία για όλους. Οι οικογένειες συνιστούν ένα αρκετά απαιτητικό κοινό, γιατί αρχικά αποτελούνται από άτομα δύο ή ακόμα και τριών διαφορετικών γενεών, που συχνά ο τρόπος εκπαίδευσης και αφομοίωσης πληροφοριών ποικίλει, ενώ παράλληλα μπορεί και το μορφωτικό τους επίπεδο να είναι εντελώς διαφορετικό. Όλα αυτά πρέπει να συμπεριληφθούν στον σχεδιασμό μιας περιοδικής ή και της μόνιμης έκθεσης αλλά και μιας εκπαιδευτικής δράσης, ώστε αυτή να μπορεί να εκτελεστεί με την ίδια ευκολία και το ίδιο ενδιαφέρον από το ποικιλόμορφο κοινό⁹³.

Πολύ πρόσφατα συμπεριελήφθη στις εκπαιδευτικές δράσεις του ΕΙΜ «Ο Αγώνας του '21 μέσα από τα μάτια του μικρού Νικήτα» που απευθύνεται σε οικογένειες. Η οικογένεια παραλαμβάνει από την είσοδο του Μουσείου μία τσάντα στην οποία υπάρχει εκπαιδευτικό υλικό, προτεινόμενες δραστηριότητες και διάφορα αντικείμενα που ενισχύουν την εμπειρία της επίσκεψης.

Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ψηφιακές εκπαιδευτικές εφαρμογές που βρίσκονται στην διαδικτυακή πύλη του ΕΙΜ⁹⁴ και κάνουν το Μουσείο πιο προσιτό στη νέα, εξοικειωμένη με την τεχνολογία γενιά αλλά και στους απομακρυσμένους δυνάμει επισκέπτες που θέλουν να έρθουν σε μια πρώτη έστω και εικονική επαφή με το Μουσείο. Οι μικροί εικονικοί επισκέπτες μπορούν να γνωρίσουν μέσα από διάφορες ψηφιακές εφαρμογές μερικές από τις συλλογές του Μουσείου (ελληνικές

⁹³ B. Lord, *The Manual of Museum Learning*, USA 2007, 68-75.

⁹⁴ <http://www.nhmuseum.gr/el/ekpaideysi/psifiaka-paihnidia/>

παραδοσιακές φορεσιές, σημαίες κ.ά.). Αυτές οι εφαρμογές είναι οι «Ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές», «Γαλανόλευκη η θωριά σου», «Η κοινοβουλευτική ζωή της Ελλάδας και το κτήριο της Παλαιάς Βουλής» και «Ας γνωρίσουμε τους πρωταγωνιστές της Επανάστασης του 1821» όπου περιλαμβάνουν κουίζ, αντιστοιχίσεις, ερμηνείες και περιηγήσεις σε χρονολόγια και μπορούν να παρέχουν διασκέδαση, ψυχαγωγία αλλά και χρήσιμες πληροφορίες.

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ότι στα πλαίσια των εκπαιδευτικών του δράσεων το ΕΙΜ πάντα προσέφερε και συνεχίζει να προσφέρει όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις εκπαιδευτικές δράσεις του εντελώς δωρεάν. Μάλιστα τα τελευταία χρόνια αναγνωρίζοντας τη δυσκολία στην οργάνωση σχολικών επισκέψεων σε μουσεία λόγω κόστους και κατανοώντας ότι δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν όλα τα σχολεία με εκπαιδευτικά προγράμματα, παρέχει και δωρεάν ξεναγήσεις τόσο σε σχολεία όσο και σε οργανωμένες ομάδες που θέλουν να επισκεφθούν το Μουσείο. Χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει και πάλι ότι μπορεί να εξυπηρετεί με δωρεάν παροχή εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή ξεναγήσεων όλο τον όγκο των σχολείων που το επισκέπτονται ετησίως⁹⁵. Ωστόσο η είσοδος των σχολείων στο Μουσείο παραμένει ελεύθερη για όλους τους μαθητές.

Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών δράσεων δεν γίνεται σε τακτική βάση για όλες τις δράσεις, γιατί αυτό είναι πρακτικά δύσκολο, χρονοβόρο και κάποιες φορές και οικονομικά ασύμφορο. Αντίθετα κατά διαστήματα και συνήθως το πρώτο διάστημα υλοποίησης καινούργιων δράσεων, στο τέλος της διεξαγωγής αυτών, μοιράζονται στους συμμετέχοντες και στους εκπαιδευτικούς, ερωτηματολόγια για να τα αξιολογήσουν. Εκπαιδευτικοί και συμμετέχοντες καλούνται να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια είτε εκείνη τη στιγμή είτε στο σχολείο και να τα αποστείλουν ηλεκτρονικά. Αφού συγκεντρωθούν τα αποτελέσματα και αξιολογηθούν καταλλήλως, ο υπεύθυνος του εκάστοτε εκπαιδευτικού προγράμματος, εκτιμώντας τα συμπεράσματα που εξήγαγε από την ανάλυση αυτών, προβαίνει στις κατάλληλες τροποποιήσεις, ακόμα και αφαιρέσεις ή προσθήκες δραστηριοτήτων, αν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η ευκαιρία σε όποιον κάθε φορά αναλαμβάνει τη σχεδίαση τέτοιων προγραμμάτων αλλά και σε όποιον καλείται να

⁹⁵ Το ΕΙΜ τα τελευταία έτη (2014-2016) δέχεται ετησίως περί τους 30.000-35.000 μαθητές όλων των βαθμίδων που προέρχονται από 700 -750 περίπου σχολεία.

τα υλοποιήσει, από το πρώτο διάστημα της πραγμάτωσής τους, να έχει μία πιο σφαιρική και εμπεριστατωμένη άποψη για το αν οι στόχοι και οι σκοποί των προγραμμάτων εν τέλει επιτυγχάνονται. Παράλληλα έχει το χρονικό περιθώριο να πραγματοποιήσει τις απαραίτητες αλλαγές και τροποποιήσεις όπου αυτές απαιτούνται ώστε το τελικό αποτέλεσμα να είναι όσο το δυνατό αρτιότερο.

Στη σύγχρονη εποχή η καθολική πρόσβαση του κοινού είτε αυτή λέγεται φυσική προσβασιμότητα στον χώρο του μουσείου είτε πρόσβαση στον διαδικτυακό του τύπο αποτελεί το ζητούμενο για πολλά σύγχρονα μουσεία. Τα σύγχρονα μουσεία οφείλουν να αφουγκράζονται τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της πλουραλιστικής και πολυπολιτισμικής κοινωνίας μέσα στην οποία υπάρχουν και να προσπαθούν να την εμπλέξουν ενεργά στον σχεδιασμό και τη διαμόρφωσή τους⁹⁶.

Δυστυχώς υπάρχουν ομάδες ανθρώπων η πρόσβαση των οποίων συστηματικά παραμελείται από την πλειοψηφία των μουσείων⁹⁷. Τέτοιες ομάδες είναι οι άνθρωποι με ειδικές ανάγκες, οι ηλικιωμένοι και άνθρωποι με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Πολλοί δυνάμει επισκέπτες επειδή δε νιώθουν ενδιαφέρον για τα παραδοσιακά μουσεία ή ακόμα δεν αισθάνονται ευπρόσδεκτοι σε αυτά, επιδεικνύουν αδιαφορία για αυτούς τους χώρους⁹⁸. Ωστόσο αρκετά μουσεία αναπτύσσουν σειρά προγραμμάτων με σκοπό να καλλιεργήσουν σχέσεις με ειδικές ομάδες επισκεπτών, τα εγχειρήματα αυτά τις περισσότερες φορές στέφονται με μεγάλη επιτυχία.

Το ΕΙΜ πολύ πρόσφατα άρχισε να δραστηριοποιείται στον τομέα της προσέγγισης ειδικών ομάδων κοινού. Αρχικά η φυσική πρόσβαση ατόμων με κινητικά προβλήματα στο χώρο του είναι δύσκολη έως αδύνατη. Και αυτό γιατί δεν υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητά της Διοίκησης του ΕΙΜ η απόφαση για τυχόν τροποποιήσεις τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό του κτηρίου⁹⁹ ώστε να γίνει το κτήριο προσβάσιμο σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Αρμόδια Υπηρεσία για τις παρεμβάσεις στο κτήριο της Παλαιάς Βουλής είναι η Διεύθυνση Νεοτέρων

⁹⁶ G. Edson and D. Dean, *The handbook for Museums*, Great Britan 2008, 192-200.

⁹⁷ Θ. Μουσούρη, «Μουσεία για όλους; Προγράμματα προσέγγισης στο Διεθνή χώρο», *Αρχαιολογία & Τέχνες*, 73 (1999), 65-66.

⁹⁸ B. Lord, *The Manual of Museum Learning*, USA 2007, 22.

⁹⁹ Περί προστασίας των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ Α 153/28-06-2002).

Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού¹⁰⁰, ενώ για τον περιβάλλοντα χώρο της πλατείας Κολοκοτρώνη, αρμόδιος είναι ο Δήμος Αθηναίων. Κατά συνέπεια η προσθήκη αναβατορίου ή ράμπας για άτομα με κινητικά προβλήματα στην εξωτερική σκάλα είναι απόφαση συναίνεσης του Δήμου Αθηναίων και της Υπηρεσία Νεοτέρων Μνημείων.

Επίσης μέχρι πρόσφατα δεν είχε προβλεφθεί η πρόσβαση ατόμων με άλλες μορφές αναπηρίας ώστε να καθιστά το χώρο φιλικό. Επίσης δεν υπάρχει η μέριμνα και η γνώση ώστε τα εκπαιδευτικά προγράμματά του να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Παρ' όλα αυτά το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο κατόπιν στενής συνεργασίας για μεγάλο χρονικό διάστημα με τον Φάρο Τυφλών Ελλάδος, κατάφερε να δημιουργήσει μία απτική διαδρομή, κατάλληλα προσαρμοσμένη για άτομα με προβλήματα όρασης. Ο Φάρος Τυφλών προσέφερε την πολυετή εμπειρία του και την τεχνογνωσία ώστε να κατασκευαστούν ομοιώματα αντικειμένων και να εκπαιδευτούν άτομα από το προσωπικό του ΕΙΜ προκειμένου να είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τις ανάγκες και τις απαιτήσεις ατόμων με προβλήματα όρασης.

Η ενέργεια αυτή αποτελεί μία ακόμα ένδειξη της προσπάθειας του ΕΙΜ να συμβαδίσει με τις σύγχρονες απαιτήσεις και να προσεγγίσει ομάδες κοινού που μέχρι πρότινος ήταν αποκλεισμένες.

Όπως προαναφέρθηκε ένας από τους πρωταρχικούς σκοπούς της ΙΕΕΕ είναι η διάσωση και η προβολή της ελληνικής ιστορίας. Το ΕΙΜ εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να εκθέσει τον τεράστιο όγκο των αντικειμένων που διαθέτει στις συλλογές του. Ωστόσο αυτό επιδιώκεται μέσω πολλών άλλων δράσεων του αλλά και μέσα από τις ποικίλες εκδόσεις που φροντίζει πολύ συχνά να πραγματοποιεί, σχεδόν από την ίδρυσή του. Το *Δελτίο της ΙΕΕΕ* αποτελεί μία από τις πρώτες εκδόσεις και εκδίδεται με μία σχετική περιοδικότητα από το 1883 μέχρι σήμερα, βέβαια τις τελευταίες δεκαετίες με μία διαφορετική από την αρχική του μορφή.

Τα τελευταία χρόνια η ΙΕΕΕ βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να αριθμεί κάθε χρόνο αρκετές εκδόσεις και επανεκδόσεις παλαιών εκδόσεών της που έχουν

¹⁰⁰ Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού αναγράφονται μνημεία αρμοδιότητας της Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων μεταξύ αυτών και το κτήριο της Παλαιάς Βουλής: <http://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1711>

εξαντληθεί αλλά η ίδια αντιλαμβάνεται ότι εξακολουθούν και αποτελούν χρήσιμες βιβλιογραφικές πηγές που είναι δύσκολο να ανευρεθούν.

Οι εκδόσεις αποτελούν έναν εύστοχο τρόπο προβολής του αποθησαυρισμένου υλικού που διαθέτει και παράλληλα συγκροτεί και την παρακαταθήκη της για τις μελλοντικές γενιές ερευνητών. Με οποιαδήποτε αφορμή, όπως για παράδειγμα μπορεί να αποτελέσει κάποια επέτειος εορτασμού κάποιου ιστορικού γεγονότος, είτε από προσωπικό ενδιαφέρον κάποιου συνεργάτη της, μπορεί να πραγματοποιηθεί μία έκδοση. Τις περισσότερες φορές πρόκειται για εκδόσεις που γίνονται με δικά της χρηματικά μέσα, ενώ παράλληλα οι περισσότερες από αυτές δεν αποτελούν εμπορικό αντικείμενο που πρόκειται να της αποφέρει κέρδη. Γιατί ναι μεν αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για ερευνητές, δεν απευθύνονται όμως στο ευρύ κοινό παρά στη μικρή επιστημονική μερίδα που ασχολείται με τη μελέτη εξειδικευμένων ιστορικών θεμάτων.

Ωστόσο έχει συμβεί να υπάρξει και εξωτερική χρηματοδότηση για δικές της εκδόσεις¹⁰¹. Σημαντικό είναι ότι η διάθεση των εκδόσεων προς όλες τις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες και τις βιβλιοθήκες ιδρυμάτων και πολιτιστικών φορέων είναι δωρεάν.

Επίσης είτε δρώντας κατά μόνας είτε σε συνεργασία με τον *Σύλλογο προς Διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων*¹⁰² προσπαθεί να εμπλουτίζει με τις εκδόσεις της τις βιβλιοθήκες σχολείων της περιφέρειας αλλά και περιοχών της ελληνικής ομογένειας.

Παρά τις δεδομένες οικονομικές δυσκολίες, η ΙΕΕΕ τα τελευταία χρόνια έχει επιδείξει μεγάλη αύξηση στην εκδοτική της δραστηριότητα. Παράλληλα όμως δεν παύει να προσπαθεί να εφευρίσκει τρόπους αποτελεσματικής εκμετάλλευσης των εκδόσεων της ώστε να μπορεί να τις χρηματοδοτεί και να συνεχίζει απρόσκοπτα την εκδοτική της δραστηριότητα. Επίσης πάντα πρόθυμα παραχωρεί ψηφιακά αρχεία του υλικού της για εκδόσεις άλλων όποτε αυτό της ζητηθεί.

¹⁰¹ Παράδειγμα αποτελεί το φωτογραφικό λεύκωμα των Αθηνών που χρηματοδοτήθηκε από την Περιφέρεια Αττικής και έχουν πραγματοποιηθεί τουλάχιστον πέντε επανεκδόσεις.

¹⁰² Ο Σύλλογος προς Διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων συστάθηκε με πρωτοβουλία του Γρηγορίου Παπαδόπουλου και τη συμβολή πολλών επιφανών Ελλήνων, το 1869. Αποστολή του ήταν η διάδοση των ελληνικών γραμμάτων και η καλλιέργεια της εθνικής ιδέας, ιδίως στη Μακεδονία και τη Θράκη που εγκυμονούσε ο κίνδυνος της εγκαταστοράς βουλγαρόφωνων πληθυσμών. Βλ. Αγγ. Παπακώστας, *Η δράσις του Συλλόγου κατά την εκατονταετίαν 1869-1969*, Αθήνα 1970.

Παρ' όλο που οι εκδόσεις που πραγματοποιεί η ΙΕΕΕ, αποτελούν μία αρκετά δαπανηρή και καθόλου κερδοφόρα γι' αυτήν δραστηριότητα, επιδεικνύει ιδιαίτερο ζήλο, ακόμα και τη δύσκολη αυτή χρονική περίοδο, επιμένοντας στους αρχικούς στόχους και σκοπούς τής διάδοσης και προβολής τής ελληνικής ιστορίας με κάθε δυνατό τρόπο.

Όμως το πιο δυνατό μέσο επικοινωνίας και προβολής ενός μουσείου είναι οι εκθέσεις του, η μόνιμη και οι περιοδικές που τις περισσότερες φορές έρχονται να εστιάσουν και να αποσαφηνίσουν μία από τις θεματικές ενότητες της μόνιμης έκθεσης. Επίσης οι περιοδικές εκθέσεις αποτελούν το πλέον πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης και καλλιέργειας συνεργασιών μεταξύ πολιτιστικών φορέων και μουσείων. Μέσα από τέτοιου είδους συνεργασίες δίνεται η ευκαιρία σε όλους τους συνεργαζόμενους πολιτιστικούς φορείς να προωθήσουν την εκπαιδευτική τους δράση και τον κοινωνικό και ψυχαγωγικό ρόλο που έχουν κληθεί να επιτελέσουν με μεγαλύτερη αμεσότητα και αποτελεσματικότητα. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο που προσπαθεί μέσω των περιοδικών του εκθέσεων να τροφοδοτήσει το κοινό του με νέο υλικό και γνώση αλλά και να προσεγγίσει νέους επισκέπτες κάθε φορά με τα ποικίλα θέματα που παρουσιάζει. Παράλληλα οι περιοδικές εκθέσεις που συχνά διαδέχονται η μία την άλλη, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην τάση εξωστρέφειας που τελευταία επιδιώκεται. Για τον λόγο αυτό, ένα μέρος της εργασίας έχει αφιερωθεί στη μελέτη και την επεξεργασία όλων των αντίστοιχων προσπαθειών που έχει κάνει το ΕΙΜ τα τελευταία πενήντα πέντε χρόνια για την επίτευξη της οργάνωσης περιοδικών εκθέσεων οργανωμένες είτε αποκλειστικά από το ίδιο ή συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς.

Το ΕΙΜ υιοθέτησε την πρακτική των περιοδικών εκθέσεων από πολύ νωρίς, όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω αφού η πρώτη έκθεση που διοργάνωσε το 1884 λογίζεται ως περιοδική έκθεση. Επίσης η ΙΕΕΕ από πολύ νωρίς αντιλήφθηκε την επιτακτική ανάγκη των συνεργασιών στα πλαίσια προβολής και ανάδειξης του υλικού της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εμπλοκή της το 1907, στη συμμετοχή της Ελλάδας στη Διεθνή Ναυτική Έκθεση που πραγματοποιήθηκε στο Μπορντώ της Γαλλίας και το 1911 στη Διεθνή Έκθεση της Ρώμης¹⁰³.

¹⁰³ Παράρτημα V, ερ. 6^η.

Το 1907 η IEEE ανταποκρίθηκε θετικά στην πρόσκληση της Επιτροπής του ελληνικού τμήματος της Διεθνούς Ναυτικής Εκθέσεως στο Μπορντώ¹⁰⁴ και έλαβε ενεργό συμμετοχή στην εν λόγω έκθεση με αφορμή τον εορτασμό των εκατό χρόνων ύπαρξης της ατμοπλοΐας στη ναυσιπλοΐα¹⁰⁵. Εκπρόσωπος του ελληνικού περιπτέρου στην έκθεση, μεταξύ άλλων, ήταν και η IEEE με την αποστολή αντικειμένων που κάλυπταν τη νεότερη ιστορία της ελληνικής ναυσιπλοΐας.

Μία από τις επιδιώξεις της IEEE ήταν η προβολή της και κατ' επέκταση η προβολή της νεότερης ελληνικής ιστορίας, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Η έκθεση αυτή που αποτελούσε σημείο αναφοράς για τον κόσμο της ναυτοσύνης και της ιστορίας σε παγκόσμιο επίπεδο, ήταν το βασικό κίνητρο της συμμετοχής της IEEE, προβάλλοντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο σε διεθνές περιβάλλον μέσα από τα κειμήλια των συλλογών της, τη σημαντικότερη θέση που έχει διαδραματίσει η Ελλάδα στον ναυτικό κόσμο¹⁰⁶.

Επικεφαλής της Επιτροπής της ελληνικής αποστολής ήταν ο γενικός γραμματέας της IEEE, Κωνσταντίνος Ράδος, ο πλέον αρμόδιος άνθρωπος για αυτήν τη θέση¹⁰⁷ και άξιος εκπρόσωπος της Εταιρείας¹⁰⁸, ο οποίος επιφορτίστηκε μεγάλο μέρος των εργασιών της οργάνωσής της έκθεσης¹⁰⁹.

Στην Έκθεση στο Μπορντώ η IEEE συμμετείχε μεταξύ άλλων με τα ακρόπρωρα πλοίων, με πορτραίτα ελλήνων αγωνιστών του ναυτικού αγώνα, γκραβούρες με πειρατές και ζωγραφικούς πίνακες με αναπαραστάσεις ναυμαχιών, ομοιώματα πολεμικών και εμπορικών πλοίων κ.ά.¹¹⁰

Η ελληνική συμμετοχή στη Διεθνή αυτή Έκθεση κρίθηκε άκρως επιτυχημένη λαμβάνοντας υπόψη τα δημοσιεύματα¹¹¹ και τις τιμητικές διακρίσεις που έλαβε για

¹⁰⁴ *Αρχείο IEEE*, Αθήνα, 6/3/1907.

¹⁰⁵ Επιστολή του Κ. Ράδου προς τον Πρόεδρο της Εταιρείας, με την οποία τον ενημερώνει ότι τα αντικείμενα της ιστορικής συλλογής τα οποία η IEEE εκθέτει στο Μπορντώ, έφθασαν «σώα και άβλαβη». *Αρχείο IEEE*, Μπορντώ, 28/6/1907.

¹⁰⁶ «Πρακτικά IEEE, 17/5/1909», *ΔΙΕΕΕ Ζ'* (1910), 9-10.

¹⁰⁷ Ο Κωνσταντίνος Ράδος ήταν καθηγητής στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων αλλά και καθηγητής ναυτικής ιστορίας στο Εθνικό Πανεπιστήμιο.

¹⁰⁸ «Πρακτικά IEEE, 27/2/1922», *ΔΙΕΕΕ Η'* (1923), 24.

¹⁰⁹ Επιστολή του Κ. Ράδου προς τον Ραγκαβή, *Αρχείο IEEE*, Αθήνα, 16/3/1907.

¹¹⁰ Κ. Rados, *L' Exposition Maritime Internationale de 1907*, 11-12.

¹¹¹ *Όλοκληρος ό έγγχώριος Τύπος γέμει περιγραφών τοῦ Ἑλληνικοῦ τμήματος ἐν τῇ Διεθνεί Ναυτικῇ Ἐκθέσει, ἐκφραζόμενος ἐννοϊκότατα περί αὐτοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος*. Βλ. Εφημερίδα Αθήναι, αρ. 247, 26/6/1907, 3.

τη συμμετοχή της, επιστεγάζοντας με τον καλύτερο τρόπο την προσπάθεια αυτή¹¹² και αποτελώντας αφορμή για περαιτέρω αντίστοιχες δράσεις.

Το 1911 η ΙΕΕΕ συμμετείχε σε μία ακόμα διεθνή έκθεση, αυτή τη φορά στη Ρώμη, με την οποία η Ιταλία γιόρτασε τα πενήντα χρόνια από την ενοποίησή της και την ίδρυση τού ιταλικού κράτους.

Η έκθεση αυτή έδινε περισσότερη βαρύτητα στο τρίπτυχο τέχνη, ιστορία και αρχαιολογία, ενώ απαρτιζόταν από μικρότερες παράλληλες εκθέσεις που εστίαζαν σε πατριωτικά, καλλιτεχνικά και ιστορικά θέματα¹¹³. Αποφασίστηκε ότι η συμμετοχή της Ελλάδας θα περιελάμβανε συλλογή γύψινων εκμαγείων -αντίγραφα σημαντικών έργων από τα ελληνικά μουσεία-¹¹⁴, συλλογή προσωπογραφιών βυζαντινών αυτοκρατόρων από διάφορους κώδικες και άλλα αντικείμενα που τυγχάνει να απεικονίζονται¹¹⁵, συλλογή φωτογραφιών αρχαίων, μεσαιωνικών και βυζαντινών μνημείων, ιστορικό λεύκωμα φωτογραφιών των μνημείων της πόλεως των Αθηνών από περιηγητικά έργα και συλλογή έργων σύγχρονων ελλήνων καλλιτεχνών¹¹⁶. Σκοπός της ελληνικής συμμετοχής στην έκθεση αυτή, μεταξύ άλλων ήταν να αναδειχθεί και η μακραίωνη σχέση που διατηρούσε η Ελλάδα με την Ιταλία και η Αθήνα με τη Ρώμη, ελπίζοντας ότι αυτές οι σχέσεις θα μπορούσαν να συσφιχθούν στο εγγύς μέλλον προς όφελος και των δύο πλευρών¹¹⁷.

Από την άλλη η φωτογράφιση των αρχαίων, βυζαντινών και μεσαιωνικών μνημείων της ελληνικής επικράτειας, είχε ανατεθεί από την ελληνική επιτροπή διοργάνωσης της έκθεσης στο πασίγνωστο εκείνη την εποχή και εξειδικευμένο

¹¹² «Πρακτικά ΙΕΕΕ, 17/5/1909», ΔΙΕΕΕ Ζ' (1910), 9-10 και Rados, ό.π. 53.

¹¹³ Μ. Καζανάκη-Λάππα & Φ. Μαλλούχου- Tufano, *Τα Βυζαντινά Μνημεία της Ελλάδος στη Διεθνή Έκθεση της Ρώμης του 1911*, Αθήνα 2009, 11.

¹¹⁴ Εκ των προτέρων είχε αποφασισθεί ότι μετά το τέλος της έκθεσης τα εκμαγεία αυτά, θα δωρίζονταν στο ιταλικό κράτος ώστε να υπάρχει μια μόνιμη παρουσία ελληνικών εκθεμάτων σε κάποιο μουσείο της Ρώμης. Με αυτόν τον τρόπο θα προβαλλόταν ο ελληνικός πολιτισμός και θα επισημαίνονταν οι σχέσεις που υπήρξαν και εξακολουθούν να υπάρχουν μεταξύ αυτού και του αντίστοιχου ρωμαϊκού πολιτισμού. Βπ. Μ. Καζανάκη-Λάππα & Φ. Μαλλούχου- Tufano, ό.π. 12.

¹¹⁵ Ο Σπυρίδων Λάμπρος ως μέλος της εκτελεστικής επιτροπής για την Έκθεση της Ρώμης, ανέλαβε να απαρτίσει τη συλλογή των προσωπογραφιών των βυζαντινών αυτοκρατόρων όπως και έπραξε με μεγάλη επιτυχία, συγκεντρώνοντας εικόνες από διάφορους κώδικες διάφορων βιβλιοθηκών ανά τον κόσμο. Επίσης καταρτίστηκε κατάλογος με πληροφορίες για τις εικόνες. Βλ. Σπ. Λάμπρου, «Η έν Ρώμη έκθεσις τῶν εικόνων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου», *Νέος Ελληνομνημίων*, τομ. 7^{ος} (1910), 401-434.

¹¹⁶ Σπ. Λάμπρου, «Η έν Ρώμη έκθεσις τῶν εικόνων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου», *Νέος Ελληνομνημίων*, τομ. 7^{ος} (1910), 399.

¹¹⁷ Σπ. Λάμπρου, «Τὰ ἑλληνικά ἐκθέματα ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ καὶ ἱστορικῇ ἐκθέσει τῆς Ρώμης», *Νέος Ελληνομνημίων* τομ. 8^{ος} (1911), 60.

Βασιλικό Πρωσικό Ίδρυμα Μετρητικής Φωτογραφίας του Βερολίνου¹¹⁸. Παραδόθηκαν στην ελληνική επιτροπή 572 φωτογραφίες μνημείων εκ των οποίων οι 363 αφορούσαν αρχαία μνημεία ενώ οι 209 μεσαιωνικά¹¹⁹. Το άρτιο και ποιοτικό αποτέλεσμα αυτής της φωτογράφισης παρουσίαζε σε όλη την Ευρώπη την άποψη της Ελλάδας κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους.

Η συλλογή των φωτογραφιών των αρχαίων μνημείων παραχωρήθηκε στην *εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία* ενώ αυτή των μεσαιωνικών μνημείων στην Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος¹²⁰. Η ΙΕΕΕ διαφυλάσσει μέχρι σήμερα στις συλλογές της το πλήθος των φωτογραφιών από την Έκθεση της Ρώμης¹²¹. Σημαντικό βοήθημα για τους επισκέπτες της εν λόγω έκθεσης αποτέλεσε και ο κατάλογος που συνέταξε ο Σπ. Λάμπρος στα γαλλικά¹²².

Εν κατακλείδι μπορεί να πει κανείς ότι το όφελος της Εταιρείας από τη συμμετοχή της στην έκθεση αυτή ήταν διπλό. Αρχικά ήταν μία καλή ευκαιρία για μία επιπλέον δημόσια προβολή της στο διεθνές πολιτιστικό περιβάλλον και κατά δεύτερον επέφερε νέα προσκτήματα στις ήδη πλούσιες συλλογές της¹²³, διανθίζοντας τις με πολύ σημαντικό υλικό.

Πέρα όμως από αυτές τις δύο συμμετοχές της ΙΕΕΕ στις διεθνείς αυτές εκθέσεις κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της, το ΕΙΜ έχοντας αντιληφθεί τη σπουδαιότητα των περιοδικών εκθέσεων κάθε χρόνο πραγματοποιεί και συμμετέχει σε όσες περισσότερες μπορεί.

Ο χώρος που διαθέτει το ΕΙΜ για τις περιοδικές του εκθέσεις, είναι το περιστύλιο της μεγάλης αίθουσας του πρώην ελληνικού βουλευτηρίου. Πρόκειται για έναν στενόμακρο χώρο στο δεύτερο επίπεδο, που διατρέχει περιμετρικά την αίθουσα της

¹¹⁸ Μ. Καζανάκη-Λάππα & Φ. Μαλλούχου- Tufano, ό.π. 9.

¹¹⁹ Μ. Καζανάκη-Λάππα & Φ. Μαλλούχου- Tufano, ό.π. 19.

¹²⁰ Μ. Καζανάκη-Λάππα & Φ. Μαλλούχου- Tufano, ό.π. 9 & «Πρακτικά ΙΕΕΕ 22/5/1911», *ΔΙΕΕΕ Ζ'* (1911), 8-9.

¹²¹ Διασώζονται οι 150 φωτογραφίες από τις 185 που τελικά είχαν εκτεθεί στην Έκθεση της Ρώμης, οι υπόλοιπες 35 δυστυχώς λανθάνουν. Βλ. Μ. Καζανάκη-Λάππα & Φ. Μαλλούχου- Tufano, ό.π.21.

Οι φωτογραφίες αυτές κοσμούν τοίχους των διαδρόμων του κτηρίου της Παλαιάς Βουλής όπου και στεγάζεται, αποτελώντας αδιάψευστους μάρτυρες και τεκμηριώνοντας πολλά βυζαντινά και μεσαιωνικά μνημεία της χώρας όπως αποτυπώθηκαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και που σήμερα τυγχάνει κάποια από αυτά είτε να μη σώζονται είτε να έχουν υποστεί μεγάλες καταστροφές.

¹²² *Athènes-Rome. Exposition interanationale de Rome en 1911. Section hellénique. Photographies. Catalogue illustré des photographies des monuments anciens et médiévaux de Grèce exécutés par la Königliche Messbildanstalt de Berlin au compte du Comité d' Athènes et exposées à Rome en 1911, par le Comité.* Athènes, Imprimerie P.D. Sakellarios, 1911.

¹²³ «Πρακτικά ΙΕΕΕ», 22/5/1911(1910-1911), *ΔΙΕΕΕ Ζ'*, 8-9.

Παλαιάς Βουλής. Ο χώρος αυτός έχει διαμορφωθεί κατάλληλα με την τοποθέτηση ειδικών πάνελ από γυψοσανίδα, ώστε να μπορεί να είναι εύκολη η ανάρτηση αντικειμένων χωρίς να καταστρέφονται οι τοίχοι του κτηρίου κάθε φορά που στήνεται ή αποκαθλώνεται μία έκθεση.

Τα μουσεία με τη δημιουργία περιοδικών εκθέσεων έχουν την ευκαιρία αρχικά να αναπτύξουν θεματικές ενότητες που στις μόνιμες εκθέσεις τους πιθανότατα δε διαθέτουν τον χώρο ή κρίνεται ακόμα και άσκοπο να γίνει. Έπειτα προσεγγίζουν το ενδιαφέρον του κοινού τους με διαφορετικές αφορμές κάθε φορά, αυξάνοντας την επισκεψιμότητά τους, ενώ βλέπει το φως της δημοσιότητας υλικό που υπό άλλες συνθήκες θα παρέμενε για πάντα κλεισμένο στις αποθήκες.

Το ΕΙΜ φαίνεται να επιδίδεται με εξαιρετικό ζήλο στην οργάνωση περιοδικών εκθέσεων από το 1963 και μετά που έχει πλέον εξασφαλίσει μόνιμη στέγη, προβάλλοντας κάθε φορά στο κοινό και ένα καινούργιο κομμάτι του πλούτου που διαθέτει. Μέχρι το 1962, πρωτεύον θέμα προς επίλυση αποτελούσε η εξασφάλιση μόνιμης στέγης, πράγμα το οποίο δεν επέτρεπε στο Δ.Σ. αλλά και στους εκάστοτε εργαζομένους την ανεμπόδιστη ενασχόλησή τους με την ανάπτυξη επικοινωνιακής στρατηγικής με το φιλόστορο κοινό. Κατά συνέπεια το γεγονός της προσωρινής του κάθε φορά στέγης δεν επέτρεπε την παράλληλη ανάπτυξη περιοδικών εκθέσεων, μιας και η μόνιμη έκθεσή του αποτελούσε περιοδεύουσα έκθεση που φιλοξενούνταν σε κάθε νέο χώρο που λειτουργούσε ως προσωρινή στέγη του Μουσείου.

Στα πλαίσια των περιοδικών εκθέσεων αναπτύσσεται και μια άλλη καρποφόρα διαδικασία της πολιτιστικής διαχείρισης, αυτή των συνεργασιών μεταξύ φορέων και ιδρυμάτων που έχουν παρόμοιους στόχους, σκοπούς και πολιτική.

Τέλος το πωλητήριο του ΕΙΜ όπως και όλα τα πωλητήρια των μουσείων, αποτελεί έναν ακόμα δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ Μουσείου και κοινού¹²⁴. Είναι ένας χώρος όπου μπορεί κανείς να βρει τις πολυάριθμες εκδόσεις της ΙΕΕΕ καθώς επίσης και πολλά άλλα αντικείμενα όπως παιχνίδια, σχολικά είδη, κοσμήματα, είδη γραφείου, εποχιακά διακοσμητικά κ.ά., όλα εμπνευσμένα από ιστορικά κειμήλια των συλλογών του.

¹²⁴ Hooper- Greenhill, ό.π. 4.

2.4 Επικοινωνιακά μέσα

Για να κάνει όμως το ΕΙΜ γνωστές τις δράσεις και τη δραστηριότητά του πρέπει να βρει και έναν αποτελεσματικό δίαυλο επικοινωνίας που να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα ώστε να έχει αντίκτυπο η προσπάθειά του.

Ένας δίαυλος επικοινωνίας μεταξύ του ΕΙΜ και του κοινού ή του δυνάμει κοινού του είναι ο διαδικτυακός χώρος. Το ΕΙΜ προσπαθώντας να ακολουθήσει τις τάσεις της εποχής, υιοθέτησε και τον ψηφιακό κώδικα επικοινωνίας. Αρχικά η καινούργια διαδικτυακή πύλη¹²⁵ προσφέρει άμεση και συνεχή ενημέρωση για όλες τις εκδηλώσεις, δραστηριότητες, εκπαιδευτικές δράσεις, εκδόσεις, εκθέσεις και οτιδήποτε άλλο είτε λαμβάνει χώρα στο Μουσείο είτε οργανώνεται από αυτό αλλά και για το υλικό που διαθέτει η ΙΕΕΕ στα διάφορα τμήματά της.

Παρ' όλες τις επικοινωνιακές προσπάθειες το ΕΙΜ διαθέτει ακόμα ένα εσωστρεφές χαρακτήρα χαμηλού επικοινωνιακού προφίλ. Θέλοντας όμως να γίνει περισσότερο ανταγωνιστικό και να αποκτήσει εξωστρέφεια, θα πρέπει πιθανότατα να αναπτύξει μια πιο επιθετική πολιτική επικοινωνίας γνωστοποιώντας την παρουσία του, τις δράσεις και τις δραστηριότητες του σε όλες τις δυνάμει ομάδες επισκεπτών όπως μπορεί να είναι οι εκπαιδευτικοί, μαθητές, φοιτητές, τουρίστες, οικογένειες κλπ.¹²⁶ Μια τέτοια προσπάθεια θα μπορούσε να είναι περισσότερο αποτελεσματική αν κατόρθωνε να αξιοποιήσει καλύτερα όλα τα διαθέσιμα σε αυτό μέσα όπως για παράδειγμα είναι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, που παρεμπιπτόντως αποτελούν και έναν σχετικά ανέξοδο τρόπο προβολής και επικοινωνίας.

Βέβαια εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι στην προσπάθειά του το ΕΙΜ να αποκτήσει μια πιο άμεση επαφή με το κοινό του, το οδήγησε το 2013 στη δημιουργία προφίλ στο facebook το οποίο ενημερώνει ανά τακτά χρονικά διαστήματα αναρτώντας φωτογραφίες εκθεμάτων ή αντικειμένων από τις συλλογές του καθώς επίσης και

¹²⁵ Η επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου: <http://www.nhmuseum.gr/>

¹²⁶ Μερικές φορές ακόμα και η έλλειψη επαρκούς σήμανσης θα μπορούσε να εκληφθεί είτε ως έπαρση από πλευράς των μουσείων απέναντι στους επισκέπτες είτε ως αδιαφορία. Η διαφήμιση τους θεωρείται συχνά γεγονός βέβηλο και ανώφελο ενώ ακόμα και οι περιοδικές εκθέσεις μπορεί να τυγχάνουν της διακριτικότερης διαφημιστικής μεταχείρισης. Βλ. Μ. Σκαλτσά, *Για τη Μουσειολογία και τον Πολιτισμό*, Θεσσαλονίκη 1999, 117-118.

ενημερώσεις σχετικές με τις δράσεις, τις δραστηριότητες και τις εκδηλώσεις που οργανώνει, γεγονός που συμβάλλει στη μεγαλύτερη διάχυση της πληροφορίας.

Αυτή η προσπάθεια ανοίγματος του Μουσείου προς τα έξω θα δημιουργήσει μια πιο δυναμική σχέση ανατροφοδότησης και προώθησης των εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών του στόχων.

Επίσης λειτουργεί newsletter για όσους ενδιαφέρονται για τις εκδηλώσεις της IEEE λαμβάνοντας προσκλήσεις, δελτία τύπου και ενημερώσεις.

Η IEEE στοχεύει στις σταθερές σχέσεις που καλλιεργούνται και αναπτύσσονται μέσα από τις συνεργασίες και τις διαπροσωπικές επαφές. Γι' αυτό είναι πάντα πρόθυμη και αποβλέπει στην καλή εξυπηρέτηση των ερευνητών, των φορέων και των ιδρυμάτων καθώς και των επισκεπτών της.

2^ο Μέρος

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφονται ο σκοπός και οι στόχοι αυτής της εργασίας. Επίσης, αναλύεται η μέθοδος που εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια σχεδιασμού και υλοποίησης της παρούσας έρευνας, καθώς και ο τρόπος συλλογής και διαχείρισης των δεδομένων που αξιοποιήθηκαν προκειμένου να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα.

3.1 Αντικείμενο και στόχοι της έρευνας

Αντικείμενο της παρούσας έρευνας αποτελεί η μελέτη κάποιων βασικών στοιχείων της επικοινωνιακής πολιτικής του ΕΙΜ και πως αυτά επιδρούν στο κοινό του, στη λειτουργία και την πορεία του μέσα στην πολυετή ύπαρξή του. Η έρευνα εστιάζει στη χρονική περίοδο που μεσολαβεί μεταξύ του 1963, έτος που ακολουθεί μετά την απόκτηση μόνιμης στέγης της ΙΕΕΕ, και του 2017. Ωστόσο αυτό δε σημαίνει ότι όλη την προηγούμενη χρονική περίοδο το ΕΙΜ απείχε τελείως από τη λογική της ανάπτυξης επικοινωνίας με το κοινό. Αντίθετα είναι ένας τομέας που η ΙΕΕΕ από την ίδρυσή της προσπάθησε να καλλιεργήσει ενίοτε με μεγάλη επιτυχία και με πρωτοποριακούς για την εποχή τρόπους, όπως επισημαίνεται και στο πρώτο μέρος της εργασίας.

Οι εκφάνσεις της επικοινωνιακής πολιτικής του ΕΙΜ που θα μελετηθούν αναλυτικά παρακάτω είναι οι περιοδικές εκθέσεις και η εκδοτική δραστηριότητά του. Όταν αναφερόμαστε σε περιοδικές εκθέσεις εννοούμε είτε αυτές που την αποκλειστική οργάνωσή τους έχει το ΕΙΜ είτε αυτές που διοργανώνονται σε συνεργασία με άλλους φορείς και φιλοξενούνται ή στο ΕΙΜ ή σε άλλους χώρους είτε εκθέσεις άλλων φορέων που απλά συμμετέχει το ΕΙΜ παραχωρώντας/δανείζοντας υλικό.

Μέσα από αυτήν την έρευνα θα διαφανεί η σημασία που δίνει το ΕΙΜ στον ρόλο των περιοδικών εκθέσεων, εξετάζοντας τη συχνότητα με την οποία τις πραγματοποιεί αλλά και το αντικείμενο αυτών και πώς αυτό σχετίζεται με το γενικότερο περιεχόμενο του Μουσείου και πώς συγχρονίζεται με την επικαιρότητα.

Επίσης θα εξετασθούν και οι συνεργασίες που έχει κάνει με άλλους πολιτιστικούς φορείς και ιδρύματα καθώς και η φύση των φορέων αυτών και αν υπάρχουν σχήματα συνεργασιών που επαναλαμβάνονται. Επίσης θα επιχειρηθεί να ειδωθούν τα κίνητρα της επιλογής της θεματολογίας τους σε συνάρτηση με τις κοινωνικοπολιτικές αλλαγές και την επικαιρότητα.

Τέλος θα διαπιστωθεί ο συνολικός τρόπος που επιθυμεί να δρα και να δραστηριοποιείται το ΕΙΜ εντός και εκτός των τειχών του αλλά και η επίδραση και τα αποτελέσματα που έχουν αυτές οι εκφάνσεις της επικοινωνιακής του πολιτικής στην επισκεψιμότητά του.

3.2 Ερωτήματα

Οι υποθέσεις και τα ερωτήματα που τέθηκαν κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης έρευνας ήταν τα εξής:

- i) Ποιους τρόπους επικοινωνιακής πολιτικής έχει αναπτύξει το ΕΙΜ κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του; Φαίνεται να έχει συνέπεια στον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζεται την επικοινωνιακή του στρατηγική;
- ii) Με ποια συχνότητα το ΕΙΜ οργανώνει περιοδικές εκθέσεις;
- iii) Ποιές είναι οι θεματικές των περιοδικών εκθέσεων και ποιά είναι τα πιθανά κριτήρια επιλογής τους;
- iv) Πόσο συχνά το ΕΙΜ πραγματοποιεί συνεργασίες στα πλαίσια συνδιοργάνωσης περιοδικών εκθέσεων;
- v) Τι ροή φαίνεται να έχει η παραγωγή εκδόσεων μέσα στο χρονικό διάστημα μελέτης; Ποια είναι τα πιθανά κριτήρια επιλογής των θεματικών των εκδόσεων;

3.3 Αξιοποιήσιμο υλικό- Πηγές

Ως βασικές πηγές άντλησης πληροφοριών χρησιμοποιήθηκαν τα Πρακτικά των ετήσιων Συνεδριάσεων και οι εκθέσεις των εφόρων των τμημάτων της ΙΕΕΕ από το 1963 έως το 1977, που αμφότερα συνηθιζόταν να δημοσιεύονται στο *Δελτίο της ΙΕΕΕ*.

Το *Δελτίο* εκδίδεται σχεδόν ανά έτος, αρχής γενομένης το 1883 και με ελαφρώς παραλλαγμένη μορφή η έκδοσή του συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Ωστόσο υπάρχουν

κάποιες περίοδοι που δεν εκδίδεται όπως για παράδειγμα μεταξύ των ετών 1929-1956. Το Δελτίο πέραν των επιστημονικών εργασιών που περιλαμβάνει, κυρίως με ιστορικό, αρχαιολογικό και λαογραφικό περιεχόμενο (βιβλιογραφικές μελέτες, πρωτότυπες έρευνες, βιβλιοκρισίες κ.ά.) σε αυτό καταγραφόταν και ό, τι αφορούσε στη λειτουργία της Εταιρείας· όπως οι νέες εισαγωγές (δωρεές και αγορές), τα πρακτικά των Γενικών Συνελεύσεων, οι εκθέσεις των εφόρων των διαφόρων τμημάτων της- μουσείου, αρχείου και βιβλιοθήκης- οι εκθέσεις του εκάστοτε ταμιά σχετικά με την οικονομική της πορεία καθώς και ο ετήσιος ισολογισμός της.

Άλλη βασική πηγή αποτέλεσαν τα *Πεπραγμένα* της ΙΕΕΕ που δημοσιεύονται από το 1978 μέχρι σήμερα, σε ετήσια βάση και κυκλοφορούν συνήθως μεταξύ των μελών της ΙΕΕΕ, αποστέλλονται σε όσους έχουν πραγματοποιήσει δωρεές το αντίστοιχο έτος ενώ βρίσκονται και στη διάθεση του κάθε ερευνητή. Πρόκειται για πολυσέλιδο έντυπο μέσα στο οποίο καταγράφεται η πλήρης δραστηριότητα όλων των τμημάτων της.

Τα *Πεπραγμένα* αποτελούν συνέχεια του *Δελτίου* χωρίς να περιλαμβάνουν επιστημονικές δημοσιεύσεις παρά μόνο ό, τι σχετίζεται με την οργάνωση και τη λειτουργία της ΙΕΕΕ. Συγκεκριμένα γίνεται αναλυτική περιγραφή των δωρεών και των αγορών που δέχονται όλα τα τμήματα της, των εκθέσεων και των εκδηλώσεων που πραγματοποιεί ή που λαμβάνει συμμετοχή, των εκδόσεων της, των εκπαιδευτικών και λοιπών δράσεων και δραστηριοτήτων που υλοποιεί αλλά και λεπτομερής περιγραφή της οικονομικής της πορείας για το εκάστοτε έτος χωριστά καθώς και η σύσταση του Δ.Σ. και του προσωπικού της. Τα *Πεπραγμένα* είναι ένα χρήσιμο εργαλείο τόσο για τους ερευνητές όσο και για το ίδιο το προσωπικό της, στην αναζήτηση διαφόρων αναφορών. Η όλη της δράση και δραστηριότητα ανά έτος καταγράφεται συμπυκνωμένη μέσα στις σελίδες των *Πεπραγμένων* ενώ συχνά γίνεται αναφορά και σε επικείμενες εκδηλώσεις και συνεργασίες αλλά και σε μελλοντικά σχέδια για εκδόσεις, εκθέσεις και δράσεις.

Μάλιστα παρατηρείται ότι τις τελευταίες δεκαετίες η περιγραφή των δραστηριοτήτων της ΙΕΕΕ στα *Πεπραγμένα* καταλαμβάνει περισσότερο χώρο και είναι αναλυτικότερη σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Αυτό οφείλεται στο ότι η δράσή της διευρύνεται και αναπτύσσεται με το πέρασμα των ετών λόγω των νέων

επιστημονικών συνεργατών της και στην ανάγκη αναλυτικής καταγραφής της δράσης και της δραστηριότητάς της.

Επιπλέον ερευνήθηκε το Αρχείο της IEEE στο οποίο διατηρείται συγκεντρωμένη όλη η σωζόμενη αλληλογραφία της από το 1882 (έτος ίδρυσής της) και εξής. Το Αρχείο είναι ταξινομημένο ανά έτος σε φακέλους στους οποίους εμπεριέχονται τόσο οι εισερχόμενες επιστολές όσο και αντίγραφα των εξερχόμενων επιστολών αλληλογραφίας της IEEE καθώς επίσης και τα πρακτικά των Συνελεύσεων του Δ.Σ. της κατά τη διάρκεια των οποίων γίνεται μνεία σε όλα τα βασικά ζητήματα οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας αυτής προκειμένου να παρθούν αποφάσεις. Η αλληλογραφία αυτή μπορεί να αφορά οτιδήποτε σχετικό με τη λειτουργία, τη δράση και τις συνεργασίες της. Μέσα από την αλληλογραφία που σε κάποιες περιπτώσεις είναι αρκετά εκτενής, διαφαίνεται όλο το σκεπτικό και ο τρόπος οργάνωσης και εξέλιξης των δράσεων αλλά και των συνεργασιών της IEEE από τη στιγμή της σύλληψης της ιδέας μέχρι τη στιγμή της υλοποίησης, προβάλλοντας όλες τις διαπραγματεύσεις και τις διεργασίες που απαιτούνται για την ολοκλήρωση τους.

3.4 Κατηγοριοποίηση δεδομένων καταγραφής

Η διερεύνηση των ερωτημάτων προϋπέθετε αναζήτηση στοιχείων σε αρχειακό και όχι μόνο υλικό και καταγραφή/καταλογογράφηση των αποτελεσμάτων. Έπειτα τα αποτελέσματα που προέκυψαν κατηγοριοποιήθηκαν ώστε να είναι ευκολότερη η αξιοποίησή τους. Συγκεκριμένα χρειάστηκε να συγκεντρωθούν όλες οι αναφορές σε εκθέσεις και εκδόσεις από τα Πρακτικά των Γενικών Συνελεύσεων, τις Εκθέσεις των Εφόρων των τμημάτων της IEEE και τα *Πεπραγμένα* της IEEE από το 1963 μέχρι το 2017 καθώς και από το Αρχείο της Εταιρείας όπου κρίθηκε απαραίτητο για τη διασταύρωση στοιχείων και πληροφοριών ή όπου οι αναφορές των προηγούμενων θεωρήθηκαν ελλιπείς.

Η διαδικασία της αποδελτίωσης οδήγησε στη δημιουργία ενός εκτεταμένου πίνακα καταγραφής των περιοδικών εκθέσεων (Παράρτημα Ι). Όλες οι περιοδικές εκθέσεις κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με τον τρόπο οργάνωσης και δημιουργίας τους. Έτσι προέκυψαν τέσσερις διαφορετικές στήλες που η κάθε μια αντιστοιχούσε σε έναν συγκεκριμένο τύπο περιοδικής έκθεσης. Την πρώτη στήλη καταλαμβάνουν

τα έτη. Η πρώτη επιλογή κατάταξης των εκθέσεων (2^η στήλη) αφορά σε περιοδικές εκθέσεις που πραγματοποίησε το ΕΙΜ στον χώρο που το ίδιο χρησιμοποιεί για αυτόν τον σκοπό και αφορά εκθέσεις στις οποίες χρησιμοποιήθηκε αποκλειστικά και μόνο, δικό του υλικό. Η δεύτερη επιλογή (3^η στήλη) αφορά σε εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια συνεργασίας με κάποιον ή κάποιους άλλους φορείς ή ιδρύματα και οι εκθέσεις αυτές έλαβαν χώρα στον χώρο του ΕΙΜ. Η τρίτη επιλογή (4^η στήλη) αφορά σε εκθέσεις που συνδιοργανώθηκαν με άλλους φορείς και έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν σε άλλους φορείς ή ιδρύματα. Η τέταρτη επιλογή (5^η στήλη) αφορά σε εκθέσεις άλλων πολιτιστικών ιδρυμάτων και φορέων που το ΕΙΜ κλήθηκε να συμμετάσχει παραχωρώντας/δανείζοντας υλικό από τις συλλογές του. Τέλος δημιουργήθηκε και μία πέμπτη επιλογή (6^η στήλη) στην οποία κατεγράφησαν όλες οι λοιπές δράσεις και δραστηριότητες του ΕΙΜ που αφορούν σε συνεργασίες με άλλους φορείς ή εμπορικές επιχειρήσεις ή και ιδιώτες που απώτερο στόχο είχαν την προώθηση και την προβολή του έργου του. Στη στήλη αυτή καταγράφονται πληροφορίες όπως η συνδιοργάνωση εκδηλώσεων, ομιλιών, συνεδρίων, ημερίδων, οι συνεκδόσεις ή η παραχώρηση υλικού σε εκδόσεις τρίτων, η συμμετοχή της ΙΕΕΕ σε συνέδρια άλλων φορέων, η παραχώρηση υλικού με τη μορφή μόνιμου δανεισμού σε άλλα μουσεία ή η προσφορά βοήθειας σε νεοϊδρυθέντα μουσεία κυρίως της περιφέρειας, η πραγμάτωση οπτικοακουστικών παραγωγών κ.ά. Αν και οι αναγραφές στη συγκεκριμένη στήλη δεν έχουν ομοιογενές περιεχόμενο ωστόσο κρίθηκε σκόπιμο να καταγραφούν ώστε να υπάρχει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με τις δράσεις και δραστηριότητες του ΕΙΜ που σκοπό έχουν την προβολή του μέσα από επιτυχημένες συνεργασίες. Επίσης αποσαφηνίζεται και ο τρόπος με τον οποίο το Μουσείο μπορεί να πραγματοποιεί συνεργασίες και εκτός των πλαισίων οργάνωσης μιας περιοδικής ή περιοδεύουσας έκθεσης.

Επίσης αποδελτιώθηκαν και οι εκδόσεις της ΙΕΕΕ με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός δεύτερου πίνακα (Παράρτημα ΙΙ) στον οποίο ταξινομήθηκαν οι εκδόσεις βάσει του έτους έκδοσης τους.

Η καταγραφή και η κωδικοποίηση των παραπάνω στοιχείων βοήθησαν στην ανάλυση και στη διερεύνηση συγκεκριμένων στοιχείων που οδήγησαν και στην απάντηση των παραπάνω ερωτημάτων.

3.5 Παρατηρήσεις-Σχόλια

Το Δελτίο, τα Πεπραγμένα και το Αρχείο της IEEE αν και είναι αρκετά αναλυτικά και διατηρούνται συστηματικά, δυστυχώς για τα έτη 1969 και 1972 δεν κατέστη εφικτό να εντοπιστούν αναφορές που να σχετίζονται με την πραγμάτωση περιοδικών εκθέσεων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το Μουσείο παρέμεινε ανενεργό τα έτη αυτά. Αντίθετα για κάποιον λόγο δεν παρήχθησαν Πεπραγμένα αλλά ούτε γίνεται κάποια αναφορά στο Αρχείο της IEEE ή έστω δεν σώζεται σχετική αλληλογραφία που να συγκεκριμενοποιεί τη δράση της για τα εν λόγω έτη. Έτσι η πληροφόρηση μας για τα έτη αυτά παραμένει ελλιπής και συγκεχυμένη, χωρίς να μπορούμε να έχουμε μια σαφή εικόνα των δραστηριοτήτων της IEEE και του ΕΙΜ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της έρευνας όπως προέκυψαν μετά τη συλλογή των δεδομένων και των πληροφοριών που αντλήθηκαν από το αξιοποιήσιμο υλικό. Παράλληλα απαντώνται τα ερωτήματα που τέθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο (Κεφάλαιο 3^ο) και κάποια από τα αποτελέσματα της έρευνας απεικονίζονται και οπτικά με τη βοήθεια γραφημάτων.

4.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας

Παρατηρώντας κανείς τον αναλυτικό πίνακα καταγραφής των περισσότερων τρόπων επικοινωνίας του ΕΙΜ με το κοινό κατά την περίοδο 1963-2017 (Παράρτημα Ι) διαπιστώνει ότι δεν είναι λίγες οι ομιλίες, τα συμπόσια, οι ημερίδες και οι διαλέξεις με ποικίλο κάθε φορά περιεχόμενο καθώς και οι εκδηλώσεις με διάφορες αφορμές που με μεγάλη συχνότητα οργανώνει ή συνδιοργανώνει με άλλους φορείς. Επίσης αρκετά συχνά παρατηρείται να συμμετέχει ή να παραχωρεί υλικό του σε εκδόσεις άλλων φορέων, σε τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές παραγωγές ιστορικού περιεχομένου και σε έντυπα προκειμένου να τεκμηριωθούν διάφορα ιστορικά αφιερώματα. Επίσης έχουν πραγματοποιηθεί κατά καιρούς διάφορα σεμινάρια ενώ συχνά οι συνεργάτες του ΕΙΜ συμμετέχουν σε συνέδρια, ημερίδες και διαλέξεις πάντα με επίκεντρο των ομιλιών τους αντικείμενα ή συλλογές του ΕΙΜ. Επίσης στον πίνακα του Παραρτήματος Ι παρατηρείται και το φαινόμενο προσφοράς βοήθειας του ΕΙΜ σε άλλα μικρότερα νεοϊδρυθέντα κυρίως μουσεία της περιφέρειας προκειμένου να στήσουν της μόνιμες εκθέσεις τους¹²⁷. Επίσης αντίστοιχα επιδιώκει να αντλεί γνώση και τεχνογνωσία από ιδρύματα και φορείς που έχουν μεγαλύτερη εμπειρία και γνώση από τη δική του¹²⁸.

¹²⁷ Ενδεικτικά παραδείγματα είναι το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσσαλονίκη το 1981, το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Κορίνθου το 1990, το Μουσείο Ιστορίας και Λαογραφίας του Δήμου Σπερχειάδας το 1997, το Δημοτικό Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Αιγίου το 1998, το Μουσείο Β' Παγκοσμίου Πολέμου στο Γκντάνσκ της Πολωνίας το 2012 κ.ά.

¹²⁸ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συνεργασία με το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Κύπρου για την έκθεση «Ο κόσμος της Κύπρου την αυγή του 20ού αιώνα», το 1999. Το αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας πέτυχε τα μέγιστα, με το καλύτερο δυνατό αισθητικό αποτέλεσμα.

Βέβαια ο πιο σημαντικός και άμεσος τρόπος επικοινωνίας του ΕΙΜ με το κοινό πραγματοποιείται κυρίως μέσω των πολυάριθμων περιοδικών εκθέσεων που κατά καιρούς φιλοξενούνται είτε στον χώρο του είτε σε άλλους χώρους.

Το ΕΙΜ φαίνεται ότι αρχής γενομένης το 1963 μέχρι σήμερα δεν υπήρξε έτος που να έμεινε πραγματικά ανενεργό χωρίς να οργανώσει ή να συμμετάσχει σε καμία περιοδική έκθεση. Πάντα φροντίζει είτε να οργανώνει το ίδιο περιοδικές εκθέσεις είτε να συνδιοργανώνει με άλλους φορείς είτε απλά να συνεισφέρει με την παραχώρηση/δανεισμό πολύτιμου υλικού του σε εκθέσεις άλλων. Για όλο το χρονικό διάστημα των πενήντα τεσσάρων ετών που μελετήθηκε, παρατηρείται ότι το ΕΙΜ είχε μία συνεπή δράση σε ότι αφορά στην οργάνωση των περιοδικών εκθέσεων. Μάλιστα με το πέρασ των ετών παρατηρείται σημαντική αύξηση του αριθμού αυτών.

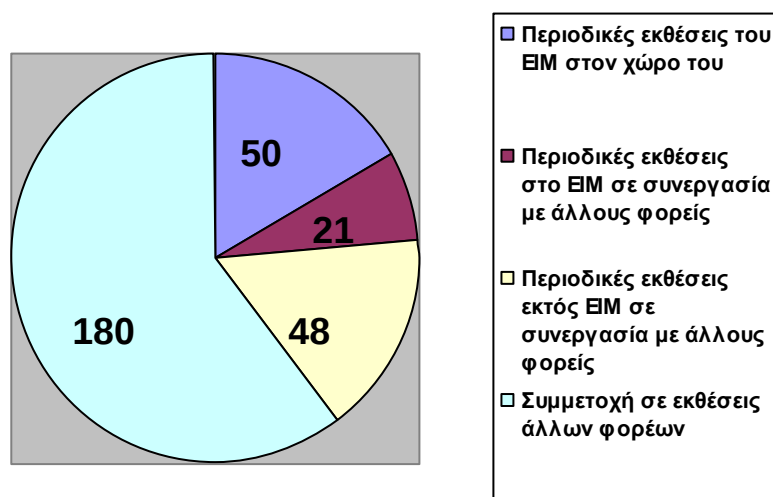
Συγκεκριμένα το ΕΙΜ κατά τις πρώτες δεκαετίες φαίνεται να διατηρεί τη συνήθεια της οργάνωσης περιοδικών εκθέσεων στον χώρο του χωρίς τη συνεργασία άλλων φορέων. Η πρακτική αυτή ανατρέπεται τη δεκαετία του 1990 όπου οι συνεργασίες με άλλους φορείς πυκνώνουν και πραγματοποιούνται πλέον σχεδόν σε ετήσια βάση. Επίσης δεν είναι λίγα τα έτη όπου οι περιοδικές εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς είναι πολύ περισσότερες από μία. Από την άλλη η πρακτική παραχώρησης υλικού σε εκθέσεις άλλων φορέων γίνεται μια πάγια τακτική από τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Τα έτη κατά τα οποία οι συνεργασίες αυτές ξεπερνούν ακόμα και κατά πολύ τις πέντε είναι αρκετά π.χ. τα 1982, 1985, 1987, 1988, 1989, 1990, 1995, 1997, 1999, 2001, 2004, 2011, 2012 και 2016.

Πέραν των ετών που δεν έχουμε πληροφορίες (1969 και 1972) μόνο κατά τα έτη 1979, 1981, 1984, 1986, 1987, 1989, 1993, 1995, 2000, 2003 και 2015 το ΕΙΜ δεν πραγματοποίησε καμία κατά μόνας περιοδική έκθεση στον χώρο του. Αντίθετα όμως κάποια από τα ανωτέρω έτη όπως τα 1981, 1987, 2000, 2003 και 2015 πραγματοποιήθηκαν εκθέσεις σε συνεργασία με άλλους φορείς και ιδρύματα που φιλοξενήθηκαν στον χώρο του.

Μετά την καταγραφή όλων των περιοδικών εκθέσεων του ΕΙΜ σε πίνακα, ομαδοποιημένων σύμφωνα με τον τρόπο οργάνωσής τους, έγινε προσπάθεια να

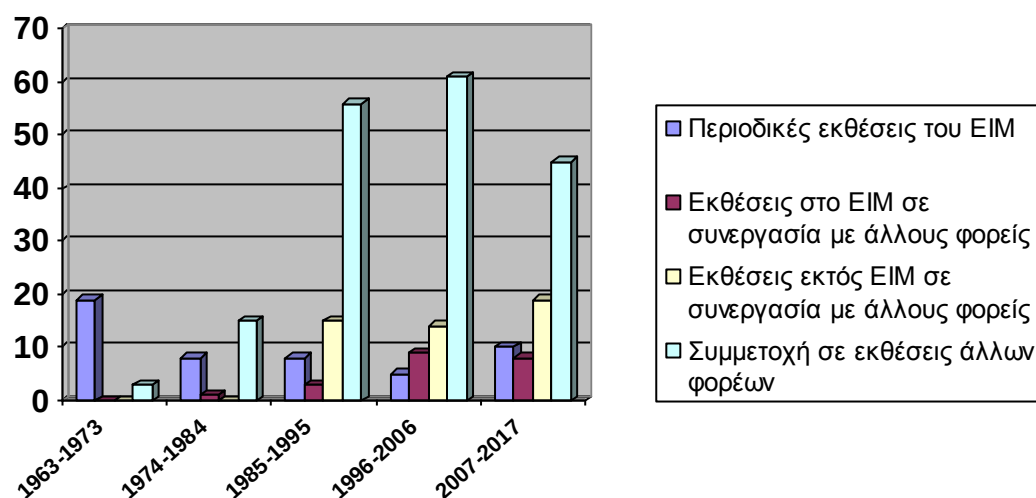
παρουσιαστούν και μέσω γραφημάτων ώστε με την οπτικοποίησή τους να είναι πιο εύκολη η αποσαφήνιση και η ερμηνεία τους.

Στο πρώτο γράφημα (Γράφημα 1) παρουσιάζεται το πλήθος των εκθέσεων που έχει συμμετάσχει το ΕΙΜ ανά κατηγορία ανάλογα με τον τρόπο που οργανώθηκαν, από το 1963 έως το 2017. Συγκεκριμένα για το χρονικό αυτό διάστημα φαίνεται να έχει φιλοξενήσει στον χώρο του συνολικά εβδομήντα μία περιοδικές εκθέσεις. Από αυτές οι πενήντα ήταν οργανωμένες αποκλειστικά από το ίδιο και οι υπόλοιπες είκοσι μία σε συνεργασία με άλλους φορείς και ιδρύματα. Επίσης έχει συνδιοργανώσει με άλλους φορείς σαράντα οκτώ περιοδικές εκθέσεις οι οποίες έχουν φιλοξενηθεί εκτός του ΕΙΜ και έχει συμμετάσχει παραχωρώντας/δανείζοντας υλικό από τις συλλογές του σε εκατόν ογδόντα περιοδικές εκθέσεις άλλων φορέων.

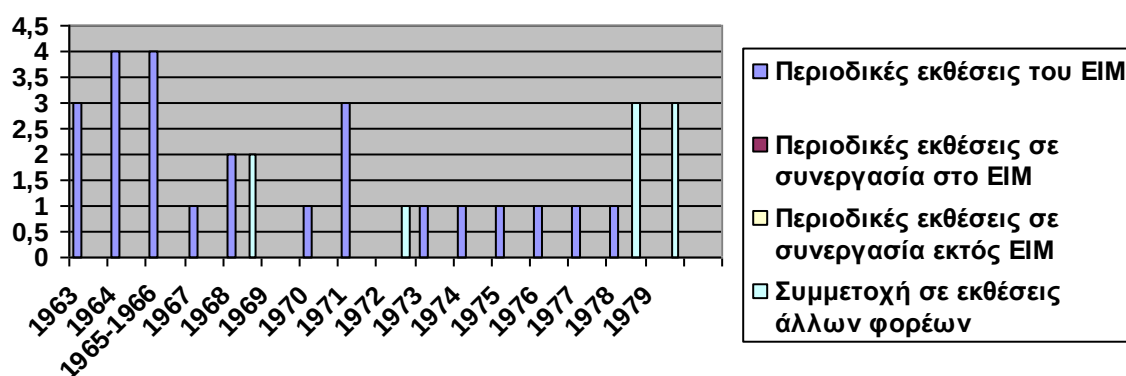
ΓΡΑΦΗΜΑ 1. Παρουσίαση του πλήθους των διαφόρων μορφών περιοδικών εκθέσεων για την περίοδο 1963-2017

Το δεύτερο γράφημα (Γράφημα 2) παρουσιάζει το πλήθος των περιοδικών εκθέσεων στις οποίες έχει συμμετάσχει το ΕΙΜ, κατηγοριοποιημένες ανάλογα με τον τρόπο που οργανώθηκαν και ομαδοποιημένες ανά δεκαετία. Εδώ είναι φανερή η αύξηση στην τάση του Μουσείου για συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Επίσης παρατηρείται ότι τις δύο πρώτες δεκαετίες δεν πραγματοποιούνταν εκθέσεις στα πλαίσια συνεργασίας με άλλους φορείς που λάμβαναν χώρα εκτός του ΕΙΜ. Αντίθετα αυτού του είδους η συνεργασία στις μετέπειτα δεκαετίες έχει έντονη παρουσία.

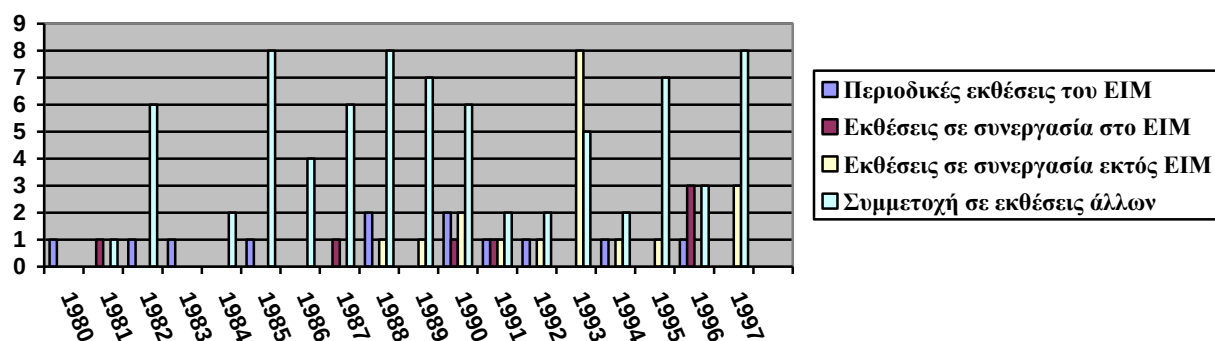
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. Παρουσίαση όλων των μορφών περιοδικών εκθέσεων ανά δεκαετία

Το επόμενο γράφημα (Γράφημα 3) αφορά τη γραφιστική απεικόνιση του πλήθους των περιοδικών εκθέσεων κατά τη χρονική περίοδο 1963-1979 (16 έτη). Η περίοδος αυτή συμπίπτει με τη χρονική περίοδο κατά την οποία δεν υπήρχε ακόμα ορισμένος διευθυντής γιατί το προσωπικό του ΕΙΜ ήταν ακόμα ολιγάριθμο.

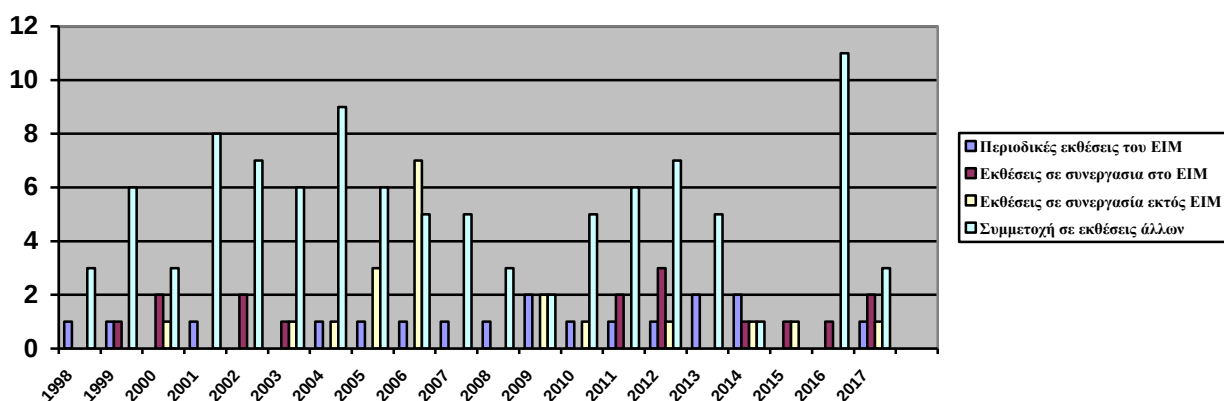
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. Κατάταξη περιοδικών εκθέσεων κατά την περίοδο 1963-1979

Το Γράφημα 4 αφορά στην περίοδο 1980-1997 (17 έτη) όπου πραγματοποιήθηκε η θητεία του πρώτου Διευθυντή του ΕΙΜ, του κύριου Διονύσιου Μινώτου.

ΓΡΑΦΗΜΑ 4. Κατάταξη περιοδικών εκθέσεων κατά την περίοδο 1980-1996

Το Γράφημα 5 αφορά στην περίοδο 1998-2017 (19 έτη) και τη θητεία της δεύτερης κατά σειρά διευθύντριας, κ. Ευθυμίας Παπασπύρου. Κατά τα έτη αυτά φαίνεται πια ότι έχει σταθεροποιηθεί η τάση του Μουσείου για συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων ενώ πιο έντονη είναι πλέον και η παρουσία συνεργασιών στα πλαίσια οργάνωσης περιοδικών εκθέσεων είτε στο ΕΙΜ είτε εκτός αυτού.

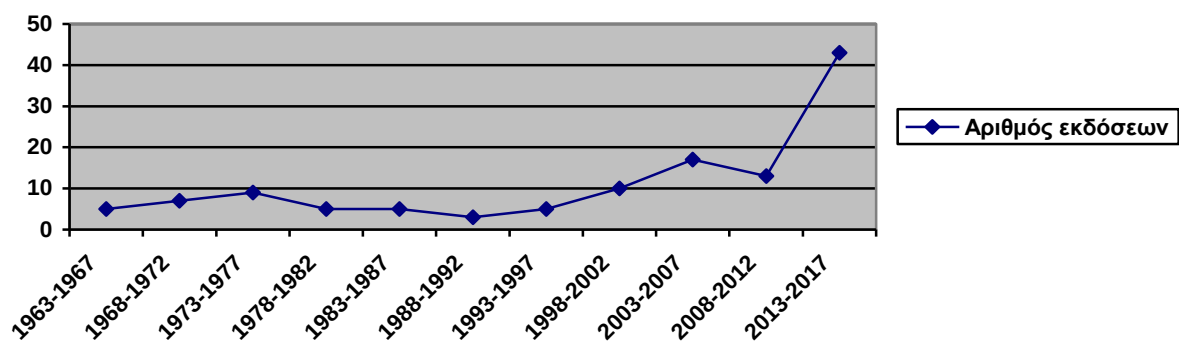
ΓΡΑΦΗΜΑ 5. Κατάταξη περιοδικών εκθέσεων κατά την περίοδο 1998-2017

Το ΕΙΜ βάσει του γενικού πίνακα καταγραφής (Παράρτημα Ι) αλλά και των ανωτέρω γραφημάτων φαίνεται να συνεργάζεται συχνά με άλλους φορείς για τη δημιουργία περιοδικών εκθέσεων. Πιο συγκεκριμένα οι συνεργασίες αυτές τουλάχιστον κατά τα πρώτα έτη ήταν περισσότερο σπάνιες αλλά από τα τέλη τις δεκαετίας του 1980 πραγματοποιούνται σε ετήσια βάση προκειμένου να πραγματοποιηθούν περιοδικές εκθέσεις που είτε φιλοξενούνται στο χώρο του ΕΙΜ είτε σε άλλους χώρους. Από το 1987 μέχρι το 2017 μόνο κατά τα έτη 1998, 2001,

2007, 2008 και 2013 δεν καταγράφονται συνεργασίες υπό αυτές τις μορφές. Αντίθετα η πρακτική της παραχώρησης υλικού σε άλλους φορείς προκειμένου να εμπλουτίσουν τις δικές τους περιοδικές εκθέσεις είναι μια πάγια τακτική που από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 πραγματοποιείται κάθε χρόνο και προς πολλούς φορείς ταυτόχρονα. Με αποτέλεσμα τις τελευταίες δεκαετίες η συμμετοχή του ΕΙΜ σε εκθέσεις άλλων φορέων να αποτελεί την πιο συνηθισμένη μορφή συνεργασίας.

Τέλος η άλλη μορφή επικοινωνιακής πολιτικής του ΕΙΜ που εξετάζεται είναι η εκδοτική του δραστηριότητα (Παράρτημα ΙΙ). Εκδόσεις πραγματοποιούνται από την ίδρυση της ΙΕΕΕ, βέβαια η ροή της εκδοτικής παραγωγής φαίνεται να γίνεται πιο συστηματική από το 1964 και μετά όπου πλέον έχει βρει μόνιμη στέγη το Μουσείο και πραγματοποιούνται και οι περιοδικές εκθέσεις που αποτελούν εξαιρετική αφορμή για την έκδοση οδηγών ή και λοιπών μελετών που καταλήγουν να εκδοθούν. Από το 1964 και μετά σημειώνεται σχεδόν κάθε έτος η έκδοση τουλάχιστον ενός τίτλου. Εξαιρούνται οι χρονιές 1969, 1970, 1974, 1977, 1978, 1981, 1988, 1991 και 2008 όπου δεν πραγματοποιήθηκε καμία έκδοση. Με την πάροδο των ετών γίνονται όλο και περισσότερες εκδόσεις με αποτέλεσμα τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια να υπάρχουν χρονιές που οι εκδόσεις συμπεριλαμβανομένων και των επανεκδόσεων, μπορεί να ξεπερνούν ακόμα και τις δέκα. Όσο προχωράμε τις δεκαετίες τόσο μεγαλύτερη φαίνεται να είναι η εκδοτική παραγωγή.

Με μορφή διαγράμματος (Γράφημα 6) παρουσιάζεται και η εκδοτική δραστηριότητα της ΙΕΕΕ από το 1963 μέχρι και το 2017. Αυτό δε σημαίνει ότι προ του 1963 παρέμενε εκδοτικά ανενεργή. Αντίθετα υπήρχαν εκδόσεις, πολύ λιγότερες βέβαια στον αριθμό και κατά τα προηγούμενα χρόνια.

ΓΡΑΦΗΜΑ 6. Η πορεία της εκδοτικής δραστηριότητας της ΙΕΕΕ κατά τα έτη 1963-2017

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

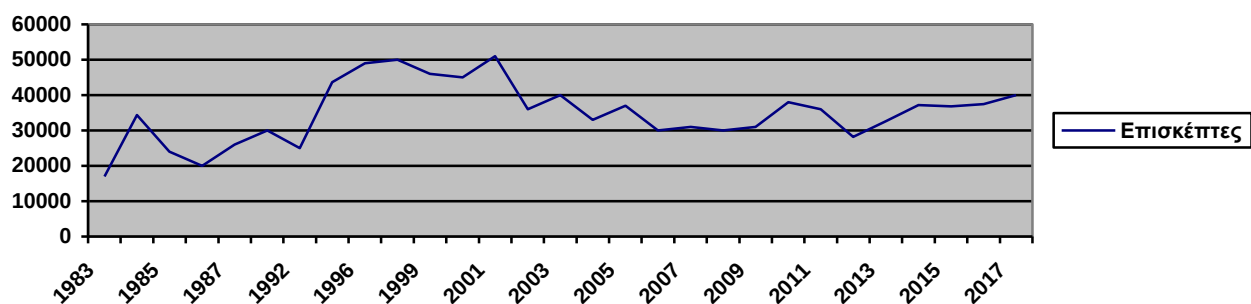
Βάσει του πίνακα καταγραφής μερικών εκ των βασικών μέσων επικοινωνιακής πολιτικής που χρησιμοποιεί το ΕΙΜ (Παράρτημα Ι), θα συνάγουμε συμπεράσματα που σχετίζονται με την επικοινωνιακή πολιτική του και τον τρόπο συνεργασιών που επιλέγει να πραγματοποιεί καθώς και τα οφέλη που απορρέουν από αυτού του είδους τις συνεργασίες.

Το ΕΙΜ προσπαθεί με βήματα σταθερά να ανταποκρίνεται στις συνεχόμενες μεταβολές της κοινωνίας. Μην παρεκκλίνοντας από τους αρχικούς στόχους και σκοπούς της ΙΕΕΕ διαμορφώνει τον τρόπο προσέγγισης με το κοινό μέσω των δράσεων και δραστηριοτήτων του¹²⁹. Και ένας τρόπος προσέγγισης του κοινού είναι και οι περιοδικές εκθέσεις.

Η επικοινωνιακή πολιτική του ΕΙΜ αν και φαίνεται να μην είναι τόσο μεθοδευμένη από πλευράς διεύθυνσης και διοίκησης, αποφέρει καρπούς και έχει θετικά αποτελέσματα στην προβολή και στην ανάπτυξή του. Αυτό μπορεί να το συνάγει κανείς αν μελετήσει τους αριθμούς των επισκεπτών στους οποίους παρατηρείται μια σταθερή γενική αύξηση κατά μεγάλες χρονικές περιόδους, δεδομένων κάθε φορά και των ιδιαίτερων συνθηκών¹³⁰ με μικρές παροδικές αυξομειώσεις. Βέβαια η αύξηση των επισκεπτών δεν αποτελεί και πανάκια της επιτυχίας ενός μουσείου δεδομένης της γενικότερης στροφής του κοινού προς τα μουσεία και τους χώρους πολιτισμού προκειμένου να ψυχαγωγηθεί και να ενημερωθεί. Παρ' όλα αυτά την τελευταία πενταετία παρατηρείται μια σταθερή συστηματική αύξηση στην επισκεψιμότητα.

¹²⁹ Βλ. Παράρτημα IV, ερ. 3^η.

¹³⁰ Σε γενικές γραμμές παρατηρείται αύξηση στον αριθμό των επισκεπτών χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν έτη κατά τα οποία σημειώνεται ακόμα και σημαντική πτώση. Σε αυτό βέβαια πρέπει να συνυπολογιστούν διάφοροι παράγοντες όπως μεταξύ άλλων είναι και η κατάσταση που επικρατεί κάθε έτος στο κέντρο εξαιτίας των απεργιών και των διαδηλώσεων που λειτουργούν αποτρεπτικά για τους επισκέπτες, πόσο μάλλον όταν αυτές είναι συνεχόμενες και παρατεταμένες. Σε δεδομένη όμως αύξηση των επισκεπτών υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να παίζει σημαντικό ρόλο η απήχηση που μπορεί να έχει η εκάστοτε περιοδική έκθεση που είναι σε λειτουργία ώστε να ανεβάζει τον αριθμό των επισκεπτών. Για παράδειγμα το έτος 1983 οι επισκέπτες αριθμούσαν περί τους 11.000, το 1991 30.000, το 1996 49.000, το 2000 45.000, το 2005 37.000, το 2010 38.000, το 2011 36.000, το 2013 32.650, το 2015 36.850 και το 2017 40.000.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7. Η επισκεψιμότητα του ΕΙΜ από το 1983 μέχρι το 2017

Σαφώς και οι περιοδικές εκθέσεις δεν αποτελούν μία μονοδιάστατη πρακτική επικοινωνίας και προβολής ενός φορέα αλλά μπορούν να αξιοποιηθούν κατάλληλα από πολλά τμήματα που λειτουργούν συνήθως σε τέτοιους φορείς και να αποφέρουν τα μέγιστα δυνατά αποτελέσματα. Για παράδειγμα κατά τη διάρκεια μιας περιοδικής έκθεσης οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικών προγραμμάτων μπορούν να διεξάγουν εκπαιδευτικά προγράμματα τόσο για μαθητές όσο και για ενήλικες προκειμένου να κάνουν πιο ελκυστικό και πιο κατανοητό το περιεχόμενο της έκθεσης. Επίσης μπορούν να διεξάγονται ξεναγήσεις από τους επιμελητές της έκθεσης προσεγγίζοντας έτσι κόσμο που μπορεί να ήταν απρόθυμος να την επισκεφθεί αλλά με τη βοήθεια ενός ξεναγού η επίσκεψη γίνεται πάντα πιο άμεση και η πληροφορία πιο κατανοητή. Επιπλέον με αφορμή μια περιοδική έκθεση μπορεί να τυπωθεί κατάλογος αυτής αλλά και ποικίλες άλλες εκδόσεις με σχετικό περιεχόμενο που μπορούν να αποτελέσουν σημαντικά εγχειρίδια για επιστημονικές μελέτες και έρευνες. Τέλος μία περιοδική έκθεση μπορεί να γίνει αφορμή για τη δημιουργία παιδικών εργαστηρίων προσεγγίζοντας το παιδικό κοινό με έναν ευχάριστο και δημιουργικό τρόπο παρουσιάζοντας παράλληλα και το περιεχόμενο της περιοδικής έκθεσης κάτω από άλλο πρίσμα. Άλλωστε οι περιοδικές εκθέσεις αποτελούν τη μοναδική αφορμή να προβληθούν στο ευρύ κοινό, αντικείμενα που βρίσκονται στις αποθήκες των μουσείων και πιθανότατα να μην είχαν ποτέ την ευκαιρία να δουν το φως της δημοσιότητας. Παράλληλα με το εναλλασσόμενο κάθε φορά περιεχόμενο αυτών μπορεί ο εκάστοτε φορέας να προσεγγίσει και νέο κοινό με σχετικά ενδιαφέροντα.

Από την ενδελεχή παρατήρηση του πίνακα καταγραφής των περιοδικών εκθέσεων (Παράρτημα Ι) αλλά και από τα γραφήματα που προηγήθηκαν, εύκολα κατανοεί κανείς ότι οι περιοδικές εκθέσεις αποτελούν μια συστηματική πρακτική προβολής και επικοινωνίας του ΕΙΜ με το κοινό, που με την πάροδο των ετών αναπτύσσεται και εξελίσσεται σε όλο και περισσότερες συνεργασίες.

Το ΕΙΜ φαίνεται ότι από πολύ νωρίς έχει αντιληφθεί τα ευεργετικά οφέλη των συνεργασιών γι' αυτό και επιδιώκει να συνάπτει συνεργασίες με άλλους αδελφούς φορείς. Επιζητείται οι συνεργαζόμενοι φορείς να είναι ίδιας νοοτροπίας ώστε να υπάρχει σύμπνοια ιδεών και απόψεων και κατ' επέκταση και καλύτερη επικοινωνία¹³¹. Συνεργασίες μπορούν να επιτευχθούν στα πλαίσια παραγωγής εκδόσεων, τηλεοπτικών παραγωγών, εκδηλώσεων, ομιλιών, εκπαιδευτικών προγραμμάτων κ.ά. Η πιο συχνή όμως μορφή συνεργασίας μεταξύ πολιτιστικών φορέων στην οποία επιδίδεται και το ΕΙΜ με μεγάλη επιτυχία, πραγματοποιείται μέσω των περιοδικών εκθέσεων. Με οποιαδήποτε μορφή και αν υφίσταται μια τέτοια συνεργασία είτε πρόκειται για δανεισμό υλικού είτε για συνδιοργάνωση εκθέσεων είτε για περιοδεύουσα έκθεση του ΕΙΜ που φιλοξενείται σε άλλους χώρους, είτε για εκθέσεις που φιλοξενούνται στον δικό του χώρο, τα οφέλη για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς αλλά και για το κοινό που θα τις παρακολουθήσει είναι πολλαπλά. Όταν πρόκειται για περιοδικές εκθέσεις που λαμβάνουν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ, στόχος δεν είναι οι συνήθεις επισκέπτες του Μουσείου αλλά το απομακρυσμένο κοινό που συνήθως η επίσκεψη του στο ΕΙΜ είναι δύσκολη έως ανέφικτη. Με αυτού του είδους τις συνέργιες και μέσω της διακίνησης μουσειακών αντικειμένων και συλλογών τα μουσεία έχουν τη δυνατότητα να ενημερώσουν για το περιεχόμενό και τις συλλογές τους το απομακρυσμένο κοινό ενώ παράλληλα προωθείται και η γνώση σε μεγαλύτερο εύρος κοινού.

Το ΕΙΜ παρατηρείται ότι τα πρώτα δεκαπέντε τουλάχιστον χρόνια (1963-1978) είχε εστιάσει στην πραγματοποίηση περιοδικών εκθέσεων αποκλειστικά οργανωμένων από το ίδιο που φιλοξενούνταν στον χώρο του. Οι συνεργασίες ήταν σχεδόν ανύπαρκτες. Από το 1980 και μετά η παραχώρηση/δανεισμός υλικού από τις

¹³¹ Παράρτημα ΙΙΙ, ερ. 5^η.

συλλογές του, συμμετέχοντας με αυτόν τον τρόπο σε περιοδικές εκθέσεις άλλων, γίνεται μια πάγια τακτική ενώ οι συνεργασίες κάτω από αυτές τις συνθήκες είναι πια πολυάριθμες ανά έτος. Όσο πλησιάζουμε τα τελευταία έτη οι συνεργασίες πληθαίνουν. Αυτό αποδεικνύει την κατανόηση της σπουδαιότητας και του οφέλους που αποφέρει αυτή η μορφή συνεργασίας και το δίαυλο επικοινωνίας που μπορεί να δημιουργήσει με το απομακρυσμένο κοινό.

Με τις συνεργασίες αυτές κάθε φορέας αποκομίζει θετικές εμπειρίες και γνώση που μπορεί να εκμεταλλευτεί όποτε του δοθεί η ευκαιρία για την προβολή του αλλά και να κρατήσει ως παρακαταθήκη και να τις εφαρμόσει σε αντίστοιχες μελλοντικές περιστάσεις προς όφελος του. Με αυτόν τον τρόπο χτίζεται ένα δίκτυο συνεργασιών που επιφέρει θεαματικότερα και επικερδέστερα αποτελέσματα για τους αντισυμβαλλόμενους φορείς αλλά και για το κοινό που μπορεί να παρακολουθήσει ή να συμμετάσχει στις δράσεις αυτές.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις ισχύει το *ισχύς εν τη ενώσει* αφού στις συνεργασίες αυτές αποδίδεται θετικό πρόσημο για την ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ παρεμφερών φορέων, την προάσπιση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και την προβολή της με τον καλύτερο δυνατό τρόπο μέσω της διακίνησης των αντικειμένων και των συλλογών. Παράλληλα οι συνεργασίες αυτές αποτελούν παράδειγμα και δημιουργούν το κατάλληλο υπόβαθρο για μελλοντικές και εύρωστες συνεργασίες με ακόμα θεαματικότερα αποτελέσματα. Επίσης μέσω των συνεργασιών μπορεί να επιλυθεί ευκολότερα το οικονομικό κομμάτι που πολλές φορές αποτελεί αγκάθι για τη δημιουργία περιοδικών εκθέσεων αφού το οικονομικό κόστος μπορεί να ισομερισθεί στους συνεργαζόμενους φορείς και όχι να το επωμισθεί ένας μόνο φορέας.

Η ΙΕΕΕ έχει αποδείξει από πολύ νωρίς ότι πιστεύει στις συνεργασίες με άλλους αδελφούς φορείς. Απόδειξη αυτού άλλωστε αποτελεί και η πρώτη επίσημη δημόσια εμφάνιση που έκανε με την περιοδική έκθεση «Μνημεία του Ιερού Αγώνα» που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια συνεργασίας με τον Φ.Σ. *Παρνασσός* το 1884. Έκτοτε και μέχρι σήμερα αριθμεί πολλές συνεργασίες με διάφορους πολιτιστικούς φορείς.

Σε ότι έχει σχέση με τον χώρο που στεγάζονται οι περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ αξίζει να αναφερθεί ότι ο χώρος που στέγαζε τις περιοδικές εκθέσεις κατά τα πρώτα

έτη της λειτουργίας του στο κτήριο της Παλαιάς Βουλής ήταν ο ελεύθερος χώρος μπροστά από τα έδρανα στην Αίθουσα των Συνεδριάσεων. Ένας αρκετά περιορισμένος χώρος και κατά συνέπεια και οι εκθέσεις αυτές κατά τις πρώτες δεκαετίες ήταν μικρές και περιορισμένες. Αργότερα άρχισε να χρησιμοποιείται το περιστύλιο της Αίθουσας αυτής που είχε τη δυνατότητα να φιλοξενήσει εκτεταμένες εκθέσεις¹³² και έκτοτε αποτελεί τον μόνιμο χώρο στέγασης των περιοδικών του εκθέσεων. Γενικά παρατηρείται ότι επιδιώκεται ο χώρος των περιοδικών εκθέσεων του ΕΙΜ να καλύπτεται από εκθέσεις που οργανώνει κατ' αποκλειστικότητα το ίδιο ενώ λιγότερο σύνηθες αλλά όχι σπάνιο, είναι το φαινόμενο να γίνονται εκθέσεις με τη συνεργασία άλλων φορέων και ιδρυμάτων. Ειδικά την τελευταία δεκαετία οι συνεργασίες αυτές είναι ιδιαίτερα συχνές με αποτέλεσμα ακόμα και μέσα στο ίδιο έτος να πραγματοποιηθούν περισσότερες από μία περιοδικές εκθέσεις στον χώρο του.

Συγκεκριμένα πέραν των ετών που δεν έχουμε πληροφορίες (1969 και 1972) μόνο τα έτη 1979, 1984, 1986, 1989, 1993 και 1995 ο χώρος αυτός φαίνεται ότι έμεινε κενός γιατί τις υπόλοιπες χρονιές υπήρχαν πάντα εκθέσεις σε λειτουργία, είτε οργανωμένες από το ΕΙΜ είτε σε συνεργασία με άλλους φορείς. Βέβαια δεν σημαίνει ότι επειδή ο χώρος παρέμεινε κατά τα έτη αυτά κενός ότι αδράνησε και το ΕΙΜ. Αντιθέτως κατά τα έτη αυτά είτε συμμετείχε σε εκθέσεις άλλων είτε συνδιοργάνωνε εκθέσεις που φιλοξενήθηκαν σε άλλους χώρους.

Σχετικά με τους συνεργαζόμενους φορείς παρατηρείται ανά διαστήματα ότι υπάρχουν σχήματα που επαναλαμβάνονται ανά κάποια χρονικά διαστήματα. Αυτό αποδεικνύει ότι οι συνεργασίες ωφελούν όλους τους συνεργαζόμενους φορείς ώστε να επιδιώκουν να τις επαναλαμβάνουν. Επίσης πιθανότατα οι συνθήκες είναι κατάλληλες και ευνοϊκές ώστε να επαναλαμβάνονται επιτυχημένες συνεργασίες. Βάσει του Παραρτήματος Ι παρατηρούμε σχήματα συνεργασιών που επαναλαμβάνονται συνήθως σε κοντινές χρονικές περιόδους όπως για παράδειγμα με το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Κύπρου το 1991, το 1995, το 1996 και το 1999, το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών το 2003 και 2004, το Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης το 2015 και το 2016, τη Βυρωνική Εταιρεία Μεσολογγίου το 2010,

¹³² Παράρτημα V, ερ. 5^η.

2012 και 2013, το 1987 παραχωρήθηκαν αντικείμενα σε έκθεση του Βελλιδείου Πολιτιστικού Κέντρου στη Θεσσαλονίκη ενώ το 1992 και το 1993 περιόδευσαν εκθέσεις του ΕΙΜ σε αυτό κ.ά. Συνεργασίες κατ' εξακολούθηση έχουν πραγματοποιηθεί και με την Εθνική Τράπεζα τόσο με το Μορφωτικό Ίδρυμά της όσο και με το Ιστορικό Αρχείο της κατά τα έτη 1984, 1999 και 2011, καθώς επίσης και με το Μουσείο Μπενάκη κατά τα έτη 1987 και 1994.

Όλες αυτές οι συνεργασίες επαναλαμβάνονται γιατί υπάρχει και η αντίστοιχη ανταπόκριση του κοινού. Ενώ δεν πρέπει να παραλείψουμε το γεγονός ότι το ΕΙΜ επιδιώκει να διατηρεί δεσμούς με τους φορείς που συνηθίζει να συνεργάζεται αποδεικνύοντας ότι δείχνει εμπιστοσύνη και αντίστοιχα του επιδεικνύουν εκτίμηση και εμπιστοσύνη οι αντίστοιχοι φορείς.

Είναι σημαντικό να δούμε τα αποτελέσματα του πίνακα καταγραφής των περιοδικών εκθέσεων (Παράρτημα Ι) σε συνάρτηση και με άλλους παράγοντες όπως για παράδειγμα αυτόν της αλλαγής στη διεύθυνση του ΕΙΜ. Γι' αυτόν τον λόγο πραγματοποιήθηκαν και τα τρία γραφήματα (Γραφήματα 3, 4 & 5) που παρατέθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο και παρουσιάζουν το πλήθος των διαφόρων τύπων εκθέσεων βάσει των χρονικών περιόδων που συμπίπτουν με το ίδιο διευθυντικό πλαίσιο. Παρεμπιπτόντως αυτές οι χρονικοί περίοδοι που χαίρουν παρόμοιου πλαισίου διεύθυνσης τυχάνει να είναι σχεδόν ισομερείς.

Το Γράφημα 3 παρουσιάζει τη δραστηριότητα του ΕΙΜ σε ότι αφορά στις περιοδικές εκθέσεις κατά την περίοδο 1963-1979 (16 έτη) όπου δεν υπήρχε ορισμένος διευθυντής γιατί το προσωπικό ήταν επί της ουσίας δύο άτομα και δεν υπήρχε ακόμα κανονισμός λειτουργίας που να ορίζει τις αρμοδιότητες του καθένα. Ενώ τις αποφάσεις οργάνωσης και λειτουργίας του Μουσείου τις έπαιρνε το Δ.Σ. σε συνεργασία πάντα με το ελάχιστο επιστημονικό προσωπικό που υπήρχε.

Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας του, το ΕΙΜ ήταν επικεντρωμένο στην οργάνωση περιοδικών εκθέσεων αποκλειστικά από το ίδιο, σπάνια διέθετε υλικό του σε εκθέσεις άλλων και ποτέ δεν είχε συνεργαστεί με κάποιον άλλον φορέα στα πλαίσια δημιουργίας κάποιας περιοδικής έκθεσης.

Το Γράφημα 4 αφορά στην περίοδο 1980-1997 (17 έτη) όπου πραγματοποιήθηκε η θητεία του πρώτου Διευθυντή του ΕΙΜ, του κύριου Διονύσιου Μινώτου¹³³. Η ανάληψη καθηκόντων διευθυντή το 1980 σηματοδότησε μια νέα εποχή για την επικοινωνιακή πολιτική του Μουσείου. Μάλιστα το έτος 1979 καταρτίστηκε ο *Κανονισμός εργασίας της ΙΕΕΕ*¹³⁴ που όριζε με σαφήνεια τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες όλου του προσωπικού μεταξύ αυτών και του διευθυντή. Εν ολίγοις αλλάζει άρδην ο τρόπος διεύθυνσης του ΕΙΜ. Το ΕΙΜ αποκτά Διευθυντή που αναλαμβάνει πλήθος αρμοδιοτήτων και μεταξύ αυτών έχει και τον πρώτο λόγο για την οργάνωση και λειτουργία των εκθέσεων καθώς και για την προώθηση ή μη συνεργασιών με άλλους φορείς. Αυτήν την περίοδο παρατηρείται για πρώτη φορά το φαινόμενο της συνεργασίας με άλλους φορείς στα πλαίσια οργάνωσης περιοδικών εκθέσεων οι οποίες φιλοξενήθηκαν είτε στο ΕΙΜ είτε εκτός ΕΙΜ. Μάλιστα κάποια από αυτά τα έτη το ΕΙΜ μετρά αρκετές τέτοιες συνεργασίες. Επίσης την ίδια περίοδο παρατηρείται και μεγάλη συμμετοχικότητα του ΕΙΜ σε εκθέσεις άλλων φορέων. Η μορφή αυτή συνεργασιών φαίνεται να παγιώνεται με την πάροδο των ετών. Μέχρι και το 1997 που αποχωρεί ο Δ. Μινώτος, παρατηρείται ραγδαία αύξηση συμμετοχής του ΕΙΜ σε εκθέσεις άλλων φορέων καθώς και συνεργασιών για τις από κοινού οργανωμένες περιοδικές εκθέσεις. Η επικοινωνιακή αυτή πρακτική που εφαρμόστηκε επί διεύθυνσης Δ. Μινώτου και σχετίζεται με τις νέες μορφές συνεργασιών διατηρείται μέχρι και σήμερα.

Στο Γράφημα 5 που αφορά στην περίοδο 1998-2017 (19 έτη) και κατά συνέπεια στη θητεία της δεύτερης κατά σειρά διευθύντριας, κ. Ευθυμίας Παπασπύρου, παρατηρείται μια αισθητή αύξηση στη δραστηριότητα του ΕΙΜ. Αυξάνεται ο αριθμός συμμετοχών του σε εκθέσεις άλλων φορέων. Επίσης παρατηρούνται πιο συχνά συνεργασίες για περιοδικές εκθέσεις είτε στον χώρο του ΕΙΜ είτε εκτός αυτού.

Γενικά με την πάροδο των ετών διαπιστώνεται ότι αυξάνονται ποσοτικά οι δραστηριότητες του ΕΙΜ σχεδόν σε όλες τις μορφές πραγμάτωσης περιοδικών

¹³³ Ο κ. Διονύσιος Μινώτος που άνηκε ήδη στο επιστημονικό προσωπικό του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου παρέμεινε στη θέση του διευθυντή μέχρι και το 1997 που αποχώρησε λόγω συνταξιοδότησης. Από το 2004 συμμετέχει στο Δ.Σ. της ΙΕΕΕ ενώ από το 2010 μέχρι σήμερα είναι ο εκλεγμένος Πρόεδρος της.

¹³⁴ «Κανονισμός εργασίας της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας» στο *Πεπραγμένα του έτους 1979*, 93-101.

εκθέσεων. Αυτό οφείλεται και στην αύξηση του επιστημονικού προσωπικού και στον εμπλουτισμό των συλλογών γεγονός που δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για μελέτη και έρευνα αλλά και στην εμπειρία που αποκτά το προσωπικό με το πέρασ των χρόνων να οργανώνει εκθέσεις με μεγαλύτερη άνεση και ευκολία¹³⁵.

Όλη η διαδικασία οργάνωσης και υλοποίησης μιας περιοδικής έκθεσης είναι άκρως δημιουργική, από τη σύλληψη της ιδέας μέχρι και την υλοποίησή της. Το πρωταρχικό στάδιο όμως της δημιουργίας μιας έκθεσης είναι η ανεύρεση της θεματικής της και αυτή δεν επιλέγεται ποτέ τυχαία. Όταν υπάρχουν επετειακά έτη φροντίζεται ώστε να οργανωθεί περιοδική έκθεση με θεματική σχετική με τον αντίστοιχο εορτασμό π.χ. το 1977 η έκθεση «Μνήμη Ναυαρίνου 1827-1977» έγινε για τον εορτασμό των 150 χρόνων από τη Ναυμαχία, το ίδιο συνέβη και το 1985 που πραγματοποιήθηκε η έκθεση «Η Αθήνα 150 χρόνια πρωτεύουσας», το 2004 εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα πραγματοποιήθηκε η έκθεση «Αθήνα 1896-Α΄ Διεθνείς Ολυμπιακοί Αγώνες», το 2013 για τον εορτασμό των 100 χρόνων από τους Βαλκανικούς Πολέμους πραγματοποιήθηκε η έκθεση «Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913. Η πορεία προς τη νίκη» κ.ά. Επειδή όμως αυτό δεν είναι εφικτό για όλα τα έτη, όταν δεν υπάρχουν επετειακοί εορτασμοί, παραισφρέουν οι επιθυμίες και τα ειδικά ενδιαφέροντα των διαφόρων επιμελητών του Μουσείου που αναλαμβάνουν να οργανώσουν και τις εκάστοτε περιοδικές εκθέσεις.

Σε ό, τι αφορά πάλι το περιεχόμενο και τις θεματικές των εκδόσεων, παρατηρώντας κανείς παράλληλα τον πίνακα των περιοδικών εκθέσεων (Παράρτημα Ι) και αυτόν των εκδόσεων (Παράρτημα ΙΙ) εύκολα συνάγει το συμπέρασμα ότι πολύ συχνά οι εκδόσεις ακολουθούν τη θεματική των εκθέσεων. Για παράδειγμα το 1983 πραγματοποιείται η έκθεση «Σφραγίδες Ελευθερίας» και το ίδιο έτος εκδίδεται ο τόμος «Σφραγίδες Ελευθερίας 1821 –1832», το 1988 πραγματοποιείται η έκθεση «Δείγματα της ελληνικής κεντητικής» και το 1989 εκδίδονται τα «Ελληνικά Κεντήματα». Πολύ συχνά οι περιοδικές εκθέσεις συνοδεύονται από την έκδοση οδηγών που αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για όσους τις επισκέπτονται αλλά και έναν τρόπο δημοσίευσης των κειμηλίων που εκτίθενται σε αυτές. Για παράδειγμα το 1998 πραγματοποιήθηκε η έκθεση «Ρήγας Βελεστινλής Θετταλός» και εκδόθηκε

¹³⁵ Βλ. Παράρτημα IV, ερ. 7^η.

και ο οδηγός της «Ρήγα Βελεστινλή Θετταλού. Έκθεση αφιερωμένη στα 200 χρόνια από το θάνατό του», το 2004 πραγματοποιήθηκε η έκθεση «Αθήνα 1896-Α΄ Διεθνείς Ολυμπιακοί Αγώνες» και εκδόθηκε και ο αντίστοιχος κατάλογος.

Πέρα όμως από τις εκδόσεις που σχετίζονται με τις εκάστοτε περιοδικές εκθέσεις, πραγματοποιούνται και άλλες που κίνητρο τους μπορεί να είναι είτε τα προσωπικά ενδιαφέροντα των συνεργατών του Μουσείου είτε κάποιες σημαντικές και πολύτιμες συλλογές που κρίνεται ότι πρέπει να αναδειχθούν με αυτόν τον τρόπο.

Το ΕΙΜ από την ίδρυσή του φαίνεται να μεριμνά για την επικοινωνιακή του πολιτική, όχι όμως με τα κίνητρα που πιθανότατα ένας σύγχρονος φορέας ωθείται σε αυτό, αλλά βασιζόμενο πάντα στους αρχικούς σκοπούς και στόχους που όριζε το καταστατικό της ΙΕΕΕ και δεν ήταν άλλοι από την προσπάθεια διάδοσης της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Ένας τρόπος διάδοσης και τεκμηριωμένης προβολής της νεότερης ιστορίας γίνεται μέσω των περιοδικών εκθέσεων και των εκδόσεων του, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι παραγκωνίζει ή αδιαφορεί για άλλους τρόπους επικοινωνιακής πολιτικής.

Πιθανότατα αν εντατικοποιούσε την επικοινωνιακή του στρατηγική και έβλεπε το θέμα της ανάπτυξης της δημόσιας εικόνας του μέσα από τα σύγχρονα αυστηρά επαγγελματικά δεδομένα, θα μπορούσε να προβεί σε κάποιες καίριες κινήσεις που θα απέφεραν τα μέγιστα επιθυμητά αποτελέσματα. Για παράδειγμα θα μπορούσε να αναθέσει σε έναν έμπειρο επαγγελματία τόσο την προώθηση και προβολή της δημόσιας εικόνας του όσο και των δράσεων και των δραστηριοτήτων του ώστε τα αποτελέσματα να ήταν περισσότερο καρποφόρα από ότι τώρα που η επικοινωνιακή πολιτική βασίζεται στις προσωπικές δυνατότητες και την εμπειρία των ήδη υπάρχοντων υπαλλήλων εκ των οποίων κανείς δεν είναι απόλυτα καταρτισμένος πάνω σε αυτό.

Επίσης με δεδομένο το ότι η εκπαιδευτική πολιτική αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της επικοινωνιακής πολιτικής ενός τέτοιου φορέα καλό θα ήταν να λειτουργούσε ένα αμιγώς εκπαιδευτικό τμήμα. Οι αρμοδιότητες ενός τέτοιου τμήματος θα περιορίζονταν στις εκπαιδευτικές δράσεις με αποτέλεσμα αυτές να ανανεώνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα και να επικαιροποιούνται οι ήδη υπάρχουσες ώστε να είναι περισσότερο ελκυστικές για όσους τις παρακολουθούν.

Τέλος σημαντικό για την προώθηση του έργου της και των σκοπών της θα αποδεικνυόταν η αξιοποίηση των διαφόρων ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Μέσω αυτών θα κατάφερνε να αποκομίζει οικονομικούς πόρους που της είναι απαραίτητοι λόγω της δυσχερούς εθνικής οικονομικής κατάστασης που έχει άμεσο αντίκτυπο και στις κρατικές επιχορηγήσεις που λαμβάνει. Έτσι θα μπορούσε να προωθεί εργασίες και δράσεις που πιθανότατα υπό άλλες συνθήκες δύσκολα θα μπορούσε να φέρει εις πέρας. Ήδη το ΕΙΜ έχει μπει σε μια διαδικασία αναζήτησης πόρων προκειμένου να καλύψει κάποιες βασικές ανάγκες που θα προκύψουν λόγω των επετειακών εορτασμών που επίκεινται το 2021 για τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Έτσι έχει μπει στη διαδικασία υποβολής υποψηφιότητας σε κάποια σχετικά προγράμματα επιχορήγησης και αναμένει τα τελικά αποτελέσματα.

Πέραν των μεθόδων και των τακτικών που χρίζουν βελτίωσης προκειμένου το ΕΙΜ να ανταποκριθεί με άνεση στο μέγεθος και τον όγκο που απαιτούν οι περιστάσεις για το 2021. Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι έχει μπει σε τροχιά διεργασιών που υπό άλλες συνθήκες και σε άλλες εποχές ήταν πολύ ξένες γι' αυτό. Παρ' όλα αυτά σφυγμομετρώντας πάντα τα νέα δεδομένα και τις νέες τάσεις, προσπαθεί να ανταποκρίνεται με αξιοπρέπεια και όσο το δυνατόν με καλύτερο τρόπο στις κοινωνικές αλλαγές και τις απαιτήσεις του κοινού του, πάντα παραμένοντας προσηλωμένο στους αρχικούς στόχους και σκοπούς του.

Βιβλιογραφία

Athènes-Rome. Exposition interanationale de Rome en 1911. Section hellénique. Photographies. Catalogue illustré des photographies des monuments anciens et médiévaux de Grèce exécutés par la Königliche Messbildanstalt de Berlin au compte du Comité d'Athènes et exposées à Rome en 1911, par le Comité. Athènes, Imprimerie P.D. Sakellarios, 1911.

Αντζουλάτου-Ρετσίλα, Ευ. (2005). *Πολιτιστικά και Μουσειολογικά Σύμμεικτα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Βελοπούλου, Αγγ. (επιμ.) (2003). *Πολιτισμική Επικοινωνία*, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Βοβολίνης, Κ. (1951). *Το Χρονικόν του «Παρνασσού»(1865-1950)*. Αθήνα: Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασός».

Black, Gr. (2014). *Το ελκυστικό μουσείο. Μουσεία και επισκέπτες*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Δασκαλοπούλου, Σ., Μπούνια, Αλ., Νικονάνου, Ν. & Μπακογιάννη, Σ. (επιμ) (2004). *Μουσείο, Επικοινωνία και Νέες Τεχνολογίες*. Μυτιλήνη: Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας & Επικοινωνίας Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Πρώτο Διεθνές Συνέδριο Μουσειολογίας, Μυτιλήνη, 31/5-2/6/2002.

Δερμιτζάκη, Αικ. (2011). *Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος: ίδρυση, συλλεκτική πολιτική και άλλες δράσεις (1882-1926)*. Αθήνα: Διδακτορική διατριβή (ΕΚΠΑ).

Δημακοπούλου, Χ. (1982). *Η ίδρυσις της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*. Αθήνα: ανάτυπο εκ του περιοδικού «Βωμοί».

Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό τομ. 8^{ος} (1983), Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Edson, G. & Dean, D. (2008). *The Handbook for Museums*. Great Britan: Routledge.

Hein, G. (2005). *Learning in the Museum*. New York: Routledge.

Hooper-Greenhill, Ei. (1999). *The educational role of the Museum*. London and New York: Routledge.

Hooper-Greenhill, Ei. (2007). *Museums and Education. Purpose, Pedagogy, Performansce*. London and New York: Routledge.

Καζανάκη-Λάππα, Μ. & Μαλλούχου-Tufano, Φ. (2009). *Τα βυζαντινά μνημεία της Ελλάδος στη Διεθνή Έκθεση της Ρώμης του 1911*. Αθήνα: Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος.

Λάμπρου, Σπ. (1910). «Η ἐν Ῥώμῃ ἑκθεσις τῶν εἰκόνων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου». Στο Σπ. Λάμπρου (επιμ.), *Νέος Ελληνομνήμων* τομ. 7^{ος}, 399-434.

Λάμπρου, Σπ. (1911). «Τὰ ἑλληνικὰ ἐκθέματα ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ καὶ ἱστορικῇ ἐκθέσει τῆς Ῥώμης». Στο Σπ. Λάμπρου (επιμ.), *Νέος Ελληνομνήμων* τομ. 8^{ος}, 60-69.

Λάππας, Τ. (1982). *Τα 100 χρόνια της Ιστορικής-Εθνολογικής Εταιρείας και του Μουσείου της 1882-1982*. Αθήνα: Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος.

Lord, B. (2007). *The Manual of Museum Learning*. USA: Altamira press.

Μαραγκού, Ελ. & Τσιμπούκη, Θ. (επιμ.) (2010). *Η δική μας Αμερική*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Μουλλάς, Παν. (1988). «Πολίτης Νικόλαος». Στο *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*, τομ. 8^{ος}. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 320-321.
- Μουσούρη, Θ. (1999). «Μουσεία για όλους; Προγράμματα προσέγγισης στο Διεθνή χώρο». Στο *Αρχαιολογία & Τέχνες*, 73, 65-66.
- Μπαντιμαρούδης, Φιλ. (2011). *Πολιτιστική Επικοινωνία. Οργανισμοί, θεωρίες, μέσα*. Αθήνα: Εκδόσεις Κρητική Επιστημονική Βιβλιοθήκη.
- Μπότασης, Δημ. (1956). «Η αναβίωσις της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας». Στο ΔΙΕΕΕ, τομ.11, γ'-η.'
- Μπούνια, Αλ. (2015). *Στα παρασκήνια του Μουσείου*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Macdonald, Sh. (2006). *Μουσείο και Μουσειακές Σπουδές ένας πλήρης οδηγός*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.
- Merriman, N. (1999). «Ανοίγοντας τα μουσεία στο κοινό». Στο *Αρχαιολογία & Τέχνες* 72, 43-46.
- Νάκου, Ει. (2001). *Μουσεία: Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*. Αθήνα: Νήσος.
- Νικολάου, Γ. (2009). «Η Συλλογή επίπλων του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου». Στο Ν. Καστρίτη (επιμ.), *Τεκμήρια Ιστορίας. Μονογραφίες*, 69-76.
- Νικολάου, Γ. (2010). «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος. Τα πρώτα χρόνια της δράσης της (1882-1892)». Στο Ν. Καστρίτη (επιμ.), *Τεκμήρια Ιστορίας-Μονογραφίες*, 11-24.
- Νικολάου, Γ. (2011). «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος. Η δεύτερη και η τρίτη δεκαετία της δράσης της (1893-1916)». Στο Ν. Καστρίτη (επιμ.), *Τεκμήρια Ιστορίας-Μονογραφίες*, 11-25.
- Νικολάου, Γ. (2015). «Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος τη δεκαετία 1917-1926». Στο Ρ. Κατσιμάρδου (επιμ.), *Τεκμήρια Ιστορίας. Μονογραφίες*, 11-20.
- Παπακώστας, Αγγ. (επιμ.) (1970). *Η δράσις του Συλλόγου κατά την Εκατονταετίαν 1869-1969*. Αθήνα: Ο εν Αθήναις Σύλλογος προς Διάδοσιν των ελληνικών γραμμάτων.
- Παπαναστασίου, Μ. (επιμ.) (2015). *Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Η Ιστορία και οι συλλογές του*. Αθήνα: Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος.
- Παπασπύρου, Ευ. (2015). «Πρωτοβουλίες της ΙΕΕΕ για την ανάδειξη ιστορικών χώρων και μνημείων». Στο Ρ. Κατσιμάρδου (επιμ.), *Τεκμήρια Ιστορίας. Μονογραφίες*, 107-115.
- Pearce, S. (2002). *Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνιας.
- Ράδος Κ. (1927). *Εικονογραφημένος κατάλογος των αντικειμένων του μουσείου*, Αθήνα: ΙΕΕΕ.
- Rados, C. (1908). *L' Exposition Maritime Internationale de 1907*. Bordeaux: Imprimerie G. Gounouilh.
- Σκαλτσά, Μ. (1999). *Για τη Μουσειολογία και τον Πολιτισμό*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Εντευκτηρίου.
- Δελτία της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος (ΔΙΕΕΕ), τομ. Ζ', Η', Θ', Ε', 11.
- Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» και Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος (επιμ.) (1884). *Έκθεσις Μνημείων του Ιερού Αγώνα*. Αθήνα: Τύποις Γ. Σταυριανού.

Αρχειακές πηγές

- Αρχείο ΙΕΕΕ, Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος.
- Εφημερίδες *Αθήναι, Αιών, Ακρόπολις, Εστία, Η Καθημερινή*
- Βασιλικό Διάταγμα της 27^{ης} Μαΐου 1889 (ΦΕΚ Αρ. 85, Αθήνα, 3/4/1889).
- ΦΕΚ 171/25-6-1914, νόμος περί σωματείων, 281/1914 .
- Καταστατικά της ΙΕΕΕ
- ΦΕΚ Α 153/28-06-2002, νόμος περί προστασίας των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς, 3028/2002.

Διαδικτυακές πηγές

- <http://www.nhmuseum.gr/>
- <http://www.culture.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1711>

Παράρτημα Ι

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	
1963	• "Ιωάννης Γαβριήλ Ευνάρδος και Ελβετικός Φιλελληνισμός" • "Ελληνική Επανάσταση και Γαλλικός Φιλελληνισμός" • "Το Ναυτικό της Επανάστασης του 1821"				
1964					
	• "Ιστορία των Ιονίων Νήσων" • "Ιστορία του Ελληνικού Ναυτικού" • "Ιστορία της Φιλικής Εταιρείας" • "Ναυτικά κειμήλια" στα πλαίσια των εκδηλώσεων της Ναυτικής Εβδομάδας				
1965-1966					• Πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις με ποικίλες θεματικές
	• "Ιστορία των Ιονίων Νήσων" • "Ιστορία του Ελληνικού Ναυτικού" • "Φιλική Εταιρεία" • Έκθεση για τη Ναυτική Εβδομάδα το 1965 και το 1966				
1967					
	• "Νεώτερη Ιστορία των Αθηνών"				
1968					
	• "Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος εις την Λαϊκήν Εικονογραφίαν" • "Εθνικές Ενδυμασίες και Λαϊκή Τέχνη"			• Παραχώρησε υλικό στην Πολεμική Έκθεση των Ελλήνων στο Ζάππειο • Παραχώρηση υλικού στην Ιστορικήν και Εθνολογικήν Εταιρεία Πελοποννήσου	• Εκδηλώσεις με διάφορες αφορμές όπως επτετίους κ.ά.
1969	Δεν υπάρχουν πληροφορίες				
1970					
	• Έκθεση Ναυτικών Κειμηλίων επ' ευκαιρία του εορτασμού της Ναυτικής εβδομάδας				

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	
1971	• "Προσωπογραφία των Αγωνιστών του 1821" • Έκθεση Ναυτικών Κειμηλίων επ' ευκαιρία του εορτασμού της Ναυτικής εβδομάδας	• Σε συνεργασία με την Ιερά Σύνοδο η έκθεση "Εκκλησιαστικά Κειμήλια και Ενθυμήματα του Ιερού Αγώνος"			
1972					
	Δεν υπάρχουν πληροφορίες			• Παραχωρήθηκαν πίνακες και τα κειμήλια του Χρυσστόμου Ν. Σμύρνης για έκθεση της Εορτίας Νέας Σμύρνης σχετική με την Μικρασιατική Εκστρατεία.	
1973	• "1912-1913 εις την Λαϊκήν Εικονογραφίαν"				
1974	• "Η Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος εις την Ακαδημαϊκήν και Λαϊκήν Εικονογραφίαν"				
1975	• "Η Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος εις την Ακαδημαϊκήν και Λαϊκήν Εικονογραφίαν"				
1976	• "Η Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος εις την Ακαδημαϊκήν και Λαϊκήν Εικονογραφίαν"				
1977	• "Μνήμη Ναυαρίνου 1827-1977"				
1978					
	• "Ελληνικά Νησιά" στα πλαίσια του εορτασμού της Ναυτικής Εβδομάδας			• Παραχώρηση υλικού στις εκθέσεις: 1. του Υπ. Παιδείας "Εκθεσιν διά τὰ δικαιώματα του ανθρώπου" 2. του Πολεμικού Μουσείου με έργα της ζωγράφου-ιστορικού Θάλειας Φλωρά-Καραβία 3. της Σχολής Ευελπίδων για τα 150 χρόνια από την ίδρυση της	
1979				Παραχώρηση υλικού: 1. στο Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος για έκθεση επ' ευκαιρία της Ναυτικής Εβδομάδας 2. σε έκθεση για τον Τύπο του Ελληνισμού της Διασποράς, στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, υπό την αιγίδα μεικτής επιτροπής 3. σε έκθεση για τα 100 χρόνια από το θάνατο του Αρ. Βαλαωρίτη, του Υπ. Παιδείας και Υπ. Πολιτισμού	

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	
1980	• "Η λαϊκή λιθογραφία του '40" (συμπληρώθηκε από ιδιωτικές συλλογές)				
1981					
		• Έκθεση για το Καστελλόριζο σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Απανταχού Καστελλοριζίων		• Παραχωρήθηκαν στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα αντίγραφα φωτογραφιών, ελαιογραφιών, φωτογραφίες και προθήκες.	• Ομιλίες στο ΕΙΜ για τη συμπλήρωση 100 χρόνων από την ενσωμάτωση Θεσσαλίας με τη συνεργασία της Συντονιστικής Επιτροπής Εορταστικών Εκδηλώσεων των Τρικάλων και των Συνδέσμων "Οι φίλοι του Πηλίου" και "Οι φίλοι της Παράδοσης"
1982					
	• Έκθεση με ελληνικές φορεσιές από ελληνικά νησιά και σχετικά χαρακτηριστικά στα πλαίσια των εκδηλώσεων της Ναυτικής Εβδομάδας			Παραχώρηση υλικού σε: • Έκθεση του Ιταλικού Ινστιτούτου σε συνεργασία με το ΕΙΕ και την Ακαδημία Αθηνών με τίτλο "Ο Garibaldi και ο ιταλικός φιλελληνισμός του ΙΘ' αι." • Έκθεση του Βυζαντινού Μουσείου για τα 60 χρόνια της Μικρασιατικής καταστροφής "Κειμήλια προσφύγων" • Έκθεση του Συνδέσμου Αιγυπτιακών Ελλήνων "Οι Έλληνες στην Αίγυπτο 4000 χρόνια παρουσία" • Έκθεση στην Αμβέρσα "Ανακαλύπτοντας την Ελλάδα" στα πλαίσια των εκδηλώσεων Ευρωπαϊκά-Ελλάς • Έκθεση του Γαλλικού Ινστιτούτου "Ο φιλελληνισμός στην καθημερινή ζωή της Γαλλίας από το 1824 έως το 1830" • Παραχώρηση αντιγράφων φωτογραφικού υλικού και προσωπικών ενθυμίων στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσσαλονίκη	• Πλήθος ομιλιών από μέλη και μη της ΙΕΕΕ που έλαβαν χώρα στη Παλαιά Βουλή
1983					• Μέλη της έλαβαν μέρος στο συνέδριο "Κοράς και Χίος" στη Χίο και στους εορτασμούς του Κέντρου Νεοελληνικών Σπουδών • Σειρά ομιλιών με θέματα σχετικά με τη νεοελληνική λαϊκή τέχνη και τη λαογραφική συλλογή της που μόλις είχε εγκαινιαστεί • Παραχώρηση υλικού σε εκπομπές με ιστορικά θέματα
	• "Σφραγιδες Ελευθερίας"				
1984				• Παραχωρήθηκαν φωτογραφίες στο Μουσείο Μπενάκη για έκθεση για τα 150 χρόνια της Αθήνας σαν πρωτεύουσας • Παραχωρήθηκαν αφίσες για έκθεση στην Εθνική Πινακοθήκη	• Σε συνεργασία με την Εθνική Τράπεζα στα πλαίσια του εορτασμού της συμπλήρωσης των 80 χρόνων από τον Μακεδονικό Αγώνα πραγματοποιήθηκε βίντεο με υλικό του Μουσείου • Μέλη της ΙΕΕΕ συμμετείχαν σε συνέδριο του Ιδρύματος της Χερσονήσου του Αίμου • Συμμετείχε σε συνέδριο στην Μύκονο οργανωμένο από το Λαογραφικό Μουσείο Μυκόνου

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	
1985	• "Η Αθήνα 150 χρόνια πρωτεύουσα"			• Παραχωρήθηκε υλικό στις εκθέσεις του Υπουργείου Πολιτισμού για τις εκδηλώσεις Αθήνα Πολιτιστική Πρωτεύουσα: 1. "Ελλάδα και Θάλασσα" 2. "Δημοκρατία- Αρχαία Ελληνική παιδεία" 3. "Αθήνα από το τέλος του αρχαίου κόσμου ως την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους" 4. "Αθήνα Ευρωπαϊκή υπόθεση" 5. "Αθήνα 1900-1985" • Παραχωρήθηκε υλικό στο Σύνδεσμο Αιγυπτιακών Ελλήνων για την έκθεση "Η ελληνορθόδοξος Εκκλησία στην Αίγυπτο" • Παραχωρήθηκε υλικό στο Μουσείο Μπενάκη για την έκθεση "Φωτογραφικές μαρτυρίες. Αθήνα 1839-1900" • Παραχωρήθηκε υλικό στο Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο για την έκθεση "Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 και οι φιλέλληνες"	• Σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Θεσσαλονικέων οργανώθηκε ημερίδα. • Σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού του ΥΠΠΟ οργανώθηκε σεμινάριο που έλαβαν μέρος όλα τα Λαογραφικά Μουσεία της Ελλάδος και οι κυριότερες λαογραφικές συλλογές. • Συνέβαλε με φωτογραφικό υλικό στην έκδοση "Μακεδονικός Αγών" που κυκλοφόρησε η Εκδοτική Αθηνών
1986				• Προσωρινή παραχώρηση αντικειμένων στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα Θεσ/κης • Παραχώρηση υλικού: 1. στην έκθεση "Η Αναγέννηση της Ελλάδος και ο Ιταλικός Φιλελληνισμός" του Palazzo Venezia της Ρώμης 2. στην έκθεση του Δήμου Αθηναίων στο σπίτι της Αγγελικής Χατζημιχαήλ σχετικά με τα ξυλόγλυπτα της ελληνικής λαϊκής τέχνης 3. στην έκθεση για τα 150 χρόνια της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας	• Έλαβε μέρος στα συμπόσια: 1. "Το Μουσείο και οι φίλοι του" που οργανώθηκε από την Παγκόσμια Ομοσπονδία Φίλων των Μουσείων και τους φίλους του Μουσείου Μπενάκη στο Πολεμικό Μουσείο 2. της Εραλδικής και Γενεαλογικής Εταιρείας στο ΕΙΜ και στο συνέδριο για τον Ελευθέριο Βενιζέλο στο ΕΙΕ
1987		• Έκθεση κειμηλίων του Βύρωνα στα πλαίσια διεθνούς συμποσίου Βύρωνα σε συνεργασία με το Μουσείο Μπενάκη και την Εθνική Βιβλιοθήκη • Σε συνεργασία με τον Σύλλογο Αθηναίων οργανώθηκε εκδήλωση για την 28η Οκτωβρίου		• Παραχωρήθηκαν αντικείμενα στις εκθέσεις: 1. της Γενναδείου Βιβλιοθήκης για τον ιδρυτή της Γ. Γεννάδιο 2. της Σχολής Καλών Τεχνών στην Πινακοθήκη με την ευκαιρία του εορτασμού των 150 χρόνων από την ίδρυση της 3. του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Καλλιθέας για την ελληνική γελοιογραφία 4. του Βελλιδείου Πολιτιστικού Κέντρου Θεσ/κης στα πλαίσια των εκδηλώσεων για τα 75 χρόνια από την απελευθέρωση της Θεσ/κης 5. του Μουσείου Μπενάκη στο Amsterdam "Ελλάδα και Θάλασσα" 6. και στην εκδήλωση για τα εγκαίνια του Σπιτιού της Κύπρου	• Πραγματοποιήθηκαν ομιλίες από μέλη της ΙΕΕΕ στις εκδηλώσεις του Ομίλου Αρχαιοφίλων "η Αθήνη"
1988	• Έκθεση με ναυτικά κειμήλια του '21 στα πλαίσια του εορτασμού της Ναυτικής Εβδομάδας • "Δείγματα της ελληνικής κεντητικής" με αφορμή τον εορτασμό για τα 70 χρόνια του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης		• Σε συνεργασία με την Ελληνοαμερικανική Ένωση οργανώθηκαν οι εκθέσεις "Ενθύμια από την Επανάσταση του 1821" και "Λαϊκοί εικονογράφοι απεικονίζουν το Έπος του '40" σε αίθουσα της και στα εγκαίνια αυτών μέλη της ΙΕΕΕ εκφώνησαν ομιλίες με σχετικά θέματα	• Συμμετείχε: 1. στην έκθεση "Ο Βύρωνας στην Ελλάδα" που οργάνωσαν το ΥΠΠΟ και το Βρετανικό Συμβούλιο στο κτήριο Κωστή Παλαμά 2. στην έκθεση του Δήμου Αθηναίων στην Πινακοθήκη για την 25η Μαρτίου με όπλα αγωνιστών του 1821 3. στην έκθεση του Δήμου Ιωαννίνων για την απελευθέρωση της πόλεως 4. στην έκθεση του Πολυτεχνείου για τα 150 χρόνια από την ίδρυση του 5. στην έκθεση "Η ποδιά της γυναίκας φορεσιάς" του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων 6. στην έκθεση "Η Ελλάδα ακουμπά στη θάλασσα" του ΥΠΠΟ 7. στην έκθεση του Πολεμικού Μουσείου στο Ναύπλιο με την ευκαιρία του Νέου Παραρτήματος του 8. στην έκθεση της Biblioteca Clansesse για τον Λόρδο Βύρωνα	• Παραχωρήθηκαν αντικείμενα με τη μορφή μόνιμου δανεισμού στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσ/κη • Συνεισέφερε στις εργασίες της έκθεσης του ενδυματολογικού τμήματος του Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Κορίνθου

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	
1988		• Έκθεση με ναυτικά κειμήλια του '21 στα πλαίσια του εορτασμού της Ναυτικής Εβδομάδας • "Δείγματα της ελληνικής κεντητικής" με αφορμή τον εορτασμό για τα 70 χρόνια του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης	• Σε συνεργασία με την Ελληνοαμερικανική Ένωση οργανώθηκαν οι εκθέσεις "Ενθύμια από την Επανάσταση του 1821" και "Λαϊκοί εικονογράφοι απεικονίζουν το Έπος του '40" σε αίθουσα της και στα εγκαίνια αυτών μέλη της ΙΕΕΕ εκφώνησαν ομιλίες με σχετικά θέματα	• Συμμετείχε: 1. στην έκθεση "Ο Βύρωνας στην Ελλάδα" που οργάνωσαν το ΥΠΠΟ και το Βρετανικό Συμβούλιο στο κτήριο Κωστή Παλαμά 2. στην έκθεση του Δήμου Αθηναίων στην Πινακοθήκη για την 25η Μαρτίου με όπλα αγωνιστών του 1821 3. στην έκθεση του Δήμου Ιωαννίνων για την απελευθέρωση της πόλεως 4. στην έκθεση του Πολυτεχνείου για τα 150 χρόνια από την ίδρυση του 5. στην έκθεση "Η ποδιά της γυναικείας φορεσιάς" του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων 6. στην έκθεση "Η Ελλάδα ακουμπά στη θάλασσα" του ΥΠΠΟ 7. στην έκθεση του Πολεμικού Μουσείου στο Ναύπλιο με την ευκαιρία του Νέου Παραρτήματος του 8. στην έκθεση της Biblioteca Clansesse για τον Λόρδο Βύρωνα	• Παραχωρήθηκαν αντικείμενα με τη μορφή μόνιμου δανεισμού στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσ/κη • Συνεισέφερε στις εργασίες της έκθεσης του ενδυματολογικού τμήματος του Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Κορίνθου
1989			• Σε συνεργασία με το Κέντρο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης οργανώθηκε η έκθεση "Ευλόγυπτες σφραγίδες για σταμπωτά υφάσματα" στην οικία της Αγγ. Χατζημιχάλη	• Συμμετείχε στις εκθέσεις: 1. του ΥΠΠΟ "Το Πνεύμα και το Σώμα" στο Ζάππειο 2. του Δήμου Πειραιά 3. του Δήμου Αθηναίων και της Ελληνικής Φωτογραφικής Εταιρείας στη Δημοτική Πινακοθήκη για τα 150 χρόνια της φωτογραφίας 4. του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων "Δέκα Έλληνες Λαϊκοί Εικαστικοί Καλλιτέχνες- έρωτες του Γένους" 5. του Πολεμικού Μουσείου στο Παράρτημά του στο Ναύπλιο 6. του 7ου Διεθνούς Συμποσίου με θέμα "Η χαρτογράφηση του Ελληνικού παράλιου και νησιωτικού χώρου" 7. του Γαλλικού Ινστιτούτου "Από την Γαλλική Επανάσταση στην Ελληνική Επανάσταση"	• Ομιλία πραγματοποιήθηκε την 28η Οκτωβρίου στο ΕΙΜ σε συνεργασία με τον Σύλλογο Αθηναίων •Εκδήλωση με προβολή βίντεο με θέμα "Προς την Αλύζεια" της Λήδας Κυπριασιώτου
1990		• Το Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού Υποψηφιότητας Ολυμπιακών Αγώνων Αθήνα '96 σε συνεργασία με την ΙΕΕΕ οργάνωσε την έκθεση "Η ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων στη ροή των αιώνων". • Το Έπος του '40"	• Η Ελληνοαμερικανική Ένωση οργάνωσε έκθεση με κειμήλια του ΕΙΜ για τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου • Σε συνεργασία με το Κέντρο Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας του ΕΙΕ οργανώθηκε η έκθεση "Σίδη: Νομισματοκοπία, επιγραφές και ιστορία μιας αρχαίας ελληνικής πόλης στη Μικρά Ασία"	• Συμμετοχή σε εκθέσεις: 1. του Δήμου Πειραιά "Μακεδονικός Αγών" 2. του Δήμου Αθηναίων "Μακεδονικός Αγών" 3. της Πινακοθήκης Περιόδη και του Σώματος Ελληνικών Οδηγών "Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 μέσα από ιδιωτικές συλλογές" 4. της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης "Ο αμερικανικός φιλελληνισμός στον Αγώνα του 1821" 5. του Π. Τέσης, πρυτάνεως της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών με προσωπογραφίες Ελλήνων και Φιλελλήνων του Αγώνα του '21 6. της Εθνικής Βιβλιοθήκης με την ευκαιρία του εορτασμού των 50 χρόνων από τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο 1940-1941	• Οργανώθηκε σε συνεργασία με το Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής και τη Βρετανική Πρεσβεία συμπόσιο με θέμα "Η Βρετανική στρατιωτική συμμετοχή στην Ελλάδα κατά τον πόλεμο 1940-1941" • Προσφέρθηκε βοήθεια για το στήσιμο του εκθεσιακού χώρου του Ιστορικού Λαογραφικού Μουσείου Κορίνθου • Συμμετοχή στην ημερίδα του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Αθηναίων "Τυπογραφική τέχνη του 18ου και 19ου αι." • Εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με διάφορους φορείς όπως τον Σύλλογο Βλασιωτών Αθηνών και την Κερκυραϊκή Εστία Αθηνών • Σε συνεργασία με την Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία των Θεσσαλών και την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης "Φερών-Βελεστίου-Ρήγα" οργανώθηκε εκδήλωση για τον μαρτυρικό θάνατο του Ρήγα

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
1991					
	• "Ελληνικά Κοσμήματα"	• Σε συνεργασία με τον Ελληνοελβετικό Σύνδεσμο "Ιωάννης Γαβριήλ Ευνάρδος" η έκθεση "Ο Frederic Boissonnas και η Ελλάδα, 1903-1923"	• Σε συνεργασία με το Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου η έκθεση "Κειμήλια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821" στη Λευκωσία	• Στο Βελλίδειο Πολιτιστικό Κέντρο Θεσ/κης παραχωρήθηκαν λιθογραφίες του 1940 • Στην Κυπριακή Πρεσβεία παραχωρήθηκε η σημαία των Κυπρίων αγωνιστών	• ΙΕΕΕ & Πανεπιστήμιο Αθηνών σε συνεργασία με την Πρεσβεία της Ρουμανίας οργάνωσαν συμπόσιο με θέμα "170 χρόνια από τα επαναστατικά γεγονότα του 1821 στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες της Βλαχίας και της Μολδαβίας" • σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Ελληνίδων Επιστημόνων οργανώθηκε ημερίδα με θέμα "Η διαχρονική πορεία του ελληνισμού στην Μακεδονία"
1992					
	• "Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-13"		• Μεταφέρθηκε η έκθεση "Παραδοσιακά ελληνικά κοσμήματα" στο Βελλίδειο Πολιτιστικό Κέντρο Θεσ/κης	• Παραχωρήθηκαν χαρακτηριστικά και ζωγραφικά στην έκθεση "Έργα ζωγραφικής και χαρακτηριστικές εμπνευσμένα από την επανάσταση του 1821" της Πινακοθήκης Πιερρίδη και το Σώμα Ελληνίδων Οδηγών • Παραχωρήθηκε φωτ. Υλικό στην έκθεση "ο τραγικός χειμώνας της πείνας 1941-2" του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Αθηναίων και της Εταιρείας Μελέτης	• Με ομιλία συμμετείχε στο "αφιέρωμα στην ελληνίδα του 40" του Σοροπτιμιστικού Ομίλου Πειραιά • Συνεργασία με πολλούς φορείς για την πραγματοποίηση ομιλιών για τον Μακεδονικό Αγώνα
1993					
			• Σε συνεργασία με το Τρικούπιο Πολιτιστικό Κέντρο Μεσολογγίου οργανώθηκε η Έκθεση "Χαρίλαος Τρικούπης" στο Μεσολόγγι • Η έκθεση "Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-3" μεταφέρθηκε στο Βελλίδειο Πολιτιστικό Κέντρο στη Θεσ/κη	• Παραχωρήθηκαν ζωγραφικά, χαρακτηριστικά και φωτογραφίες στη Δημοτική Πινακοθήκη Αθηνών και στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων για εκθέσεις σχετικά με τους Βαλκανικούς Πολέμους • Απέστειλαν μεσαιωνικό οπλισμό στην Ιταλία για έκθεση "Palmanova-Fortezza d'Euroa"	
			• Σε συνεργασία με Εταιρεία ηπειρωτικών Μελετών έκθεση "Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-13" στα Γιάννενα	• Παραχωρήθηκαν χαρακτηριστικά, χάρτες και κειμήλια του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη για έκθεση "Περιηγητές στη Μάνη 15ος -19ος αι." στο Γύθειο	
			• Σε συνεργασία με την Ιερά Μητρόπολη Κιλκίς πραγματοποιήθηκε έκθεση για τους Βαλκανικούς Πολέμους	• Στο Δημαρχείο Αθηνών εξέθεσε κειμήλια του γαλλικού φιλελληνισμού	
			• Σε συνεργασία με Μονεμβασιώτικο Όμιλο έκθεση "Η Μονεμβασία στην Επανάσταση του 21"	• Στην Εθνική Πινακοθήκη παραχωρήθηκαν φωτογραφίες για την έκθεση "Το παιδί στη Νεοελληνική Τέχνη"	
			• Στη Δράμα σε συνεργασία με το Δήμο Δράμας και την Εταιρεία Δραμινών Μελετών εξετέθησαν κειμήλια του Χρυσοστόμου Σμύρνης στα πλαίσια εκδηλώσεων για τη μνήμη του		
			• Στη Θεσσαλονίκη στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα παρουσιάστηκαν τα κειμήλια του Χρυσοστόμου Σμύρνης		
1994					
	• Στα πλαίσια εκδήλωσης για τα 50 χρόνια από την Απελευθέρωση της Αθήνας οργανώθηκε μικρή έκθεση με σχετικό υλικό		• Σε συνεργασία με το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα Θεσ/κης και το Μουσείο Μπενάκη πραγματοποιήθηκε έκθεση για τον Μακεδονομάχο Παύλο Μελά	• Απέστειλαν έργα του Πιτζαμάνου σε έκθεση που οργανώθηκε από τον Δήμο Αργοστολίου "Κεφαλληνές Ζωγράφοι και Γλύπτες του 19ου και 20ου αι."	
				• Παραχωρήθηκαν λιθογραφίες στην Ακαδημία Αθηνών για έκθεση	

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	
1995			• Σε συνεργασία με το Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου οργανώθηκε έκθεση "Κόσμημα της Νεοελληνικής Παραδοσιακής Φορεσιάς, 18ος-19ος αι." της Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου η έκθεση "Κειμήλια του Αγώνος της Ανεξαρτησίας" στο Μεσολόγγι	• Παραχωρήθηκε υλικό στους: • Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων "Αθηναϊκός Νεοκλασικισμός, Γέννηση, Εξέλιξη και Παρακμή" • Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού και Μορφωτικών Σχέσεων του ΥΠΠΟ, Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του ΕΙΕ, Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος και Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου "Ναυπηγική και πλοία της Ανατολικής Μεσογείου, 18ος-19ος αι." • Ακαδημία Αθηνών "Έπος του '40- Κατοχή-Αντίσταση" • Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων, Ίδρυμα Βορειοηπειρωτικών Ερευνών, τη Συντονιστική Φοιτηκή Επιτροπή Βορειοηπειρωτικού Αγώνα και Ιερά Μητρόπολη Πατρών "Β. Ήπειρος-Ελληνισμός μέσα στο Χρόνο" • Δήμο Κερκυραίων υπό την αιγίδα του Ιονίου Πανεπιστημίου "Νικόλαος Χαλικιόπουλος- Μάντζαρος (1795-1892)- 200 χρόνια από τη γέννηση του" • Σχολή Ναυτικών Δοκίμων έκθεση για τα 150 χρόνια από την ίδρυση της • Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης	
1996	• "Χαρίλαος Τρικούπης 1896-1996. Η ζωή του, το έργο του, η εποχή του"	• Έκθεση με έργα κυπριακής χειροτεχνίας από τις συλλογές του ΕΙΜ στα πλαίσια εκδηλώσεων του Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπεζής Κύπρου για τα 12 χρόνια εκδοτικής δραστηριότητας • Τα Νομίσματα του Αλύτρωτου Ελληνισμού 1880-1922" σε συνεργασία με την Ελληνική Νομισματική Εταιρεία • "Η συμβολή της αδεκφότητας των Ζωσιμάδων και λοιπών Ηπειρωτών στη διάδοση του βιβλίου κατά τον 18ο και 19ο αι." στα πλαίσια εκδήλωσης του Πανελληνίου Συλλόγου Αποφοίτων Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων		• Κέντρο Τεχνών του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Αθηναίων "Οι Έλληνες στην Αγγλία" • Γεννάδειος Βιβλιοθήκη έκθεση για τα 175 χρόνια από την Επανάσταση • Αγία Πετρούπολη και Μόσχα με την ευκαιρία των 300 χρόνων του ρωσικού Πολεμικού Ναυτικού (φωτογραφικό υλικό)	• Συμμετοχή σε ομιλίες κυρίως την χρονική περίοδο γύρω από την 25η Μαρτίου
1997	• "Χαρίλαος Τρικούπης 1896-1996. Η ζωή του, το έργο του, η εποχή του"		• Σε συνεργασία με την Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών έκθεση "Σημείες Ελευθερίας" στην Πίνακοθήκη της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών στην Θεσσαλονίκη • Έκθεση στη Δημοτική Πίνακοθήκη Ναυπλίου "Ιωάννης Καποδίστριας, 170 χρόνια μετά, 1827-1997" • Λιθογραφίες παρουσιάστηκαν σε έκθεση του Τμήματος Πολιτισμού της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κεφαλληνίας και Ιθάκης "Το Έπος του 40 μέσα από τις Λαϊκές Λιθογραφίες"	• Εθνική Πίνακοθήκη "Η Ελληνική Επανάσταση- Ο Ντελακρούα και οι Γάλλοι Ζωγράφοι, 1815-1848" • Δήμος Αθηναίων στο Πνευματικό Κέντρο "Παγκόσμιος Ελληνισμός- Η Αθήνα των Ευεργετών" • Τελλόγλειο Ίδρυμα "Ο Μέγας Αλέξανδρος και η Ευρωπαϊκή Τέχνη" • Έκθεση της Βουλής • "Οδός Πειραιώς, Μεταμορφώσεις ενός Βιομηχανικού Τοπίου" Υπουργείο ΥΠΕΧΩΔΕ • Ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Επιτροπής για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς "Οι κίνδυνοι της Θάλασσας στη Λιμεναποθήκη του ΟΛΘ Νο 15" • Υπουργείο Πολιτισμού με Μουσεία από όλη την Ελλάδα "Το ελληνικό κόσμημα, 6000 χρόνια παράδοση" • Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων του Υπ. Π.ο. "Η Βυζαντινή Κληρονομιά- Παγκόσμια Κληρονομιά"	• Βοήθεια στην οργάνωση μουσείων στην περιφέρεια όπως: • Μουσείο Ιστορίας και Λαογραφίας Αθ. Ακρίδα του Δήμου Σπερχειάδας • Μουσείο Ιστορίας και Λαογραφίας στο Δήμο Αίγιου • Παραχώρηση υλικού για παραγωγή ντοκιμαντέρ, επετειακών αφιερωμάτων, κινηματογραφικής ταινίας, σκηνικών θεατρικού έργου κ.ά.

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	
1998	• "Παραδοσιακές τοπικές φορεσιές, κοσμήματα και έργα χειροτεχνίας από την Κέρκυρα και την Ηπειρωτική Ελλάδα" • "Σημαίες Ελευθερίας" • "Ο Ελληνικός Στόλος στις αρχές του 20ού αι. – Φωτογραφικές μαρτυρίες του Ναυάρχου Μακκά" • "Ρήγας Βελεστινλής"			• Στην έκθεση του Deutsches Historisches Museum στο Βερολίνο "Μύθοι των Εθνών, Ένα Ευρωπαϊκό Πανόραμα" • Στην Έκθεση της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών στα Ιωάννινα "Το έπος του '40 στη λαϊκή εικονογραφία της εποχής" • Παραχωρήθηκε εικαστικό υλικό στο Ναυτικό Μουσείο Οίας και στο Μουσείο Ιστορίας της Ξαντορίνης	• Σε συνεργασία με το Λύκειο Ελληνίδων οργανώθηκαν διάφορες διαλέξεις • Συνεργασία με την εφημερίδα Καθημερινή για το αφιέρωμα Λαϊκή Εικονογραφία • Συνεργασία με τον Δήμο Αθηναίων για τη δημιουργία CD-ROM με θέμα την ιστορία των Αθηνών • Συμμετοχή σε παραγωγές της ΕΡΤ για ντοκιμαντέρ και ραδιοφωνικές εκπομπές ιστορικού περιεχομένου • Συνεργασία με τον ΟΤΕ για την παραγωγή επετειακών τηλεκαρτών με εικαστικά θέματα • Συνεργασία με εκδοτικούς οίκους και άλλους φορείς για εκδόσεις <u>Βοήθεια για οργάνωση μουσείων ή επέκταση τμημάτων αυτών όπως:</u> • Μουσείο Αγίου και Ναυτικό Μουσείο Χανίων για την τεκμηρίωση των συλλογών τους • Πολεμικό Μουσείο προκειμένου να ιδρυθεί πτέρυγα για την νεότερη ιστορία της Κύπρου • Συνεργασία με εκπαιδευτικούς του ΓΕΣ για την ίδρυση μουσείων στους χώρους ιστορικής μνήμης των Βαλκανικών Πολέμων
1999	• "Ρήγας Βελεστινλής Θετταλός"	• Συνδιοργανώθηκε με το Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου η έκθεση "Ο κόσμος της Κύπρου την αυγή του 20ού αιώνα" (8/12/1999-31/3/2000)		• Συμμετείχε στις εκθέσεις: 1. του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τράπεζας "Ιωάννης- Γαβριήλ Ευνάργος" 2. "Η Βενετία των Ελλήνων, η Ελλάδα των Βενετών- Σημάδια στον χώρο και στον χρόνο" στο Μέγαρο Μουσικής 3. του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος "Άμφια, το ένδυμα της Ορθόδοξης Εκκλησίας" 4. του Bayerisches National Museum του Μονάχου "Η Νέα Ελλάς. Έλληνες και Βαυαροί στη εποχή τουλουδοβίκου Α'" • Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Νέας Κερβάλης έλαβε σε φωτοτυπικές αναπαραγωγές τις λαϊκές εικόνες του Έπους του '40 για σχετική έκθεση • Ο Εξωραϊστικός Σύλλογος Γυναικών Λαμίας πραγματοποίησε με τη συνδρομή του Μουσείου εκδήλωση για τον Αθανάσιο Διάκο	• Συνεργασία με τη Διεθνή Ένωση Μουσείων Ιστορίας και συμμετοχή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Μουσείων Ιστορίας με στόχο την προώθηση της ιδέας μιας κοινής ευρωπαϊκής ιστορίας μέσα από διάφορες δράσεις και δραστηριότητες. • Δανεισμός οπτικού υλικού (διαφανειών & κειμένων) σε σχολεία για τον εορτασμό των εθνικών επετείων. • Σε συνεργασία με το Ίδρυμα Μπότση πραγματοποιήθηκε σεμινάριο για ανέργους πτυχιούχους • Σε ιδρύματα όπως το Μουσείο Αργοστολίου, το Ίδρυμα Μελίνο Ελληνισμού, το Γαλλικό Ινστιτούτο, το Σπίτι της Κύπρου, το Ίδρυμα Αβέρωφ και η Βιβλιοθήκη του Δήμου Ηρακλείου είτε τους παραχωρήθηκαν αναπαραγωγές εικαστικών θεμάτων από τις συλλογές του ΕΙΜ είτε βοηθήθηκαν στην τεκμηρίωση των συλλογών τους • Στη βιομηχανία καφέ BRAVO παραχωρήθηκαν λαογραφικά θέματα για παραγωγή διακοσμητικών χρηστικών αντικειμένων • Όλα τα τμήματα του ΕΙΜ παρέχουν πληροφοριακό υλικό σε περιοδικά, εφημερίδες, εκδοτικούς οίκους, τηλεοπτικές και κινηματογραφικές εκπομπές
2000		• Συνδιοργανώθηκε με το Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου η έκθεση "Ο κόσμος της Κύπρου την αυγή του 20ού αιώνα" (8/12/1999-31/3/2000) • Το ΕΙΜ φιλοξένησε την έκθεση "Βυθισμένες Πόλεις" της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων	• Η έκθεση "Ο κόσμος της Κύπρου την αυγή του 20ού αιώνα" που συνδιοργανώθηκε με το Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου μεταφέρθηκε στη Λευκωσία	Συμμετοχή στην έκθεση "Αθήνα-Μόναχο, Τέχνη και Πολιτισμός στη νέα Ελλάδα" της Εθνικής Πινακοθήκης-Μουσείο Αλεξ. Σούτσου στην οποία συμμετείχαν πολλά ευρωπαϊκά μουσεία • Συμμετοχή στις εκθέσεις: 1. "Θράκη: 80 Χρόνια από την Ενωμάτωση στην Ελλάδα" της Βουλής των Ελλήνων 2. "Ένα Μουσείο Γενέται" του Δήμου Σύρου στο Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολεως	• Πραγματοποιήθηκε διάλεξη "Ο Ελληνισμός της Ρουμανίας" σε συνεργασία με την Εραλδική και Γενεαλογική Εταιρεία της Ελλάδος • Συμμετοχή σε συνέδρια και ημερίδες • Σε συνεργασία με το Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου κυκλοφόρησε το διγλωσσο ημερολόγιο του ΕΙΜ αφιερωμένο στην έκθεση "Ο κόσμος της Κύπρου την αυγή του 20ού αιώνα"

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
2001	• "Ωδή εις Ελευθερίαν- 180 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του '21"			• Συμμετοχή: 1. στις εκδηλώσεις του Πολεμικού Μουσείου με την ευκαιρία των εγκαίνιων της νέας εκθεσιακής ενότητας που είναι αφιερωμένη στην Κύπρο 2. στην έκθεση "Ελευθέριος Βενιζέλος" στο αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος 3. στην έκθεση του Δήμου Καλλιθέας "Η ιστορία της πρώτης Ελληνίδας ζωγράφου Σοφίας Λασκαριδου, 1882-1965. Η ανατροπή ενός κατεστημένου" στη Δημοτική Πινακοθήκη "Σοφία Λασκαριδου" 4. στην έκθεση της Βουλής των Ελλήνων "180 Χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση" 5. στην 9η έκθεση του Σωματείου των Αρχαιοπολών και Εμπόρων έργων τέχνης "Ο χρόνος στην Τέχνη" στο ξενοδοχείο Μεγάλη Βρετάνια 6. στην έκθεση "Σταθμοί στην ιστορία των ελληνορωσικών σχέσεων" στην Προεδρία της Δημοκρατίας με αφορμή την επίσκεψη του Ρώσου Προέδρου στην Ελλάδα 7. στην έκθεση του ΥΠΠΟ "Πόλις 2001" στη Θεσσαλονίκη 8. στην έκθεση του Δήμου Τήνου με την ευκαιρία της επετείου της 28ης Οκτωβρίου	• Συμμετοχή σε συνέδρια, διαλέξεις, ημερίδες κλπ • Συνδιοργάνωση του συνεδρίου "Εμείς και οι Άλλοι. Η επικοινωνία των λαών της Ευρώπης" με το Ε.Σ.Μ.Ι.- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Μουσείων Ιστορίας • Παραχωρήθηκε εικαστικό υλικό για την έκδοση Greece Books and Writers του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου • Πληροφοριακό και εικονογραφικό υλικό παραχωρήθηκε σε εκδοτικούς οίκους, τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές και στον τύπο
2002	• "Ωδή εις Ελευθερίαν- 180 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του '21"	• "Χρυσικών Έργα, Συλλογή Νοταρά" • Σε συνεργασία με το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και το ΥΠΠΟ πραγματοποιήθηκε η έκθεση "Ο τελευταίος Ελληνισμός της Μ. Ασίας" (2/12/2002-28/2/2003)		• Παραχωρήθηκε υλικό στις εκθέσεις: 1. της Βουλής των Ελλήνων "180 Χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση" 2. της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας "Η Γυναικεία Παρουσία στην Ελληνική Επανάσταση" 3. του Σωματείου Αρχαιοπολών και Εμπόρων Έργων Τέχνης "Ο Χρόνος στην Τέχνη" 4. του Δήμου Φιλοθέης "Αρχιτεκτονικό Έργο Δημήτρη και Αλεξάνδρας Μωρέττη" 5. του Πολιτιστικού Κέντρου Δήμου Μαρκόπουλου Μεσογείων "Με τον Χρυσήρα και το Καριοφίλλι" 6. της Αίθουσας Τέχνης Αθηνών με έργα του Περικλή Βυζάντιου 7. του Ιδρύματος Πιερρίδη στο Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λευκωσίας "Φωτίζοντας την Νεοελληνική Εικαστική Δημιουργία"	• Σε συνεργασία με τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, την Επιστημονική Επιτροπή Αποκατάστασης του Μάρκου Ρενιέρη και την Παγκρήτση Ένωση πραγματοποιήθηκε εκδήλωση με θέμα "Μάρκος Ρενιέρης- Ο διανοούμενος, ο πολιτικός, ο οραματιστής" • Συμμετοχή στην 6η Συνάντηση της Διεθνούς Ένωσης Μουσείων Ιστορίας στη Φιλανδία • Παραχωρήθηκε υλικό σε εκδοτικούς οίκους, τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές και στον τύπο

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	
2003		Σε συνεργασία με το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και το ΥΠΠΟ πραγματοποιήθηκε η έκθεση "Ο τελευταίος Ελληνισμός της Μ. Ασίας" (2/12/2002-28/2/2003)	Η έκθεση "Φιλική Εταιρεία" συνδιοργανώθηκε με τη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία	Παραχωρήθηκε υλικό στις εκθέσεις: - της Βουλής "Η Ελλάδα των Βαλκανικών Πολέμων" - της Βουλής "Κρήτη 90 χρόνια από την ένωση με την Ελλάδα" - του Hamburg Messe und Congress GimBH "Art Maritim" στο Αμβούργο - της Ελληνικής Στρατιωτικής Αντιπροσωπείας στο Ανώτατο Στρατηγείο Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης στις Βρυξέλλες με θέματα για την Ελληνική Επανάσταση του 1821, τη συμμετοχή των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων στις ειρηνευτικές αποστολές, τον ελληνικό πολιτισμό και τους Ολυμπιακούς Αγώνες στην Αθήνα το 2004 - της Εθνικής Πινακοθήκης "Το φως του Απόλλωνα- Ιταλική Αναγέννηση και Ελλάδα" - του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Μουσείων Ιστορίας "Ο Καθένας είναι κάπου Ξένος" στο Haus der Geschichte της Βόννης (συλλογική έκθεση)	- Εκδηλώσεις στον χώρο του ΕΙΜ: - Μουσική εκδήλωση με ερμηνεία μικρασιατικών τραγουδιών από το φωνητικό σύνολο "Δάφνη" - το Σωματείο "Η Νέα Σινασός" οργάνωσε εκδήλωση "Σινασός Καππαδοκίας- Ελληνικότητα και πολιτισμός στα βάθη της Μικράς Ασίας" - συνδιοργανώθηκε εκδήλωση με την εταιρεία "Φίλων Παναγιώτη Καλελλόπουλου" και την "Ένωση Σμυρναίων" με θέμα "Ιωνία: Όνειρα και Φλόγες" - συνδιοργανώθηκε με τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων ημερίδα με θέμα "Ναυτικά αρχαία και ιστορία" - Συναυλία- αφιέρωμα με το έργο του Χρήσου Λεοντή "Καντάτα Ελευθερίας" σε κείμενα του Ρήγα Βελεστινλή, Διονυσίου Σολωμού, Ιωάννη Μακρυγιάννη. - τιμητική εκδήλωση για την προσφορά και τις θυσίες της Ελληνικής Ναυτιλίας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο - Τηλεοπτικά δίκτυα όπως το BBC4 και η Κρατική Εκπαιδευτική Τηλεόραση πραγματοποίησαν λήψεις για ντοκιμαντέρ με διάφορα θέματα. - Ελληνικά και ξένα έντυπα μέσα ενημέρωσης αναζήτησαν εικαστικό υλικό από το Μουσείο.
2004	"Αθήνα 1896- Α΄ Διεθνείς Ολυμπιακοί Αγώνες" στην οποία συνεισέφεραν πολλά ιδρύματα (Βιβλιοθήκη της Βουλής, Εθνική Πινακοθήκη, Πινακοθήκη Δήμου Αθηναίων, Επιτροπή Ολυμπίων και Κληροδοτημάτων, Εταιρεία Φίλων του Λαού, Όμιλος Ερετών Πειραιώς, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών κ.ά.)		Η έκθεση "Φιλελληνισμός: έκφραση λόγου και τέχνης κατά την Ελληνική Επανάσταση" συνδιοργανώθηκε με τη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία	Συμμετοχή στις εκθέσεις: "Το φως του Απόλλωνα. Ιταλική Αναγέννηση και Ελλάδα" στην Εθνική Πινακοθήκη "Η Ένωση των Επανήσων με την Ελλάδα. Ερμηνείες και προβλήματα" στο Σχολείο Ελληνογερμανικής Αγωγής "Πτυχώσεις. Από το αρχαίο ελληνικό ένδυμα στη μόδα του 21ου αιώνα" του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος στο Μουσείο Μπενάκη "Πλέοντας στο Αρχιπέλαγος" στον Πύργο Μπαζαίου στη Νάξο "Λυκούργος Κογεβίνας 1877-1940" στην Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ-Μέτσοβο "Αναδρομική έκθεση Ανδρέα Γεωργιάδη του Κρητός" στη Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης "Επάνησα: 140 χρόνια από την Ένωση με την Ελλάδα" της Βουλής των Ελλήνων "30 χρόνια από το Σύνταγμα του 1975" της Βουλής των Ελλήνων "Ο Αθανάσιος Διάκος στην Τέχνη" στον Πολιτιστικό Οργανισμό Δήμου Καλλιθέας	- Παραχώρηση υλικού: - στην εκδήλωση "Φιλική Εταιρεία-Από την Οδησό στην Ερμούπολη" του Λυκείου Ελληνίδων στη Σύρο - στο Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Σπουδών "Ιωάννης Καποδίστριας" για την έκδοση "Η διεκδίκηση των γλυπτών του Παρθενώνα στα πλαίσια της ενωμένης Ευρώπης. Ιστορική, πολιτιστική, νομική προσέγγιση"
2005	"Από την αρχαιολογία στον Φιλελληνισμό" (27/11/2005-30/5/2006)		Η έκθεση "Φιλελληνισμός: έκφραση λόγου και τέχνης κατά την Ελληνική Επανάσταση" συνδιοργανώθηκε με τη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία	Παραχωρήθηκε υλικό στους: - Βουλή των Ελλήνων "30 χρόνια από το Σύνταγμα του 1975: τα Ελληνικά συντάγματα από τον Ρήγα έως σήμερα" - Σωματείο Αρχαιοπωλών και Εμπόρων Έργων Τέχνης στο Ζάππειο Μέγαρο "Ο χρόνος στην Τέχνη" - Εθνική Πινακοθήκη αναδρομική έκθεση του Γεωργίου Ιακωβίδη - Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα –παραχώρηση αντικειμένων σχετικά με Παύλο Μελά - Δήμος Αθηναίων "Η Αθήνα των αρχών του 20ου αιώνα"	

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	
2006	•"Από την αρχαιολογία στον Φιλελληνισμό" (27/11/2005-30/5/2006)		Συνεργασίες με άλλους φορείς: 1. ICOM περιοδεύουσα έκθεση "Είμαστε όλοι κάπου ξένοι" 2. Zentrum Gegen Vertreibungen στο Βερολίνο "Φυγή και Διωγμός στην Ευρώπη του 20ου αι." 3. Δήμος Θεσσαλονίκης στη Δημοτική Πινακοθήκη Θεσ/κης "Κάποτε...στο '21" 4. Δήμος Θεσσαλονίκης στην Casa Bianca "Οι Ζωγράφοι των Βαλκανικών Πολέμων 1912-13" 5. Πανεπιστήμιο Αθηνών στο Μουσείο του Παν. Αθηνών "Νικόλαος Σαρίπολος" Εκθέσεις που διοργανώθηκαν στην περιφέρεια: -Κυπαρισσία, Λεβίδι και Τρίπολη "Το ναυτικό στον Αγώνα του '21" -στο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Καλαμάτας "Το Έπος του 40 στη λαϊκή εικονογραφία και γελοιογραφία της εποχής"	1. Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟ "Η κοινωνική ζωή των ελληνικών κοινοτήτων της Μικράς Ασίας" 2. Μουσείο της Ιστορίας της Διώρυγας της Κορίνθου 3. Μουσείο παραδοσιακών επαγγελμάτων και ενημέρωσης 4. Σωματείο Αρχαιοπολιών στο Ζάππειο 5. Μουσείο Λαλαούνη "Η αξία του χρόνου: Ρολόγια Τσέπης σε ελληνικές συλλογές"	
2007	•"Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική 17ος- 19ος αι. Δυτική μακεδονία-Υδρα-Αθήνα" (28/9/2007-31/10/2008)			1. Δημοτική Πινακοθήκη Χανίων και Φιλολογικός Σύλλογος "Ο Χρυσόστομος", "Ανδρέας Γεωργιάδης Ο Κρης- Το πολύπτυχο της μνήμης" 2. Προεδρικό Μέγαρο έκθεση με έγγραφα Ηγεμόνων της Μολδαβίας 3. Πολεμικό Μουσείο-παράρτημα Θεσ/κης "Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-13. Ο τορπιλισμός στο Θερμαϊκό από τον Υποπλοίαρχο Βότση" 4. Δήμος Ραφήνας στον Ιερό Ναό της Παναγίας της Παντοβασίλισσας "Άγιος Χρυσόστομος Σμύρνης" 5. Λεόντειο Λύκειο Ν. Σμύρνης "Ναυτικό το 1821"	
2008	•"Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική 17ος- 19ος αι. Δυτική μακεδονία-Υδρα-Αθήνα" (- 31/10/2008)			1. Συμμετοχή στην έκθεση αρχαιοπωλών στο Ζάππειο "Ονομαστά κειμήλια της νεότερης ιστορίας μας μιλούν για την Πατρίδα και την Ελευθερία" 2. Εθνικό Κέντρο Βιβλίου στα πλαίσια της 5ης Διεθνούς Εκθέσεως Βιβλίου Θεσ/κης "Σύγχρονη Πολιτική Αφίσα-Αφίσες από τις Πολιτικές Νεολαίες στις Συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου" 3. Παράρτημα Εθνικής Πινακοθήκης στο Ναύπλιο "Ιωάννης Καποδίστριας, ο πρωτομάρτυρας της νέας Ελλάδας"	

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
2009	• "Μνημειώδη Περιγηγητικά Λευκώματα 18ος-19ος αιώνας" • "Φυλακτά και Ξόρκια" στα πλαίσια των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2009-2010.		1. Εθνική Πινακοθήκη στο Ναύπλιο έκθεση "Ο στρατηγός Μακρυγιάννης και η εικονογραφία του Αγώνα" 2. Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος έκθεση "Η ιστορία της γραφής"	1. Ινστιτούτο και Μουσείο Βολταίρου σε συνεργασία με τον πολιτιστικό οργανισμό DELUGE στη Γενεύη έκθεση "Ελλάδα 1770-1844: Διαφωτισμός και Ελευθερία" 2. Βουλή των Ελλήνων έκθεση "Το κτήριο της Βουλής των Ελλήνων"	
2010					
	• "Τουφέκι μου Περήφανο, Σπαθί μου Παινεμένο, Σελίδες από το 1821"		• Πρεσβεία Ουγγαρίας "Ελληνισμός στην Ουγγαρία κατά την Τουρκοκρατία"	1. Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο "Δούκισσα της Πλακεντίας- Η ιστορία που γέννησε το μύθο" 2. Παραχώρηση υλικού για τη σύσταση και εμπλουτισμό του Μουσείου Ιστορίας της Θράκης στο Διδυμότειχο 3. Ενίσχυση μουσείου στο Κεφαλοχώρι Μαστοροχωριών Κόνιτσας Ιωαννίνων 4. Εθνική Πινακοθήκη έκθεση "Ερνέστος Τσίλλερ- Ο αρχιτέκτονας που άλλαξε την Ελλάδα" 5. Βυρωνική Εταιρεία Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου εκθέσεις "Ελληνική Επανάσταση και Ευρωπαϊκός Φιλελληνισμός" και "Φιλελληνικά Έντυπα του Απελευθερωτικού Αγώνα 1821-1829"	
2011					
	• "Η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος-Διαδρομή 130 χρόνων"	• Σε συνεργασία με την Πρεσβεία της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας πραγματοποιήθηκε η έκθεση "Η Ελληνική Ορθόδοξη Διασπορά στην Ουγγαρία, 17ος-19ος αιώνας"	• Ενεργό δράση και συμμετοχή είχε το ΕΙΜ μέσω εκπροσώπου του για το σχεδιασμό περιοδεύουσας έκθεσης των Εθνικών Μουσείων της ΝΑ Ευρώπης υπό την αιγίδα της Unesco με τίτλο "Imagining the Balkans, Identities and Memory in the long 19th century"	Παραχώρηση υλικού: 1. στο Ναυτικό Μουσείο "Το θαρρητό Γεώργιος Αβέρωφ (1911-2011). Ιστορία και Τέχνη" 2. στην Athens Biennale με τίτλο "Μονόδρομος" 3. στον Δήμο Τριπόλεως "Ο Αγώνας του 1821" 4. στο Λονδίνο με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων στάλθηκε φωτογραφικό υλικό σε συνεργασία με το Μουσείο Μπενάκη και το "Ελληνικό Κέντρο" 5. στον Πολιτιστικό Πολυχώρο Αγγέλων Βήμα (εκδόσεις της ΙΕΕΕ) 6. στην 8η Διεθνή Έκθεση Βιβλίου στη Θεσ/κη (εκδόσεις)	• Πραγματοποιήθηκαν γυρίσματα κυρίως στην μόνιμη έκθεση του Μουσείου από: 1. την κρατική τηλεόραση της Κίνας για τη δημιουργία ντοκιμαντέρ για τη νεότερη ιστορία της Ελλάδας 2. τον τηλεοπτικό σταθμό του ALPHA για έκτακτη εκπομπή του καναλιού για την οικονομική κατάσταση της χώρας στα τέλη του 19ου αι. 3. την εκπομπή της ΕΡΤ "Το κουτί της Πανδώρας" 4. την εκπομπή "Αστικό Τοπίο" για το κανάλι της Βουλής 5. την εταιρεία 3D SPACE ΕΠΕ για βίντεο που προβλήθηκε σε διαδικτυακό τόπο • Παραχωρήθηκε υλικό προς φωτογράφιση για την έκδοση "Οικονομία και Σάπια" του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας • Συμμετοχή των συνεργατών του ΕΙΜ σε επιστημονικά συνέδρια, ημερίδες και ομιλίες εντός και εκτός Ελλάδας • Πραγματοποιήθηκε η έκδοση του φωτογραφικού Λευκώματος της Αθήνας σε συνεργασία με την Περιφέρεια Αττικής

Έτος 2012	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	• Έκθεση με έγγραφα και τεκμήρια από την ιστορική διαδρομή της ΙΕΕΕ και του ΕΙΜ στα πλαίσια του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας Μουσείων που είχε ως θέμα "Το Μουσείο σε έναν κόσμο που αλλάζει. Νέες προκλήσεις, νέες εμπνεύσεις"	• Σε συνεργασία με τον Δήμο Βόλου και τα ΓΑΚ Μαγνησίας πραγματοποιήθηκε η έκθεση "130 χρόνια από την απελευθέρωση της Θεσσαλίας-Άρτας (1881-2011). Σάτιρα και Πολιτική" • Σε συνεργασία με την Ένωση Σμυρναίων πραγματοποιήθηκε η έκθεση "Η Σμύρνη των Ελλήνων"	• Συμμετοχή στην περιοδεύουσα ανά τα Βαλκάνια έκθεση "Imagining the Balkans, Identities and Memory in the long 19th century" • Διοργανώθηκε στο Τρικούπιο Πολιτιστικό Κέντρο στο Μεσολόγγι η έκθεση "Ιστορικά Προσωπεία της Συλλογής του Ε.Ι.Μ." κατόπιν πρόσκλησης της Βυρωνικής Εταιρείας	• Παραχωρήθηκαν ψηφιακά αντίγραφα στην έκθεση "Οι Σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες 1894-2012: Η συμβολή της Ελλάδας στα τεκμήρια" της Επιτροπής Φιλοτελισμού, Νομισμάτων και Αναμνηστικών Ολυμπιακών Αγώνων • Παραχώρηση υλικού στον Δήμο Κηφισιάς για τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου • Παραχωρήθηκε υλικό για την έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσ/κης "Από τον Πλάτωνα έως το Βολταίρο και Κοραή: Η Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία και ο Διαφωτισμός" • Παραχωρήθηκε υλικό στο παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης στο Ναύπλιο για την έκθεση "Τα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα 1833-1862" • Συμμετοχή στην έκθεση "Ντίκος Βυζάντιος- Ο Καλλιτέχνης του Μήνα" του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης • Συμμετοχή στην έκθεση του Υπ. Μακεδονίας-Θράκης "Κειμήλια της Απελευθέρωσης 1912" • Παραχωρήθηκε υλικό για τη μόνιμη έκθεση του νεοϊδρυθέντος Μουσείου Β' Παγκοσμίου Πολέμου στο Γκντανσκ της Πολωνίας	• Στα πλαίσια της έκθεσης "Η Σμύρνη των Ελλήνων" πραγματοποιήθηκαν ομιλίες και μουσικές εκδηλώσεις.
2013	• "Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913. Η πορεία προς τη νίκη" • "Ρολόγια με ιστορία..." στα πλαίσια των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς			• Συμμετείχε στις εκθέσεις: 1. "Imagining the Balkans, Identities and Memory in the Long 19th Century" (περιοδεύουσα έκθεση στα Βαλκάνια υπό την αιγίδα της UNESCO) 2. "Η Επανάσταση του 1821 στη Μακεδονία" του ΥΠ. Μακεδονίας- Θράκης και του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα 3. "Το Ναυτικό στον Αγώνα του 1821" της Βυρωνικής Εταιρείας στο Μεσολόγγι 4. "Η τέχνη της φιλοξενίας" του Μουσείου Μπενάκη 5. του Δήμου Δωρίδας για τον Ιωάννη Μακρυγιάννη	• Υλικό παραχωρήθηκε και σε τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς και σε έντυπα ενημέρωσης για παραγωγές και αφιερώματα. • Γυρίσματα πραγματοποιήθηκαν στη μόνιμη έκθεση του Μουσείου για εκπομπές και αφιερώματα τηλεοπτικών καναλιών και εταιρειών παραγωγής.

Έτος	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
2014	• "Κύπρος. Στο γύρισμα του 20ού αιώνα" • "Κειμήλια της Φιλικής Εταιρείας" με αφορμή τη συμπλήρωση 200 χρόνων από την ίδρυσή της Φ.Ε.	• "Imagining the Balkans. Ταυτότητες και Μνήμη στον μακρύ 19ο αιώνα" που πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα της UNESCO, φιλοξενήθηκε στο ΕΙΜ	• Έκθεση του ΕΙΜ "Κύπρος. Στο γύρισμα του 20ού αιώνα" φιλοξενήθηκε αρχικά σε αίθουσα του Πολιτιστικού Ιδρύματος της Τράπεζας Κύπρου καθώς και σε άλλες πόλεις της Κύπρου ενώ μεταφέρθηκε και στην Θεσσαλονίκη στην Casa Bianca όπου στεγάζεται η Πινακοθήκη του Δήμου Θεσσαλονίκης	• Παραχωρήθηκαν έργα στο Βυζαντινό Μουσείο για την έκθεση "Ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος πριν από τον El Greco"	• Παραχωρήθηκε υλικό στην εφημερίδα Καθημερινή για την έκδοση της σειράς "Ηγέτες" • Συνεργάτες της ΙΕΕΕ έλαβαν μέρος σε ημερίδες, συνέδρια και εκδηλώσεις άλλων ιδρυμάτων
2015		• "Το Θέατρο Σκιών στην Ελλάδα" σε συνεργασία με το Κέντρο Βυζαντινών, Νεοελληνικών και Κυπριακών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Γρανάδας	• Οι εκθέσεις "Προσωπογραφίες Αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης" και "Πενάκια... εφ' όπλου. Ο Ελληνοϊταλικός Πόλεμος του 1940 στις γελοιογραφίες της εποχής" παρουσιάστηκαν στο Κέντρο Ιστορίας του Δήμου Θεσσαλονίκης		• Συνεργάτες συμμετείχαν σε σεμινάρια, ημερίδες, συμπόσια και συνέδρια
2016		• Η εικαστική έκθεση "Η περίπτωση Καποδίστρια" σε συνεργασία με την Ίριδα Κρητικού		• Παραχωρήθηκε υλικό στις εκθέσεις: 1. "Το Ναύπλιο από τη Βενετοκρατία έως τον 19ο αιώνα μέσα από το βλέμμα των περιηγητών" στο παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης στο Ναύπλιο 2. "Προσωπογραφίες αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης" στο Κέντρο Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού Βέροιας 3. "Η Ελληνίδα στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας μέσα από τις συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου" στο Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης 4. "Μακεδονία- Ήπειρος 1912-1913. Εντυπώσεις από τον πόλεμο. Σχέδια της Θάλειας Φλωρά-Καραβία από τη συλλογή του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου" στο Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης 5. "Ο Delacroix σκηνοθετεί το '21" στο Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών Α.Π.Θ. 6. "Ιωάννης Καποδίστριας. Η πορεία του στο χρόνο" της Βιβλιοθήκης της Βουλής 7. "Διαίρεμένες μνήμες 1940-1950. Η απόσταση ανάμεσα στην ιστορία και το βίωμα" του Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης 8. "Who Shot Sports?" στο Brooklyn Museum της Νέας Υόρκης • Επίσης υλικό παραχωρήθηκε: 1. στο νεοϊδρυθέν Μουσείο Ελληνικού Πολιτισμού της πόλης Γκελεντζίκ της Ν. Ρωσίας 2. στο Μουσείο Δευτέρου 3. στο μουσείο της Πόλης	• Κύκλος ομιλιών με θέμα "1821: Οι νίκες και οι ήττες μιας κοινωνίας σε μετάβαση" της Μαρίας Ευθυμίου • Εκδηλώσεις, ομιλίες, προβολές παρουσιάσεων, μουσικές εκδηλώσεις, ημερίδες πραγματοποιήθηκαν από το ΕΙΜ • Συνεργάτες έλαβαν μέρος σε συνέδρια, πραγματοποιήσαν ομιλίες και εφάρμοσαν εκτός μουσείο εκπαιδευτικά προγράμματα

Έτος 2017	Εκθέσεις που έλαβαν χώρα στο ΕΙΜ		Εκθέσεις που έλαβαν χώρα εκτός των τειχών του ΕΙΜ		
	Περιοδικές εκθέσεις του ΕΙΜ	Εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους φορείς	Εκθέσεις συνδιοργανωμένες με άλλους φορείς ή εκθέσεις του ΕΙΜ που φιλοξενήθηκαν και σε άλλους χώρους	Συμμετοχή σε εκθέσεις άλλων φορέων	Λοιπές δράσεις (ομιλίες, συμπόσια κλπ)
	• "Ο Μεγάλος Πόλεμος, που θα τελειώνει όλους τους πολέμους 1914-1918"	• Η έκθεση "Ταξίδι-Πηγή έμπνευσης-Ανεξίτηλες εντυπώσεις Istvan Szechenyi και Johann N. Ender" διοργανώθηκε με πρωτοβουλία της πρεσβείας της Ουγγαρίας στην Αθήνα και τη συμβολή της πρεσβείας της Αυστρίας και του ΕΙΜ. • "Σαν καλοτάξιδο σκαρί" σε συνεργασία με τον Π. Σοφικίτη (κατασκευαστής των ομοιωμάτων).	• Η έκθεση "Thessaloniki 1915-1918- A city at war, a city in transformation" συνδιοργανώθηκε από την Ελληνική Πρεσβεία στη Σουηδία και το Armemuseum με τη συμβολή του ΕΙΜ.	• Παραχωρήθηκε υλικό σχετικό με τον Ιω. Μακρυγιάννη στον Δήμο Δελφών προκειμένου να πραγματοποιηθεί έκθεση από τον Δήμο στα πλαίσια επετειακών εκδηλώσεων εις μνήμη του στρατηγού Μακρυγιάννη. • Παραχωρήθηκε η σημαία του Οχυρού Ρούπελ στο τοπικό Πολεμικό Μουσείο κατά τη διάρκεια εκδηλώσεων αναβίωσης που έλαβαν χώρα στο Οχυρό. • Παραχωρήθηκε στο Ίδρυμα Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή στην Άνδρο, έργο του Ν. Εγγονόπουλου για την έκθεση "Νίκος Εγγονόπουλος, με τα χρώματα του λόγου και το λόγο των χρωμάτων".	• Φιλοξενήθηκε κατά τους καλοκαιρινούς μήνες εκπαιδευτικό πρόγραμμα που διοργανώνεται από το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων με τίτλο "Καλοκαιρινό εργαστήριο Δημοκρατίας" • Φοιτητές του Παντείου στο πλαίσιο εργαστηρίου πραγματοποίησαν παρέμβαση στη μόνιμη έκθεση με τίτλο "...ιστορίες πίσω από την Ιστορία" δημιουργώντας μια παράλληλη διαδρομή για τον επισκέπτη. • Με αφορμή τον εορτασμό της "Διεθνούς Ημέρας Λευκού Μπαστουνιού" το ΕΙΜ με τον Φάρο Τυφλών της Ελλάδος, διοργάνωσαν εκδήλωση με στόχο την πρόταση νέων βιωματικών τρόπων προσέγγισης της ιστορίας σηματοδοτώντας την έναρξη υλοποίησης προγράμματος με τίτλο "Αγγίζουμε την Ιστορία" προκειμένου να δημιουργηθεί απτική διαδρομή για τυφλά ή μειωμένης όρασης άτομα. • Συμμετείχε στο πρόγραμμα "Πνοές Ανέμων" που διοργάνωσε η Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η Διεύθυνση Μουσείων και το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού προβάλλοντας σχετικά εκθέματά του. • Συνδιοργάνωσε με το ελληνικό τμήμα του ICOM συναντήσεις με τίτλο "Άς συζητήσουμε" και "Η Ιφιγένεια Βογιατζή, επιστήμη"

Παράρτημα II	
Έτος	Τίτλος έκδοσης
1883-1989	
	<i>Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος. 32 τόμοι</i>
1889	
	<i>Νεοελληνική γεωγραφική φιλολογία ήτοι κατάλογος των από του 1800 –1889 γεωγραφηθέντων υπό Ελλήνων. Αν. Μηλιαράκης, Εν Αθήναις 1889.</i>
1891	
	<i>Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή και των συν αυτό μαρτυρησάντων, εκ των εν Βιέννη αρχείων εξαχθέντα και δημοσιευθέντα υπό Αιμιλίου Δεγράνδ μετά μεταφράσεως ελληνικής υπό Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου, Αθήνησιν 1891.</i>
1893	
	<i>Μητροφάνης Κριτόπουλος και οι εν Αγγλία και Γερμανία φίλοι αυτού (1617–1628). Μ. Ρενιέρη, Αθήνησιν 1893.</i>
1927	
	<i>Εικονογραφημένος κατάλογος των αντικειμένων του Μουσείου. Υπό την εποπτεία Κωνστ. Ράδου, Εν Αθήναις 1927.</i>
1964	
	<i>Η έκθεσις της Ιστορίας της Φιλικής Εταιρείας εν τω Εθνικώ Ιστορικό Μουσείω. Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήνα, 1964.</i>
1965	
	<i>Οδηγός του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου. Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήναι, 1965, 2^η έκδ. 1975, (ελληνικά –αγγλικά).</i>
1966	
	<i>Εικόνες του Αγώνος Ι. Μακρυγιάννη –Παναγιώτη Ζωγράφου. Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήνα, 1966.</i>
	<i>Το Εθνικόν Ιστορικόν Μουσείον. Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήναι, 1966.</i>
1967	
	<i>Η Φιλική Εταιρεία, Αρχείο Π. Σέκερη. Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήνα, 1967.</i>
1968	
	<i>Η Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος εις την Λαϊκήν Εικονογραφίαν. Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήνα, 1968.</i>

1971	
	1) <i>Φυλλάδια του Αγώνα. 1821 –1831</i> . Επιμέλεια Ι. Μαζαράκη –Αινιάνος, Αθήνα, 1971–1972.
	2) <i>1821–Δώδεκα Μετάλλια Κ. Lange</i> . Αθήνα, 1971, (ελληνικά–αγγλικά).
	3) <i>Εικονογραφία του '21</i> . Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου –Α. Τάσσου, Αθήνα, 1971.
	4) <i>Το ναυτικό του '21</i> . Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου –Α. Τάσσου, Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως, Αθήνα, 1971.
	5) <i>Έκθεσις Προσωπογραφιών Αγωνιστών του 1821 εν τω Εθνικώ Ιστορικό Μουσείω</i> . Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήναι, 1971.
1972	
	<i>Έγγραφα οθωνικής εποχής. Το Σύνταγμα του 1844</i> . Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήνα,
1973	
	1) <i>Μονόφυλλα του Αγώνος. Προκηρύξεις –Θεσπίσματα –Διατάγματα. 1821 –1827</i> . Επιμέλεια Ι. Μαζαράκη –Αινιάνος, Αθήνα, 1973, σε 2 τόμους.
	2) <i>Η Δευτέρα Μεγάλη Εξόρμησις εις την Λαϊκὴν Εικονογραφίαν</i> . Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήνα, 1973.
1975	
	1) <i>Φιλελληνικά. 1821 –1831</i> . Επιμέλεια Ι. Μαζαράκη –Αινιάνος, Αθήνα, 1975, 11 τόμοι (Α –Ι, Ε1).
	2) <i>Οδηγός του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου</i> . Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήναι, 1965, 2 ^η έκδ. 1975, (ελληνικά –αγγλικά).
	3) <i>Υπογραφαί των Πληρεξουσίων της Εθνικής των Ελλήνων Συνελεύσεως της 3ης Σεπτεμβρίου συγκροτηθείσης εν Αθήναις κατά το 1843</i> . Επιμέλεια Ι. Α. Μελετόπουλου, Αθήνα, 1975.
1976	
	1) <i>Λαϊκαὶ εἰκόνες της Ελληνικής Ιστορίας των Νεώτερων χρόνων. Εκ της συλλογῆς της Ι.Ε.Ε.Ε.</i> Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήναι, 1976.
	2) <i>Τα πρώτα ἔτη της οθωνικῆς εποχῆς εις τας υδατογραφίας του Köllnberger</i> . Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήνα, 1976.
	3) <i>Ελληνική Νομαρχία ἢτοι Λόγος Περί Ελευθερίας..... Παρά Ανονίμου του Ἑλλήνος.. Εν Ἰταλίᾳ 1806</i> . Επιμέλεια Ι. Μαζαράκη –Αινιάνος, Αθήνα, 1976.

1979	
	<i>Τα Σπετσιωτικά</i> υπό Αναργύρου Ανδρέου Χ. Αναργύρου, Αθήνησι 1861. Επιμέλεια Ι.Α. Μελετόπουλου, Αθήνα, 1979, 4 τεύχη.
1980	
	<i>Οι Κοινοτικοί θεσμοί στις Κυκλάδες κατά την Τουρκοκρατία.</i> Ελ. Κούκκου, Αθήνα, 1980.
1982	
	1) <i>Βιβλιοθήκη Νεοελληνικής Ιστορίας. Θεματικός Κατάλογος.</i> Ευθ. Παπασπύρου –Καραδημητρίου, Αθήνα, 1982.
	2) <i>Το Αρχείο Γιαννάκη Ράγκου.</i> Επιμέλεια Παπαγεωργίου Στ., Αθήνα, 1982.
	3) <i>Τα 100 χρόνια της Ιστορικής –Εθνολογικής Εταιρείας και του Μουσείου της 1882–1982.</i> Τ. Λάππα, Αθήνα, 1982.
1983	
	<i>Σφραγίδες Ελευθερίας 1821 –1832.</i> Επιμέλεια Ι. Μαζαράκη – Αινιάνος, Αθήνα, 1983, (βραβείο Ακαδημίας Αθηνών).
1984	
	<i>Υπογραφές Αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασεως.</i> Επιμέλεια Μ. Λαδά–Μινώτου, Αθήνα, 1984.
1985	
	<i>Μνημεία και τοπία της Ελλάδος James Skene 1838 –1845.</i> Φ.–Μ. Τσιγκάκου, Αθήνα. 1985 (ελληνικά –αγγλικά).
1986	
	<i>Ο Θάνατος Διάκος στην Τέχνη.</i> Ευθ. Παπασπύρου–Καραδημητρίου, Αθήνα. 1986.
1987	
	<i>Έπος του '40–Λαϊκή Εικονογραφία.</i> Ευθ. Παπασπύρου –Καραδημητρίου, Αθήνα, 1987.
1989	
	<i>Ελληνικά Κεντήματα.</i> Επιμέλεια Ι. Μαζαράκη–Αινιάνος – Μ. Λαδά–Μινώτου, Αθήνα 1989, (ελληνικά–αγγλικά).
1990	
	<i>Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο (Οδηγός).</i> Ευθ. Παπασπύρου–Καραδημητρίου, Αθήνα, 1990.

1992	
	<i>Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912–1913 –Ελληνική λαϊκή εικονογραφία.</i> Ευθ. Παπασπύρου–Καραδημητρίου, Αθήνα, 1992.
1993	
	<i>Ελληνικές φορεσιές.</i> Ι. Μαζαράκη–Αινιάνος, Μ. Λαδά-Μινώτου, Ντ. Γαγγάδη, Αθήνα, 1993, (ελληνικά–αγγλικά).
1994	
	<i>Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο (οδηγός).</i> Ευθ. Παπασπύρου–Καραδημητρίου, Αθήνα, 1994, 2η έκδοση, (ελληνικά–αγγλικά).
1995	
	<i>Σκέψις Μακρυγιάννη. Οι οκτώ πίνακες σε ξύλο του Π. Ζωγράφου.</i> Αθήνα, 1995.
1996	
	<i>Σημαίες Ελευθερίας. Συλλογή Εθνικού Ιστορικού Μουσείου.</i> Επιμέλεια Ι. Μαζαράκη–Αινιάνος, Αθήνα, 1996.
1997	
	<i>Αρχείο Εμμανουήλ Ξάνθου.</i> Επιμέλεια Τ. Δάλλα, Μ. Παπαναστασίου, Αν. Καραπάνου, Β. Παπαδοπούλου
1998	
	1) <i>Αρχείο Εμμανουήλ Ξάνθου.</i> Επιμέλεια Τ. Δάλλα, Μ. Παπαναστασίου, Αν. Καραπάνου, Β. Παπαδοπούλου, Αθήνα, 1997-2002, 4 τόμοι.
	2) <i>Ο ελληνικός Στόλος στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Φωτογραφικές μαρτυρίες του ναυάρχου Νικολάου Μακκά.</i> Επιμέλεια Αλ. Σολωμού–Προκοπίου, Αθήνα, 1998.
	3) <i>Ρήγα Βελεστινλή Θετταλού. Έκθεση αφιερωμένη στα 200 χρόνια από το θάνατό του.</i> Συλλογικό έργο, Αθήνα 1998.

1999	
	1) <i>Οι κυπριακές φορεσιές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου. Μια αναδρομή στον κόσμο της Κύπρου την αυγή του 20ού αιώνα.</i> Συλλογικό έργο, Αθήνα, 1999.
	2) <i>Κοσμήματα της ελληνικής παραδοσιακής φορεσιάς. 18^{ος} –19^{ος} αι.</i> Συλλογικό έργο, Αθήνα, 1999.
2000	
	<i>Εικόνες από την Ελλάδα 1833 –1838. Υδατογραφίες του Hans Hanke από το έργο του Ludwig Köllnberger.</i> Ευθ. Παπασπύρου –Καραδημητρίου, Αθήνα, 2000.
2001	
	1) <i>Ωδή εις Ελευθερίαν. 180 χρόνια από την Ελληνική επανάσταση του 1821.</i> Επιμέλεια Ι. Μαζαράκη–Αινιάνος, Αθήνα. 2001.
	2) <i>Στην Κύπρο της γιαγιάς.</i> Όλ. Φακατσέλη, Αθήνα. 2001.
2002	
	1) <i>Ιστορική οικία Λαζάρου Κουντουριώτη. Ύδρα.</i> (οδηγός), συλλογικό έργο, Αθήνα, 2002.
	2) <i>Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1896. Από την προετοιμασία στην τέλεση. Χίλιες και μία ειδήσεις. Εφημερδα «Το Άστυ» Ιούλιος 1894–Απρίλιος 1896., Εφημερίδα «Ακρόπολις» Ιούνιος 1894–Απρίλιος 1896.</i> Ευθ. Παπασπύρου–Καραδημητρίου, Αθήνα, 2002, 2 τεύχη.
2003	
	<i>Το Παναθηναϊκόν Στάδιον. Η ιστορία του μέσα στους αιώνες.</i> Αρ. Παπανικολάου–Κρίστενσεν, Αθήνα, 2003. (ελληνικά-αγγλικά-γαλλικά).

2004	
	1) <i>Η Αθήνα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Οι πρώτοι Διεθνείς Ολυμπιακοί Αγώνες.</i> Συλλογικό έργο, Αθήνα, 2004, (ελληνικά–αγγλικά).
	2) <i>Αθήνα 1896. Α΄ Διεθνείς Ολυμπιακοί Αγώνες (κατάλογος έκθεσης).</i> Αλ. Σολωμού–Προκοπίου, Ιφ. Βογιατζή, Αν. Καραπάνου, Αθήνα, 2004.
	3) <i>Η εκστρατεία της Μικράς Ασίας (φωτογραφικό λεύκωμα.</i> Επιμέλεια Ι. Μαζαράκη–Αινιάνος, Αθήναι, 2004.
2005	
	1) <i>Αρχοντικά της Καστοριάς, Πινακοθήκη της Τέχνης του Ελληνικού Λαού.</i> 2 ^η έκδ., επιμέλεια Φ. Μαζαράκη–Αινιάνος, Αθήνα, 2005.
	2) <i>Αρχοντικά της Κοζάνης και της Σιάτιστας, Πινακοθήκη της Τέχνης του Ελληνικού Λαού.</i> Επιμέλεια Μαζαράκη–Αινιάνος Φ., Αθήνα, 2005.
2006	
	1) <i>Βατραχομυομαχία. Πόλεμος βατράχων και ποντικών.</i> Επιμέλεια Ναταλία Π. Μελά, φωτοτυπική επανέκδοση, Αθήνα, 2006.
	2) <i>Η Ελλάδα του '21 με τη ματιά των Φιλελλήνων. Γαλλική φιλελληνική παραγωγή από τις συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου.</i> Επιμέλεια Ν. Καστρίτη, Αθήνα, 2006.
	3) <i>Τσαρούχης, Γιάννης, Αθήνας παλιά σπίτια.</i> Επιμέλεια Φίλιππος Μαζαράκης-Αινιάν, Αθήνα, 2006 (ελληνικά–αγγλικά).
	4) <i>Αθηναϊκά σπίτια. Έργα Νίκου Εγγονόπουλου.</i> Επιμέλεια Φίλιππος Μαζαράκης-Αινιάν, Αθήνα, 2006.

2007	
	1) Adam Friedel. <i>Προσωπογραφίες Αγωνιστών της Ελληνικής Επανάσταση</i> . Επιμέλεια Δήμητρα Κουκίου-Μητροπούλου, Αθήνα, 2007.
	2) <i>Διάγραμμα της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας</i> . Κείμενα–επιμέλεια Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν, Αθήνα, 2007.
	3) <i>Η ιστορία της Ελληνικής Σημαίας</i> . Κείμενα–επιμέλεια Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν, Αθήνα, 2007.
	4) <i>Τα Ελληνικά Τυπογραφεία του Αγώνα 1821-1827</i> . Κείμενα–επιμέλεια Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν, Αθήνα, 2007.
	5) <i>Τα Ακρόπρωρα του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου</i> . Κείμενα–επιμέλεια Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν, Αθήνα, 2007.
	6) <i>Η Φιλική Εταιρεία</i> . Κείμενα –επιμέλεια Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν, Αθήνα, 2007
	7) <i>Το πανόραμα της Ελληνικής Επανάστασης</i> . Εκπαιδευτικό επιτραπέζιο παιχνίδι (σχεδιασμός επιστημονική επιμέλεια Κ. Καραδημητρίου, Καστρίτη Νατ., Κουκίου Δ.), Αθήνα, 2007.
2009	
	1) <i>Τεκμήρια Ιστορίας</i> . Συλλογικός τόμος ανακοινώσεων των επιστημονικών συνεργατών του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου. Αθήνα, 2009.
	2) <i>Οικία Πήλικα</i> . Επιμέλεια Αριστέα Παπανικολάου-Κρίστενσεν, Αθήνα 2009.
	3) <i>Βυζαντινά και Μεσαιωνικά Μνημεία: φωτογραφίες του 1910</i> . Επιμέλεια Φανή Μαλούχου-Tufano, Μαρία Καζανάκη-Λάππα, Αθήνα, 2009.
	4) <i>Κρήτη 1870. Φωτογραφικό Λεύκωμα του Joseph (Guiseppe) Berinda</i> . Αθήνα, 2009.
	5) <i>Τα όπλα της Ελλάδας και των Βαλκανικών γειτόνων της κατά την Οθωμανική περίοδο</i> . Dr. Robert Elgood, Αθήνα, 2009 (Ελληνικά, αγγλικά).

2010	
	1) <i>Ιστορικά προσωπεία. Η συλλογή του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου.</i> Ευθυμία Παπασπύρου, Αθήνα, 2010.
	2) <i>Το Φιλελληνικό κίνημα στη Δανία.</i> Αριστέα Παπανικολάου-Κρίστενσεν, Αθήνα 2010.
	3) <i>Εύξεινος Πόντος. Φωτογραφικό Λεύκωμα των αδελφών Κακούλη.</i> Κείμενα-επιμέλεια Μαρκασιώτη Νίκη, Αθήνα, 2010.
	4) <i>Το Τάγμα των Φιλελλήνων. Από το ημερολόγιο του Johann Daniel Elster.</i> Μετάφραση Χρίστος Οικονόμου, Αθήνα, 2010.
	5) <i>Ο ταμπουράς του Μακρυγιάννη και η οργανοποιΐα του Λεωνίδα Γαΐλα.</i> Νίκος Φρονιμόπουλος, Αθήνα, 2010.
2011	
	1) <i>Αθηναϊκά Παραμύθια.</i> Πρωτοδημοσιεύτηκαν το 1883, στο Δελτίο της Ι.Ε.Ε.Ε. από τη Μαριάννα Καμπούρογλου. Η φετινή έκδοση περιλαμβάνει οκτώ Παραμύθια της συλλογής και εμπλουτίζεται με εικονογράφηση. (Επιμέλεια: Νατάσα Καστρίτη, ζωγραφική: Μαρίζα Δεβούρου), Αθήνα, 2011.
	2) <i>Χρωματίζοντας στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.</i> Επιμέλεια έκδοσης: Δήμητρα Κουκίου, κείμενα-σύνθεση: Παναγιώτα Παναρίτη, σχέδια: Ματίνα Σαμιώτη, επεξεργασία σχεδίων: Μαίρη Καπότση, επεξεργασία εικόνων: Κωνσταντίνος Τσούρμας. Αθήνα 2011. Φυλλάδιο ζωγραφικής με ιστορικά θέματα από τις συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου.
2012	
	<i>Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Χρωματίζοντας την Ιστορία.</i> Κείμενα-Επιμέλεια Παναγιώτα Παναρίτη, Σχέδια Παναγιώτα Παναρίτη, Ματίνα Σαμιώτη, Κωνσταντίνος Τσούρμας, Επεξεργασία εικόνων Κωνσταντίνος Τσούρμας, Αθήνα 2012. Εκπαιδευτικό βιβλίο ιστορίας που απευθύνεται στα παιδιά, εμπλουτισμένο με εικαστικά παιχνίδια και εκπαιδευτικές δράσεις.

2013	
	1) <i>Χρωματίζοντας στην Ιστορική Οικία Λαζάρου Κουντουριώτη</i> . Επιμέλεια: Βένια Βογιατζή, κείμενα-σύνθεση: Παναγιώτα Παναρίτη, σελιδοποίηση-επεξεργασία εικόνων και σχεδίων: Μάρκος Κουτσουνάφτης, Αθήνα 2013. Φυλλάδιο ζωγραφικής με ιστορικά θέματα από τις συλλογές της Ιστορικής Οικίας Λαζάρου Κουντουριώτη, Παράρτημα του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου στην Ύδρα.
	2) <i>Αναμνήσεις από τους Βαλκανικούς Πολέμους</i> . Κείμενα-επιμέλεια έκδοσης: Παναγιώτα Παναρίτη, ζωγραφικά σχέδια: Παναγιώτης Προσαλέντης, επεξεργασία εικόνων: Μάρκος Κουτσουνάφτης, Κωνσταντίνος Τσούρμας, σελιδοποίηση: Μάρκος Κουτσουνάφτης, Αθήνα 2013. Εκπαιδευτικό βιβλίο για τα εκατό χρόνια από τους Βαλκανικούς Πολέμους. Μέσα από τις αναμνήσεις του παππού, που το 1912-1913 ήταν παιδί, ξεκινά μια περιήγηση στα γεγονότα των Βαλκανικών Πολέμων.
	3) <i>Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913. Η πορεία προς τη νίκη</i> . Σχεδιασμός-κείμενα-επιμέλεια: Ρεγγίνα Κατσιμάρδου, σελιδοποίηση-επεξεργασία εικόνων: Μάρκος Κουτσουνάφτης, Αθήνα 2013. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα.
	4) <i>Μονόφυλλα του Αγώνα. Θεσπίσματα-Διατάγματα-Προκηρύξεις 1821-1827</i> . Αθήνα, 2013.
	5) <i>Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913. Η πορεία προς τη νίκη. Κατάλογος έκθεσης</i> . Αθήνα, 2013.
	6) «Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. 1884-2014». <i>Ημερολόγιο 2014</i> . εκδ. Ι.Ε.Ε.Ε. Αθήνα, 2013.

2014	
	1) <i>Οι Έλληνες του Adam Friedel. Προσωπογραφίες αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης. Β΄ έκδοση επαυξημένη. Κείμενα-επιμέλεια: Δήμητρα Κουκίου, εκδ. Ι.Ε.Ε.Ε., Αθήνα, 2014.</i>
	2) <i>Ιππότης Γεράσιμος Πιτζαμάνος (1787-1825). Ζωγράφος και Αρχιτέκτων. Η Συλλογή του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου. Κείμενα-επιμέλεια Αναστασία Κούλη. τ. Α΄+ Β΄. εκδ. Ι.Ε.Ε.Ε., Αθήνα, 2014.</i>
	3) <i>Αθήνα: Η πόλη, οι άνθρωποι, τα γεγονότα. Φωτογραφικό λεύκωμα, από το φωτογραφικό Αρχείο της ΙΕΕΕ. Δίγλωσση (ελληνικά αγγλικά) έκδοση, επαυξημένη με προσαρμογή του υλικού και προσθήκη νέων φωτογραφιών. Επιμέλεια: Ιφιγένεια Βογιατζή, Νίκη Μαρκασιώτη, Μπέττυ Χωριανοπούλου, Μετάφραση: Αλεξάνδρα Ντούμα, Επεξεργασία εικόνων-σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Κανελλόπουλος, Αθήνα, 2014.</i>
	4) <i>27 επιστολές της Σεβαστής προς τον Εμμανουήλ Ξάνθο και δύο επιστολές από τον Εμμανουήλ Ξάνθο προς τη Σεβαστή. Εισαγωγή-Μεταγραφή: Τρισεύγενη Τσίμπανη-Δάλλα, Αθήνα, 2014.</i>
	5) <i>Αρχείο Εμμανουήλ Ξάνθου, 4^{ος} τόμος. Επιμέλεια: Μαρία Παπαναστασίου, Αθήνα, 2014.</i>
	6) <i>Επτανησιακά Έντυπα, Αρχείο Ιστορικών Εγγράφων Ι.Ε.Ε.Ε., τ. Α΄ (1744-1840) και τ. Β΄ (1841-1942). Καταγραφή-βιβλιογραφική παρουσίαση: Κωνσταντίνα Καλαϊντζή, Τεκμηρίωση-επιμέλεια έκδοσης: Ρεγγίνα Κατσιμάρδου, Αθήνα, 2014.</i>
	7) <i>Νέος Αριστοφάνης. Πολιτικές γελοιογραφίες. Ημερολόγιο 2015. Κείμενα-επιμέλεια έκδοσης: Νατάσα Καστρίτη, Αθήνα, 2014.</i>
	8) <i>Imagining the Balkans, Ταυτότητες και μνήμη στον μακρύ 19^ο αιώνα. Κατάλογος της ομώνυμης έκθεσης, Αθήνα, 2014.</i>
	9) <i>ΚΥΠΡΟΣ, στο γύρισμα του 20ού αιώνα. Κείμενα-επιμέλεια Πέτρος Παπαπολυβίου, Ι.Ε.Ε.Ε., Αθήνα, 2014.</i>
	10) <i>Τα Ελληνικά Γράμματα στην Ουγγαρία, από τον 19^ο αιώνα μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Κώστας Χ. Χατζιώτης, Ι.Ε.Ε.Ε., Αθήνα, 2014.</i>

2015	
	1) <i>Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Η ιστορία και οι συλλογές του. Συλλογικός τόμος.</i>
	2) <i>Το «Σύνταγμα» της Αθήνας. Σήμα αρχής.</i> Αλέξανδρος Βενετάς-Παπαγεωργίου, Αθήνα, 2015.
	3) <i>Ένας Δανός κοσμοπολίτης διαδίδει τα ελληνικά γράμματα.</i> Αριστέα Παπανικολάου-Κρίστενσεν, Αθήνα 2015.
	4) <i>Η απελευθέρωση της Θράκης και η Μικρασιατική Εκστρατεία.</i> Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν, Αθήνα, 2015.
	5) <i>Οι εθνικές μας διεκδικήσεις στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης. Α΄ εξάμηνο 1919.</i> Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν, Αθήνα, 2015.
	6) <i>Ελληνική Νομαρχία, ήτοι λόγος περί ελευθερίας, παρά Ανονίμου (sic) του Έλληνα, εν Ιταλία 1806.</i> Β΄ ανατύπωση, Αθήνα, 2015.
	7) <i>Ελληνικά κοσμήματα. Ημερολόγιο 2016.</i> Επιμέλεια: Βιδάλη Αγγέλα-Μαρία, Βογιατζή Ιφιγένεια, Καλαϊντζή Κωνσταντίνα, Αθήνα, 2015.
	8) <i>Η Εθνική Άμυνα και το Μακεδονικό Μέτωπο.</i> Κείμενα–επιμέλεια Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν, Ι.Ε.Ε.Ε., Αθήνα, 2015.
	9) <i>Θεσσαλονίκη. Στιγμές Ιστορίας.</i> Φωτογραφικό λεύκωμα που περιλαμβάνει 432 φωτογραφίες της Θεσσαλονίκης από τις αρχές του 20ού αι. έως και τη δεκαετία του 1950. Αθήνα, 2015.
	10) <i>ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ, Από το ταξίδι μου στην Ελλάδα, του Dr. Jacob Roeser. Μετάφραση Χρίστος Οικονόμου,</i> Ι.Ε.Ε.Ε., Αθήνα, 2015.
	11) <i>Τραγούδια για την Ελλάδα και τους Έλληνες, Griechenlieder Wilhelm Müller 1794-1827. Μετάφραση Χρίστος Οικονόμου,</i> Ι.Ε.Ε.Ε., Αθήνα, 2015.
2016	
	<i>Τα πολύτιμα δώρα του Ιωάννη Καποδίστρια και ο δημιουργός τους Jean François Bautte.</i> Κείμενα: Νικολέττα Ζυγούρη, Αθήνα, 2016.
	<i>Ημερολόγιο 2016- James Skene.</i> Αναστασία Κούλη.

2017	
	1) Έλληνες Στρατιώτες από τους Ακρίτες στους Απελάτες και στους Αρματολούς. Κείμενα–επιμέλεια Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν, Ι.Ε.Ε.Ε., Αθήνα, 2017.
	2) Ημερολόγιο 2018. Επιμέλεια: Δήμητρα Κουκίου-Μητροπούλου.
	3) Ο Μεγάλος Πόλεμος που θα τελείωνε όλους τους πολέμους (1914-1918). Επιμέλεια: Φίλιππος Μαζαράκης-Αινιάν.
	4) Φωτογραφικό λεύκωμα Αθήνα. Επιμέλεια:Ιφιγένεια Βογιατζή.
	5) Πενάκια εφ' όπλου. Νατάσα Καστρίτη.
	6) Η Εθνική Άμυνα και το Μακεδονικό Μέτωπο. Ιωάννης Μαζαράκης- Αινιάν.
	7) Οι εθνικές μας διεκδικήσεις στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης Α' Εξάμηνο 1919. Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν.
	8) Η απελευθέρωση της Θράκης και η Μικρασιατική Εκστρατεία. Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν.
	9) Από τον Μακεδονικό Αγώνα στους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-1913. Ιωάννης Μαζαράκης-Αινιάν.
	10) Η νέα Αθήνα πρωτεύουσα του Ελληνισμού. Κώστας Μπίρης.
	11) Greek Costumes. Μαρία Λαδά-Μινώτου.
	12) Ελληνικά κεντήματα. Μαρία Λαδά-Μινώτου.
	13) Τεκμήρια Ιστορίας. Επιμέλεια: Ρεγγίνα Κατσιμάρδου.
	14) Θεραπευτήριο ο Ευαγγελισμός. Αριστέα Παπανικολάου- Κρίστενσεν.

Παράρτημα III

Ερωτηματολόγιο προς Γενικό Γραμματέα του Διοικητικού Συμβουλίου

1. *Πώς αποφασίσατε να ασχοληθείτε με τη διοίκηση της ΙΕΕΕ;*

Κοντά στον πατέρα μου που πριν την Κατοχή ήταν έφορος του ΕΙΜ καλλιεργήθηκε ο δεσμός με την ΙΕΕΕ.

2. *Τι έχει αλλάξει στον τρόπο λειτουργίας και προβολής της ΙΕΕΕ από τα πρώτα χρόνια δραστηριοποίησής σας με το Δ.Σ. της μέχρι σήμερα;*

Έχουν αλλάξει πολλά γιατί αλλάζουν όλα γύρω μας. Παρακολουθούμε τι γίνεται γύρω μας και πάντα προσηλωμένοι στους αρχικούς σκοπούς και στόχους της ΙΕΕΕ, φροντίζουμε να ακολουθούμε τις κοινωνικές αλλαγές αλλά με ήπιο, σταθερό και ευγενή τρόπο, όχι με μεγάλα άλματα.

3. *Είστε ικανοποιημένος από τη δραστηριότητα της ΙΕΕΕ σήμερα (εκδόσεις, εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, εκδηλώσεις, επισκεψιμότητα κ.ά.); Τι παραπάνω θα επιθυμούσατε να συμβαίνει;*

Υπάρχει έντονη δραστηριότητα τηρουμένων των αναλογιών και δεδομένων των οικονομικών συνθηκών. Επιθυμία μου είναι να μην παρεκκλίνει από τους αρχικούς στόχους και σκοπούς παρασυρόμενη από το κύμα της εποχής, να το ακολουθεί διατηρώντας συνέπεια και διακριτικότητα.

4. *Πόσο σημαντικές χαρακτηρίζετε τις περιοδικές εκθέσεις και τις εκδόσεις της για την προβολή του έργου της ΙΕΕΕ;*

Τόσο οι περιοδικές εκθέσεις όσο και οι εκδόσεις αποτελούν σημαντικές δραστηριότητες για ένα μουσείο γιατί είναι ο τρόπος με τον οποίο επιτελείται ο σκοπός του αλλά και η αφορμή για παρουσιάζονται στους επισκέπτες αντικείμενα που είναι φυλαγμένα στις αποθήκες.

5. Αποτελούν οι περιοδικές εκθέσεις ένα ευρύ πεδίο συνεργασίας του ΕΙΜ με άλλους φορείς; Και αν ναι με ποιο τρόπο επιτυγχάνεται αυτό;

Κατά τα πρώτα χρόνια στέγασης του ΕΙΜ στο κτήριο της Παλαιάς Βουλής οι περιοδικές εκθέσεις γινόντουσαν πάντα με κάποια αφορμή όπως κάποια επίσκεψη σημαντικού προσώπου σε εκδήλωση στον χώρο της Παλαιάς Βουλής ή κάποια επέτειο. Αυτές οι εκθέσεις ήταν μικρές και φιλοξενούνταν στη Μεγάλη Αίθουσα συνεδριάσεων μπροστά από τα έδρανα. Το 1982 που έγινε η επανέκθεση του ΕΙΜ υπήρξε ορόσημο για τον χώρο γιατί προσλήφθηκε καταρτισμένο προσωπικό που είχε την τεχνογνωσία για την πραγματοποίηση/στήσιμο μεγαλύτερων περιοδικών εκθέσεων. Οι συνεργασίες είναι μια πρακτική που εφαρμόζεται τις τελευταίες δεκαετίες γιατί παλαιότερα επικρατούσε η νοοτροπία να δημιουργούμε μόνοι μας χωρίς συνεισφορές. Αλλά οι καιροί αλλάζουν και προσαρμοζόμαστε στα νέα δεδομένα. Για να πετύχει βέβαια μια συνεργασία πρέπει οι αντισυμβαλλόμενοι να έχουν την ίδια νοοτροπία.

6. Ποιο είναι το όραμα σας για την ΙΕΕΕ για τα επόμενα έτη;

Να συνεχίσει να πορεύεται η ΙΕΕΕ με συνέπεια και προσήλωση στους στόχους της και να είναι πάντα το προσωπικό της αφοσιωμένο σε αυτό που κάνει.

Παράρτημα IV

Ερωτηματολόγιο προς Διευθύντρια του ΕΙΜ

- 1. Παρά την οικονομική κρίση παρατηρείται αύξηση του αριθμού των επισκεπτών, πώς το διαχειρίζεται αυτό η Διοίκηση;*

Με εντατικοποίηση της λειτουργίας του Μουσείου.

- 2. Παρά τα όποια οικονομικά προβλήματα το ΕΙΜ προσφέρει δωρεάν είσοδο σε όλες τις σχολικές ομάδες καθώς και όλα τα εκπαιδευτικά του προγράμματα και τις δράσεις του. Αυτό έγκειται στη γενικότερη επικοινωνιακή του στρατηγική;*

Οι δωρεάν παροχές του Μουσείου προς το κοινό εναρμονίζονται με τους σκοπούς της ΙΕΕΕ που βάσει του καταστατικού της και στοχεύουν στη διάδοση της γνώσης της νεότερης ελληνικής ιστορίας στο ευρύτερο κοινό.

- 3. Πώς αντιλαμβάνεται το ΕΙΜ το άνοιγμά του προς την κοινωνία;*

Με βήματα σταθερά και μελετημένα ανταποκρινόμαστε στις μεταβολές της κοινωνίας και μην παρεκκλίνοντας από τους στόχους της ΙΕΕΕ διαμορφώνουμε τον τρόπο προσέγγισης με το κοινό μέσω των δράσεων και δραστηριοτήτων παρουσιάζοντας πάντα την αντικειμενική πλευρά των πραγμάτων.

- 4. Η Διοίκηση πώς βιώνει τον ρόλο του ΕΙΜ στην κοινωνία; Νιώθει ότι το ΕΙΜ είναι ένα εσωστρεφές ίδρυμα ή αναπτύσσει μία επιθετική επικοινωνιακή πολιτική;*

Ουσιαστικό και καθοριστικό βιώνει τον ρόλο του το ΕΙΜ και μην παρεκκλίνοντας από κλασικές αξίες δραστηριοποιείται όντας ανοιχτό στην επιστημονική έρευνα, σε συνεργασίες με αδελφούς φορείς και στο κοινό.

- 5. Υπάρχουν αρκετές ελλείψεις (ανθρώπινο δυναμικό, υλικοτεχνική υποδομή κ.ά.) στο ΕΙΜ; Και αν ναι ποιοι είναι οι λόγοι που συντελούν στην αδυναμία κάλυψής τους;*

Το ΕΙΜ προσαρμοζόμενο πάντα με τα οικονομικά του δεδομένα αξιοποιεί το ανθρώπινο δυναμικό το οποίο εξυπηρετείται με σύγχρονη υλικοτεχνική υποστήριξη. Φροντίζει πάντα να αναπτύσσει τις δραστηριότητες του βάσει των δυνατοτήτων του.

6. Πώς η Διοίκηση κατορθώνει να απορροφά και να επιλύει τις όποιες δυσκολίες και προβλήματα ανακύπτουν σε διοικητικής ή οικονομικής φύσεως θέματα ώστε να διατηρείται ένα κλίμα οικειότητας και εμπιστοσύνης μεταξύ αυτής και του προσωπικού;

Με διάλογο και αίσθημα ευθύνης που διακατέχει όλο το ανθρώπινο δυναμικό του Μουσείου τόσο από πλευράς συνεργατών όσο και από πλευράς Διοίκησης. Κομβικό ρόλο έχει η δυνατότητα δημιουργικότητας και πρωτοβουλιών προς τους εργαζομένους, τους καθιστούν υπεύθυνους και τους συνδέουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο με το αντικείμενο της εργασίας τους.

7. Πού οφείλεται η αύξηση του αριθμού περιοδικών εκθέσεων που οργανώνει ή συμμετέχει το ΕΙΜ τα τελευταία χρόνια;

Στο ζήλο του επιστημονικού προσωπικού για οργάνωση περιοδικών εκθέσεων αλλά και δημιουργία καρποφόρων συνεργασιών με άλλους φορείς στα πλαίσια πάλι περιοδικών εκθέσεων, στην πληθώρα υλικού που υπάρχει στις αποθήκες και την ανάγκη να δημοσιευθεί στο ευρύ κοινό αλλά και την πολυετή εμπειρία του προσωπικού στη δημιουργία και το στήσιμο περιοδικών εκθέσεων.

Παράρτημα V

Ερωτηματολόγιο προς Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου

1. *Πιστεύετε ότι το όραμα των ιδρυτών της IEEE εκπληρώνεται μέσω της σημερινής λειτουργίας και δράσης της; Ποιες είναι οι δικές σας προσδοκίες;*

Θεωρώ βέβαιο ότι με τη σημερινή λειτουργία και δράση της η IEEE εκπληρώνει το όραμα των ιδρυτών της και του σκοπού της ίδρυσης της, όπως αποτυπώνεται στο καταστατικό της και προβλέπει στη διάσωση όλων εκείνων των πηγών (γραφτά μνημεία του λόγου, ιστορικά κειμήλια, έργα τέχνης ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου, παραδοσιακές ενδυμασίες, έργα λαϊκής τέχνης, φωτογραφίες, σπάνιες εκδόσεις κ.ά.), οι οποίες προσφέρουν πολύτιμα στοιχεία για τη σύνθεση της ιστορικής και πολιτισμικής πορείας του νεώτερου Ελληνισμού, από την Πτώση της Κωνσταντινούπολης και μετέπειτα.

Με την λειτουργία του Μουσείου της, του Αρχείου Ιστορικών Εγγράφων και της Βιβλιοθήκης πραγματώνεται το όραμα των ιδρυτών της και με τις πολλαπλές δραστηριότητες εκπληρώνει τον προορισμό και αναζωπυρώνει την εθνική συνείδηση, προβάλλοντας την συνέχεια του Ελληνισμού.

Τόσο η σημερινή Διοίκηση, που έχω την τιμή να προεδρεύω, όσο και το επιστημονικό, διοικητικό και φυλακτικό προσωπικό προσδοκούν η IEEE κατά τη μελλοντική της πορεία να ευοδώνει με πολύ καλές προοπτικές το έργο της.

Είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι η Εταιρεία ύστερα από μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπισε σχετικά με τη στέγαση των συλλογών της, από το 1961 στεγάζεται μόνιμα στο μνημειώδες, φορτισμένο με ιστορικές μνήμες της Κοινοβουλευτικής Ελληνικής Ιστορίας, Μέγαρο της Παλαιάς Βουλής.

Επίσης, στο τέλος της δεκαετίας του 1970 απέκτησε με κληροδότημα του Παντελή Κουντουριώτη, απόγονο του Λαζάρου Κουντουριώτη, η οποία αποτελεί εξαιρετικό δείγμα της υδραϊκής αρχιτεκτονικής του 18^{ου} αιώνα. Η IEEE, αφού φρόντισε να αποκαταστήσει την αρχική της μορφή, στέγασε σε αυτή πολύτιμα κειμήλια από τις συλλογές της και από τη δεκαετία του 1990 λειτουργεί σε αυτή Παράρτημα του Μουσείου της. Στην Ύδρα επίσης απέκτησε με κληροδότημα του

ακαδημαϊκού ζωγράφου Παναγιώτη Τέτση την οικία του και το καλλιτεχνικό εργαστήρι του, το οποίο είναι επισκέψιμο για το ευρύ κοινό.

Η παρουσία της ΙΕΕΕ στην ελληνική περιφέρεια είναι προφανές ότι εκπληρώνει πολλαπλά το όραμα των ιδρυτών της.

2. Έχει αλλάξει κάτι στον τρόπο λειτουργίας και προβολής της ΙΕΕΕ από την εποχή που εργαζόσασταν σε αυτήν μέχρι σήμερα που έχετε αναλάβει Πρόεδρος του Δ.Σ. της; Και αν ναι, είστε ικανοποιημένος με αυτές τις αλλαγές;

Είναι γνωστό ότι η λειτουργία και η προβολή κάθε πνευματικού φορέα εξαρτάται από διάφορους παράγοντες και κυρίως από τα πρόσωπα που έχουν αναλάβει την επιτέλεση του έργου του καθώς και από την οικονομική δυνατότητα που έχει από την πλευρά των προσώπων η Εταιρεία, κατά την περίοδο της υπηρεσίας μου σ' αυτή (1961-1997), ευτύχησε να στελεχώνεται από άτομα με συνείδηση του έργου που επιτελούσαν με αμέριστο ενδιαφέρον και ζήλο για την πραγματοποίηση του σκοπού της, παρά την οικονομική δυσπραγία που αντιμετώπισε κατά καιρούς. Γεγονός που δεν της επέτρεπε να προβαίνει σε δραστηριότητες, οι οποίες σχετίζονται με τη λειτουργία και την προβολή της. Όμως παρά τις δυσκολίες αυτές έχει να επιδείξει αξιοσημείωτο έργο και μεγάλη προσφορά.

Στη συνέχεια όμως, η αύξηση τόσο του επιστημονικού και ειδικευμένου προσωπικού της καθώς και η σχετική οικονομική ανάκαμψη, δημιούργησαν ευνοϊκές προϋποθέσεις για εύρυθμη λειτουργία του Μουσείου και του Αρχείου της, για ανάπτυξη ποικίλων δραστηριοτήτων (περιοδικές εκθέσεις, εκδόσεις, οργάνωση επιστημονικών εκδηλώσεων, οργάνωση εργαστηρίου συντήρησης για τα έργα των πολλαπλών συλλογών της, συμμετοχή σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό). Είναι φυσικό ότι η πρόοδος αυτή προσφέρει ικανοποίηση σε όσους υπηρετούν τους σκοπούς της Εταιρείας.

3. Είστε ικανοποιημένος από τη δραστηριότητα της IEEE σήμερα (εκδόσεις, εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, εκδηλώσεις κ.ά.); Τι παραπάνω θα επιθυμούσατε να συμβαίνει;

Η δραστηριότητα της Εταιρείας σήμερα είναι πολύ ικανοποιητική δεδομένου ότι παρακολουθώντας τις σύγχρονες απαιτήσεις προσαρμόζει κάθε ενέργειά της με τη χρησιμοποίηση όλων εκείνων των μέσων της τεχνολογίας που διαθέτει η εποχή μας.

Οι περιοδικές εκθέσεις, οι εκδόσεις της, τα εκπαιδευτικά της προγράμματα και κάθε άλλη δραστηριότητα της αποσπούν επαινετικά σχόλια. Η συνέχιση με επιτυχία όλων των δραστηριοτήτων χωρίς να αποκλίνουν του βασικού της σκοπού και να κινούνται στο σύγχρονο πνεύμα προδιαγράφει τη μελλοντική της πρόοδο.

4. Πόσο σημαντικές χαρακτηρίζετε τις περιοδικές εκθέσεις και τις εκδόσεις της για την προβολή του έργου της; Αποτελούν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη συνεργασιών με άλλους φορείς;

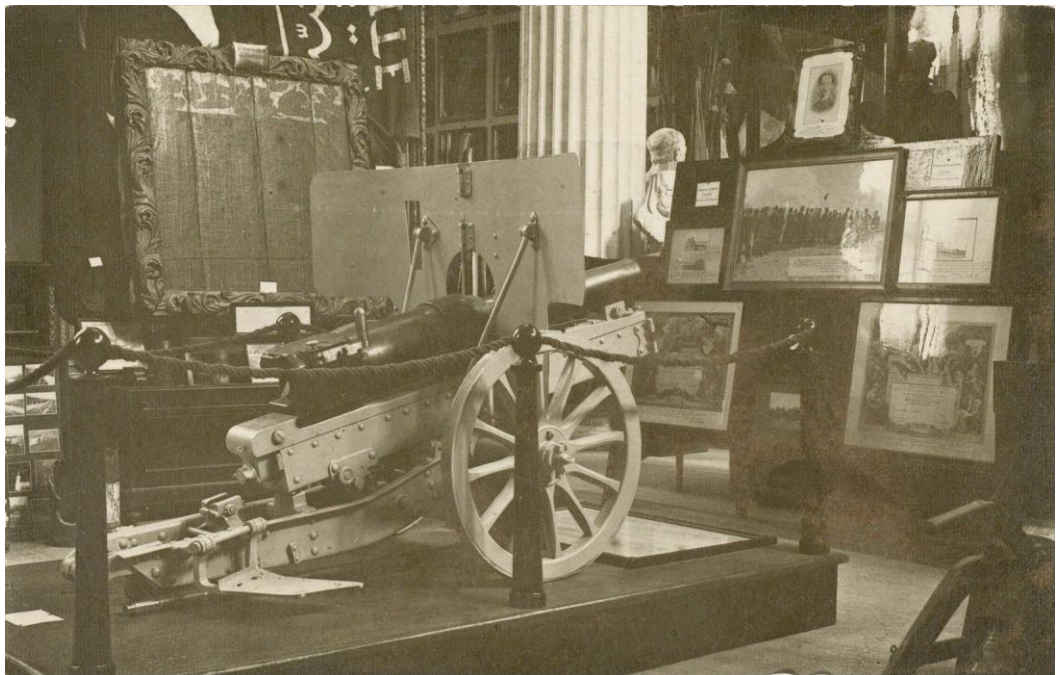
Οι ιδρυτές της Εταιρείας, φωτισμένες προσωπικότητες της εποχής τους, έδιναν μεγάλη σημασία στις Εκθέσεις. Άλλωστε με μία αξιολογότετη Έκθεση με εθνικά κειμήλια άρχισε τη διαδρομή της η Εταιρεία. Κατά την πρώτη περίοδο της πορείας, τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, υπήρξε πρωτοπόρος στην οργάνωση Εκθέσεων στο Εξωτερικό (Ρώμη, Μπορντώ) και συνεργαζόταν με αξιόλογους επιστήμονες, οι οποίοι μάλιστα δημοσίευσαν μελέτες τους στο δελτίο της που άρχισε να εκδίδει από την ίδρυσή της. Στους καταλόγους των μελών της συμπεριλαμβάνονται προσωπικότητες του Εξωτερικού.

Καθόλη τη διάρκεια της υπεραιωνόβιας πορείας της η IEEE εξακολουθεί να προβαίνει στην οργάνωση εκθέσεων και σε εκδόσεις γιατί αναγνωρίζει ότι προσφέρει με αυτές τις δραστηριότητες, επιστημονικές και εκλαϊκευτικές, στην προαγωγή της ιστορικής και πολιτισμικής γνώσης.

Παράρτημα εικόνων

Εικ.1 Μόνιμη έκθεση ΕΙΜ στο Πολυτεχνείο. Φωτογραφικό Αρχείο ΙΕΕΕ

Εικ. 2 Μόνιμη έκθεση ΕΙΜ στο Πολυτεχνείο. Φωτογραφικό Αρχείο ΙΕΕΕ

Εικ. 3 Μόνιμη έκθεση ΕΙΜ στο Πολυτεχνείο. Φωτογραφικό Αρχείο ΙΕΕΕ

Εικ. 4 Μόνιμη έκθεση ΕΙΜ στο Πολυτεχνείο. Φωτογραφικό Αρχείο ΙΕΕΕ

